

ЗВІТ

ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ
БІОПОВЕДІНКОВОГО
ДОСЛІДЖЕННЯ СЕРЕД
СЕКС-ПРАЦІВНИКІВ
В УКРАЇНІ

ЗВІТ

ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ БІОПОВЕДІНКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ СЕРЕД СЕКС-ПРАЦІВНИКІВ В УКРАЇНІ

УДК

ББК

Автори звіту:

(1) Юлія Середа

(1) Незалежний консультант

(2) Юлія Новак

(2) МБФ «Альянс громадського здоров'я»

(3) Яна Сазонова

(3) МБФ «Альянс громадського здоров'я»

Верстка:

І. Сухомлинова

Літературна редакція:

В. Божок

«Звіт за результатами біоповедінкового дослідження серед секс-працівників в Україні» Ю. Середа, Ю. Новак, Я. Сазонова. – К.: МБФ «Альянс громадського здоров'я». 2019 р. – 130 с.

Звіт підготовлено за результатами дослідження 2017 року «Моніторинг поведінки та поширення ВІЛ-інфекції серед секс-працівників як компонент епідагляду за ВІЛ другого покоління». Представлені у звіті результати дослідження описують соціально-демографічну структуру групи, надають інформацію щодо поширення основних ризикованих поведінкових практик, рівня доступу до програм профілактики і лікування та поширеності ВІЛ-інфекції і гепатиту С.

Підготовка та друк даного звіту стали можливими за технічної підтримки проекту «Залучення місцевих організацій до розвитку моніторингу та оцінки у сфері ВІЛ/СНІДу в Україні» (МЕТІДА), що впроваджується МБФ «Альянс громадського здоров'я», за фінансування Центрів контролю та профілактики захворювань США (CDC), в рамках Надзвичайного плану Президента США для надання допомоги у зв'язку зі СНІДом (PEPFAR).

Дана публікація підтримана Угодою про співробітництво № U2GGH000840 з Центрами контролю та профілактики захворювань США (CDC). Відповідальність за її зміст лежить винятково на авторах і не обов'язково відображає офіційну позицію Центрів контролю та профілактики захворювань США (CDC).

ЗМІСТ

ГЛОСАРІЙ	8
РЕЗЮМЕ ЗВІТУ	9
ВСТУП	10
МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ	11
Мета та завдання дослідження	11
Методи збору даних	11
Вибірка та географія дослідження	13
Тривалість збору даних	14
Етичні питання	14
Аналіз даних	14
РЕЗУЛЬТАТИ: НАЦІОНАЛЬНИЙ РІВЕНЬ	15
Соціально-демографічний профіль	15
Сексуальний дебют та початок надання сексуальних послуг за винагороду.	20
Точки пошуку клієнтів та профіль клієнтів	21
Постійні та випадкові клієнти	30
Партнери, від яких не отримували винагороду	34
Використання презервативів	39
Останній сексуальний контакт	39
Частота використання презервативів за останні 30 днів.	43
Груповий секс.	49
Прийнятність сексу без презерватива з клієнтами	52
Поширеність практики неправильного використання презервативів.	53
Вживання алкоголю та наркотичних речовин	57
Досвід отримання та оцінка якості медичної допомоги	68
Рівень знань про ВІЛ	71
Отримання послуг у ВІЛ-сервісних громадських організаціях	75
Охоплення тестуванням на ВІЛ-інфекцію	81
Поширеність ВІЛ-інфекції та нещодавнього інфікування ВІЛ	87
Каскад лікування ВІЛ	93
Поширеність гепатиту С	96
Досвід насильства	101
ВИСНОВКИ	106

ОБГОВОРЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ	110
ДОДАТОК А: Результати дослідження у регіональному вимірі	112
A1. Соціально-демографічний профіль	112
A2. Особливості сексуальної поведінки	118
A3. Охоплення тестуванням на ВІЛ-інфекцію та профілактичними програмами	125
A4. Поширеність ВІЛ-інфекції	127
A5. Поширеність гепатиту С	129

ТАБЛИЦІ

<i>Таблиця 1. Запланована та реалізована вибіркова сукупність . . . . .</i>	13
<i>Таблиця 2. Соціально-демографічні характеристики СП. . . . .</i>	17
<i>Таблиця 3. Сайти пошуку клієнтів упродовж останнього місяця. . . . .</i>	22
<i>Таблиця 4. Соціально-професійні групи клієнтів СП. . . . .</i>	24
<i>Таблиця 5. Соціально-професійні групи клієнтів СП за типом основного способу пошуку клієнтів . . . . .</i>	25
<i>Таблиця 6. Вікові групи клієнтів СП . . . . .</i>	26
<i>Таблиця 7. Вікова група клієнтів, яка траплялася найчастіше останні 30 днів, за типом основного способу пошуку клієнтів . . . . .</i>	26
<i>Таблиця 8. Надання сексуальних послуг за винагороду групами-містками за соціально-демографічними групами СП . . . . .</i>	28
<i>Таблиця 9. Наявність постійних і непостійних клієнтів, від яких отримували винагороду, за останні 30 днів. . . . .</i>	30
<i>Таблиця 10. Наявність постійних та випадкових партнерів, від яких не отримували винагороду за останні 30 днів, за соціально-демографічними характеристиками . . . . .</i>	35
<i>Таблиця 11. Кількість постійних та випадкових партнерів, від яких не отримували винагороду, за останні 30 днів, за соціально-демографічними характеристиками. . . . .</i>	37
<i>Таблиця 12. Використання презерватива під час останнього сексуального контакту з клієнтом, за соціально-демографічними характеристиками, % . . . . .</i>	40
<i>Таблиця 13. Частота використання презервативів з клієнтами за останні 30 днів залежно від сексу. . . . .</i>	44
<i>Таблиця 14. Частота використання презерватива з постійними та випадковими партнерами за останні 30 днів . . . . .</i>	47
<i>Таблиця 15. Використання презервативів під час групового сексу за останні 30 днів . . . . .</i>	50
<i>Таблиця 16. Поширеність практики неправильного використання презервативів з різними партнерами, за соціально-демографічними характеристиками, % . . . . .</i>	54
<i>Таблиця 17. Частота вживання алкоголю упродовж останніх 30 днів, за соціально-демографічними характеристиками. . . . .</i>	58
<i>Таблиця 18. Досвід вживання наркотичних речовин неін'єкційним та ін'єкційним шляхом, за соціально-демографічними характеристиками . . . . .</i>	61
<i>Таблиця 19. Тип наркотиків, які вживали СП протягом останніх 12 міс. (серед тих, хто вживав наркотики) . . . . .</i>	63
<i>Таблиця 20. Розподіл відповідей на запитання: «Як часто протягом останніх 30 днів перед сексуальним контактом/контактами з клієнтом/клієнтами Ви вживали такі речовини?», за соціально-демографічними характеристиками . . . . .</i>	65

Таблиця 21. Розподіл відповідей на запитання: «Чи зверталися Ви до медичного закладу для отримання лікування за останні 12 місяців?»	68
Таблиця 22. Рівень знань щодо шляхів передачі та профілактики ВІЛ за соціально-демографічними характеристиками.	74
Таблиця 23. Розподіл відповідей на запитання: «Чи є Ви клієнтом організації, яка займається профілактикою ВІЛ-інфекції серед секс-працівників, тобто маєте пластикову картку клієнта, за допомогою якої Ви отримуєте презервативи або інші послуги від соціальних працівників?»	76
Таблиця 24. Частка СП, які отримували презервативи від представників ВІЛ-сервісної організації впродовж останніх 6 міс. (серед клієнтів ВІЛ-сервісних організацій)	79
Таблиця 25. Частка СП, які пройшли тестування на ВІЛ за останні 12 міс. та отримали його результат, за соціально-демографічними групами.	82
Таблиця 26. Розподіл відповідей на запитання: «Чи було з Вами проведено післятестове консультування?»	86
Таблиця 27. Порівняння ВІЛ-статусу за результатами інтерв'ю та швидкого тестування	87
Таблиця 28. Поширеність ВІЛ серед СП за соціально-демографічними характеристиками	88
Таблиця 29. Річна захворюваність на ВІЛ серед СП в цілому та за окремими підгрупами	92
Таблиця 30. Порівняння ВГС-статусу за результатами інтерв'ю та швидкого тестування.	97
Таблиця 31. Поширеність гепатиту С за результатами тестування залежно від соціально-демографічних характеристик	97
Таблиця 32. Розподіл відповідей на запитання: «Чи доводилося Вам зазнавати насильства (наприклад, побиття, гвалтування, словесні приниження, вимагання грошей тощо) під час надання секс-послуг?»	101
Таблиця 33. Частка СП, які зверталися до громадської організації, кризового центру або поліції по допомогу після випадку насильства, залежно від соціально-демографічних характеристик (серед СП, які зазнавали насильства, N=2035)	104
Таблиця 34. Віковий розподіл СП за регіонами	112
Таблиця 35. Статевий розподіл СП за регіонами	113
Таблиця 36. Розподіл СП за рівнем освіти та зайнятістю, за регіонами.	114
Таблиця 37. Сімейний стан СП, за регіонами.	115
Таблиця 38. Наявність досвіду міграції з метою надання сексуальних послуг, за регіонами	116
Таблиця 39. Стаж роботи у секс-бізнесі та основний спосіб пошуку клієнтів, за регіонами	117
Таблиця 40. Вік сексуального дебюту та першого досвіду надання сексуальних послуг за винагороду, за регіонами.	118
Таблиця 41. Наявність досвіду надання сексуальних послуг за винагороду клієнтам з груп ризику та уразливих груп, за регіонами	119
Таблиця 42. Наявність постійних і непостійних клієнтів та їх кількість, за регіонами	120
Таблиця 43. Наявність постійних та випадкових сексуальних партнерів, від яких не отримували винагороду, за регіонами.	121
Таблиця 44. Використання презерватива під час останнього сексуального контакту з різними типами сексуальних партнерів, за регіонами	122
Таблиця 45. Постійне використання презервативів за останні 30 днів з різними типами сексуальних партнерів, за регіонами	123
Таблиця 46. Досвід вживання алкоголю та наркотиків, за регіонами	124
Таблиця 47. Досвід отримання послуг ВІЛ-сервісних громадських організацій, за регіонами	125
Таблиця 48. Охоплення тестуванням на ВІЛ-інфекцію, за регіонами: знання про місце тестування, проходження тесту впродовж життя та за останні 12 міс.	126
Таблиця 49. Поширеність ВІЛ-інфекції, за віком та регіонами	127

Таблиця 50. Поширеність ВІЛ-інфекції, за досвідом вживання ін'єкційних наркотиків та за регіонами	128
Таблиця 51. Поширеність гепатиту С, за віком та регіонами	129
Таблиця 52. Поширеність гепатиту С, за досвідом вживання ін'єкційних наркотиків та регіонами	130

РИСУНКИ

Рисунок 1. Вікова структура СП упродовж 2008–2018 рр., %	15
Рисунок 2. Динаміка розподілу СП за сімейним статусом упродовж 2008–2018 рр., %	16
Рисунок 3. Міграція СП по містах України впродовж останнього року: частка осіб, які виїжджали до області більш ніж на місяць протягом останнього року з метою надання сексуальних послуг, %	17
Рисунок 4. Вік першого сексуального дебюту та першого сексу за винагороду за віковими групами, %	20
Рисунок 5. Стаж надання сексуальних послуг за винагороду за віковими групами, роки	21
Рисунок 6. Структура СП за основним способом пошуку клієнтів: динаміка впродовж 2013–2018 рр., %	23
Рисунок 7. Надання сексуальних послуг за винагороду групами-містками, %	27
Рисунок 8. Розподіл кількості постійних клієнтів за основним способом пошуку, осіб (серед СП, які мали таких клієнтів, N=4063).	32
Рисунок 9. Розподіл кількості непостійних клієнтів за основним способом пошуку, осіб (серед СП, які мали таких клієнтів, N=4418).	32
Рисунок 10. Динаміка кількості клієнтів за останню робочу добу, %	33
Рисунок 11. Наявність постійних та випадкових партнерів, від яких не отримували винагороду, за останні 30 днів, динаміка впродовж 2011–2018 рр., %	34
Рисунок 12. Частка СП, які використовували презерватив під час останнього сексуального контакту з клієнтом, динаміка впродовж 2008–2018 рр., %	39
Рисунок 13. Використання презерватива під час останнього сексуального контакту з клієнтом залежно від типу контакту, %	39
Рисунок 14. Розподіл відповідей на запитання: «Чому під час сексуального контакту з Вашим останнім клієнтом Ви не використовували презерватив?», %	42
Рисунок 15. Частка СП, які використовували презерватив під час останнього сексуального контакту з постійним партнером, від якого не отримували винагороду, динаміка впродовж 2008–2018 рр., %	42
Рисунок 16. Частка СП, які використовували презерватив під час останнього сексуального контакту з випадковим партнером, від якого не отримували винагороду, динаміка впродовж 2008–2018 рр., %	43
Рисунок 17. Частка СП, які ні за яких умов не погодяться на секс без презерватива з клієнтом, %	52
Рисунок 18. Прийнятність сексу без презерватива з клієнтами за різних умов, динаміка впродовж 2008–2018 рр.	52
Рисунок 19. Поширеність практики неправильного використання презервативів з різними партнерами, %	53
Рисунок 20. Частка СП, які вживали алкогольні напої протягом останніх 30 днів, динаміка упродовж 2008–2018 рр., %	57
Рисунок 21. Розподіл частоти вживання алкоголю упродовж останніх 30 днів за основним способом пошуку клієнтів, разів	57
Рисунок 22. Досвід вживання наркотичних речовин неін'єкційним та ін'єкційним шляхом, %	60
Рисунок 23. Частка СП-ОВНІ упродовж 2011–2018 рр.	60

<i>Рисунок 24. Розподіл відповідей на запитання: «Як часто протягом останніх 30 днів перед сексуальним контактом/контактами з клієнтом/клієнтами Ви вживали такі речовини?» (серед СП, які вживали такі речовини) . . . . .</i>	<i>64</i>
<i>Рисунок 25. Типологія закладів, до яких зверталися СП по медичну допомогу востаннє та впродовж останнього року. . . . .</i>	<i>70</i>
<i>Рисунок 26. Частка СП, які надали правильні відповіді на всі 5 запитань щодо шляхів передачі та профілактики ВІЛ, динаміка впродовж 2008–2018 рр. . . . .</i>	<i>71</i>
<i>Рисунок 27. Частка СП, які надали правильні відповіді на запитання щодо шляхів передачі та профілактики ВІЛ, % . . . . .</i>	<i>72</i>
<i>Рисунок 28. Частка СП, які надали правильні відповіді на запитання щодо парентеральних шляхів передачі та профілактики ВІЛ, за досвідом вживання ін'єкційних наркотиків, % . . . . .</i>	<i>73</i>
<i>Рисунок 29. Частка СП, які є клієнтами організацій, що займаються профілактикою ВІЛ-інфекції, динаміка впродовж 2011–2018 рр., % . . . . .</i>	<i>75</i>
<i>Рисунок 30. Розподіл відповідей на запитання: «Як давно Ви є клієнтом ВІЛ-сервісної громадської організації?», місяців. . . . .</i>	<i>78</i>
<i>Рисунок 31. Каскад тестування на ВІЛ, % . . . . .</i>	<i>81</i>
<i>Рисунок 32. Охоплення тестуванням на ВІЛ упродовж 2011–2018 рр. . . . .</i>	<i>81</i>
<i>Рисунок 33. Причини непроходження тестування на ВІЛ, % . . . . .</i>	<i>83</i>
<i>Рисунок 34. Типологія закладів, де СП проходили тестування на ВІЛ, % . . . . .</i>	<i>84</i>
<i>Рисунок 35. Наявність досвіду післятестового консультування залежно від ВІЛ-статусу СП за результатом швидкого тесту в межах дослідження, % (p=0,189) (серед СП, які проходили тестування на ВІЛ-інфекцію до дослідження, N=3848). . . . .</i>	<i>85</i>
<i>Рисунок 36. Наявність досвіду післятестового консультування залежно від місця проходження тесту на ВІЛ-інфекцію, % (p=0,189) (серед СП, які проходили тестування на ВІЛ-інфекцію до дослідження, N=3848). . . . .</i>	<i>85</i>
<i>Рисунок 37. Поширеність ВІЛ серед СП-ОВНІ та не ОВНІ за віковою групою, % . . . . .</i>	<i>90</i>
<i>Рисунок 38. Динаміка поширеності ВІЛ серед СП упродовж 2008–2018 рр., % . . . . .</i>	<i>90</i>
<i>Рисунок 39. Каскад лікування серед ВІЛ-позитивних СП за результатами інтерв'ю та лабораторного тестування на ВІЛ серед всіх ВІЛ-позитивних (N=263). . . . .</i>	<i>93</i>
<i>Рисунок 40. Каскад лікування за результатами інтерв'ю та лабораторного тестування на ВІЛ серед ВІЛ-позитивних СП, які погодилися розкрити свій ВІЛ-статус під час інтерв'ю або ніколи не мали досвіду тестування (N=208) . . . . .</i>	<i>94</i>
<i>Рисунок 41. Каскад лікування серед ВІЛ-позитивних СП за результатами інтерв'ю . . . . .</i>	<i>95</i>
<i>Рисунок 41.1. Каскад лікування серед ВІЛ-позитивних СП, які є клієнтами ВІЛ-сервісних громадських організацій, за результатами інтерв'ю. . . . .</i>	<i>95</i>
<i>Рисунок 41.2. Каскад лікування серед ВІЛ-позитивних СП, які НЕ є клієнтами ВІЛ-сервісних громадських організацій, за результатами інтерв'ю. . . . .</i>	<i>96</i>
<i>Рисунок 42. Поширеність гепатиту С залежно від віку та досвіду вживання наркотиків ін'єкційним шляхом . . . . .</i>	<i>99</i>
<i>Рисунок 43. Динаміка поширеності гепатиту С серед СП упродовж 2011–2018 рр., % . . . . .</i>	<i>99</i>
<i>Рисунок 44. Поширеність подвійної інфекції ВІЛ та ВГС, % . . . . .</i>	<i>100</i>
<i>Рисунок 45. Динаміка поширеності подвійної інфекції ВІЛ та ВГС упродовж 2011–2018 рр., % . . . . .</i>	<i>100</i>
<i>Рисунок 46. Способи насильства, динаміка впродовж 2015–2018 рр., % (серед СП, які зазнавали насильства, N=2035). . . . .</i>	<i>103</i>
<i>Рисунок 47. Розподіл відповідей на запитання: «До кого Ви зверталися після того, як зазнавали насильства?», % (серед СП, які зазнавали насильства, N=2035) . . . . .</i>	<i>103</i>
<i>Схема 1. Етапи тестування для визначення нещодавнього інфікування ВІЛ. . . . .</i>	<i>91</i>

Глосарій

IBBS (англ. *Integrated Bio-Behavioral Surveillance*) – інтегроване біоповедінкове дослідження, що передбачає одночасний збір пов'язаних поведінкових та біологічних даних. У звіті використовуватиметься англійська аббревіатура – IBBS.

Вибіркова сукупність – частина генеральної сукупності, об'єкти якої виступають основними об'єктами спостереження. Вона відбирається за спеціальними правилами так, щоб її характеристики відображали властивості всієї генеральної сукупності та дозволяли отримати повне уявлення про популяцію в цілому.

КіТ (консультування і тестування) – медично-психологічне консультування певної особи з приводу ВІЛ-інфекції/СНІДу та пов'язане з ним медичне тестування цієї особи на наявність антитіл до ВІЛ, що здійснюються на добровільній основі.

Ключові інформанти (КІ) – представники організацій чи приватні особи, які володіють експертним знанням про групу, що досліджується.

Ланцюжок рекрутингу – сукупність хвиль рекрутингу в їх хронологічній послідовності.

ЛЖВ – люди, які живуть з ВІЛ.

НУО – неурядова організація (у звіті також використовується поняття «громадська організація (ГО)»).

ЛВІН – люди, які вживають ін'єкційні наркотики.

Первинні респонденти (у RDS) – учасники опитування, рекрутовані ГО, які працюють з цільовою групою, а не власне респондентами.

Польовий етап дослідження – період збору даних шляхом інтерв'ювання респондентів.

Рекрут (у RDS) – особа, вже рекрутована дослідницькою командою в місті або рекрутером, але яка ще не взяла участі в дослідженні (не стала учасником).

Рекрутер (у RDS) – людина, яка, пройшовши інтерв'ю, отримала купони, за допомогою яких може рекрутувати інших респондентів.

СЕМ – сероепідмоніторинг.

СП – секс-працівники.

Хвиля (у RDS) – сукупність респондентів, залучених рекрутерами одного рівня. Наприклад, особа, рекрутована безпосередньо первинним респондентом, потрапляє до першої хвилі. Особи, рекрутовані учасниками першої хвилі, становлять другу хвилю. Послідовність хвиль – ланцюжок рекрутингу.

RDS (respondent-driven sample) – вибірка, що спрямовується респондентами.

TLS (time-location sample) – вибірка за місцем та часом.

Точка («гаряча точка») – місця локалізації осіб, які надають сексуальні послуги за винагороду, де здійснюється пошук клієнтів та надання секс-послуг.

Резюме звіту

Контекст. У цьому звіті представлено ключові результати біоповедінкового дослідження серед СП, яке було проведено наприкінці 2017 – на початку 2018 року. Результати описують соціально-демографічні характеристики, ризиковані сексуальні та ін'єкційні практики, охоплення профілактичними сервісами, поширеність ВІЛ та гепатиту С.

Методи. Дослідження має крос-секційний дизайн, який передбачає отримання даних на конкретний період часу. Рекрутинг респондентів здійснювався з використанням двох методологій: TLS (*time-location sample*) – вибірка за місцем та часом; RDS (*respondent-driven sample*) – вибірка, що спрямовується респондентами. Загальна вибіркова сукупність становить 5043 особи у 25 містах України. Для отримання результатів, які є репрезентативними для всієї популяції групи, дані були зважені на основі коефіцієнтів, розрахованих за рекомендаціями обробки та аналізу даних згідно з методиками RDS і TLS. Для аналізу даних використано описову статистику – одно- та двовимірні розподіли даних з метою перевірки чинників, що характеризують різну ймовірність мати позитивний результат тесту на ВІЛ та гепатит С.

Ключові результати:

Основні показники:	%
Соціально-демографічний профіль	
Середній вік, стандартне відхилення	30 (7)
Частка СП чоловіків та трансгендерів	2,7
Медіанний дохід (25-й – 75-й процентилі)	10 000 (6500–15 000)
Використання презервативів з клієнтом	
Останній сексуальний контакт	94
Завжди впродовж останнього місяця під час...	
...орального сексу	63
...вагінального сексу	90
...анального сексу	86
Випадки неправильного використання презерватива	44
Вживання алкоголю та наркотиків упродовж останнього місяця	
Вживали алкоголь	91
Вживали наркотики неін'єкційним шляхом	11
Вживали наркотики ін'єкційним шляхом	5
Отримання профілактичних послуг	
Частка клієнтів ВІЛ-сервісних громадських організацій	37
Пройшли тестування на ВІЛ за останні 12 міс. та отримали його результат	60
Поширеність ВІЛ та гепатиту С	
ВІЛ	5
Гепатит С	12

Вступ

Оціночна кількість секс-працівників (СП) в Україні складає 86 тис. осіб, враховуючи групу подвійного ризику – осіб, які вживають наркотики ін'єкційним шляхом. Частка СП у жіночому населенні віком 15–59 років становить 0,5% у загальному жіночому населенні, 0,7% – у міському та 1,5% – у населенні обласних центрів.¹

Показники реєстрації ВІЛ-інфікованих жінок, які надають сексуальні послуги за винагороду, у закладах охорони здоров'я можуть не відповідати дійсній ситуації щодо захворюваності та поширеності ВІЛ серед цієї групи через відсутність доступу до певних категорій СП та їх відмову повідомляти про свою приналежність до ключової групи під час постановки на облік. У 2013 році в рамках удосконалення СЕМ було вперше отримано результати поширення ВІЛ серед осіб, які надають сексуальні послуги за винагороду (код 105.2).² Поширеність ВІЛ-інфекції за цим кодом від загальної кількості обстежених (за винятком донорів та вагітних) у 2017 році становила 0,2%. СП також можуть реєструватися під кодом 105 «особи з ризикованою статевою поведінкою», відповідно до якого рівень поширеності ВІЛ становив 1,18%.³ Зважаючи на досить суттєві обмеження таких показників, проведення біоповедінкових досліджень серед репрезентативної вибірки представників групи є більш надійним інструментом для отримання даних щодо поширеності ВІЛ-інфекції.

Поведінкові дослідження серед СП в Україні проводяться з 1999 року, а починаючи з 2008-го такі дослідження мають біологічний компонент, а саме тестування респондентів на ВІЛ та інші інфекції. У даному звіті представлено ключові результати біоповедінкового дослідження серед СП, яке було проведено наприкінці 2017 – на початку 2018 року. Результати описують соціально-демографічні характеристики, ризиковані сексуальні та ін'єкційні практики, охоплення профілактичними сервісами, поширеність ВІЛ та гепатиту С.

1 Я. Сазонова, Г. Дученко, О. Ковтун, І. Кузін. Оцінка чисельності ключових груп в Україні / МБФ «Альянс громадського здоров'я». 2019 р. – 84 с.

2 ВІЛ-інфекція в Україні. Бюлетень №41 / Міністерство охорони здоров'я України, ДУ «Український центр контролю за соціально небезпечними хворобами Міністерства охорони здоров'я України», ДУ «Інститут епідеміології та інфекційних хвороб ім. Л.В. Громашевського Національної академії медичних наук України». – Київ, 2014.

3 ВІЛ-інфекція в Україні. Бюлетень №49 / ДУ «Український центр контролю за соціально небезпечними хворобами Міністерства охорони здоров'я України», ДУ «Інститут епідеміології та інфекційних хвороб ім. Л.В. Громашевського Національної академії медичних наук України». – Київ, 2018.

Методологія дослідження

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Ключова мета дослідження – визначення рівня поширеності ВІЛ-інфекції, гепатиту С та моніторинг поведінкових практик СП, що можуть призводити до поширення цих інфекцій.

У дослідженні 2017–2018 років цільовою групою були особи, які упродовж шести місяців, що передували дослідженню, надавали сексуальні послуги за винагороду.

Завдання дослідження

- Оцінити поширення серед СП поведінкових практик, пов'язаних з ВІЛ-інфекцією, вживанням наркотиків, користуванням послугами з профілактики та лікування ВІЛ-інфекції.
- Оцінити поширення ВІЛ та гепатиту С серед СП.
- Оцінити захворюваність на ВІЛ серед СП.

МЕТОДИ ЗБОРУ ДАНИХ

Дослідження мало крос-секційний дизайн, який передбачав отримання даних на момент опитування. Для рекрутингу респондентів було застосовано дві методології: TLS (*time-location sample*) – вибірка за місцем та часом та RDS (*respondent-driven sample*) – вибірка, що спрямовується респондентами.

Для кожного міста методологія та розмір вибіркової сукупності обиралися на основі попередньо проведеного формативного дослідження, метою якого було визначення доцільності застосування тієї чи іншої методології. Методологія обиралася на основі таких критеріїв:

- оціночних даних, отриманих за результатами формативного дослідження щодо кількості СП на точках;
- сезонні міграційні особливості СП;
- особливості розподілу точок за типами у кожному місті та їх доступність (закритість);
- обсяг вибірки, який було реалізовано у 2015 році.

У чотирьох містах було обрано методику RDS (Житомир, Біла Церква, Чернігів, Черкаси) після підтвердження високої міграції СП між точками та наявністю мережевих зв'язків між СП, а також через закритість і недоступність більшості точок, інформація щодо яких була зібрана на етапі формативного дослідження.

Особливості реалізації вибірки за методологією TLS

Дослідження за методикою TLS було проведено у 21 місті. У більшості міст до вибірки потрапили всі точки, які було знайдено під час формативного етапу. В деяких містах (наприклад, Київ, Одеса), де загальна кількість виявлених точок та кількість СП на них значно перевищували запланований розмір вибірки, вибірку було сформовано пропорційно до типології секс-бізнесу та надано перелік основних і альтернативних точок. Дослідницькі команди відвідували основні точки, а у разі відсутності СП на точках протягом години переїжджали на альтернативні. Кожна регіональна команда складала графік виїздів на 10 днів наперед та погоджувала його з національною командою. Загальна кількість відвіданих точок склала 834, включаючи 121 віртуальну.

Особливості реалізації вибірки за методологією RDS

Дослідження за методикою RDS було проведено у чотирьох містах: Біла Церква, Житомир, Черкаси та Чернігів. У кожному місті обирали по два зерна (первинні респонденти). Члени регіональної дослідницької команди визначали кожне зерно відповідно до таких критеріїв, як вік, приналежність до клієнтів профілактичних програм, ВІЛ-статус, тип точки, досвід надання секс-послуг, вживання ін'єкційних наркотиків, район міста, та зважаючи на загальну мотивацію взяти участь у дослідженні.

Особливості реалізації медичного компоненту дослідження

Всі учасники, які взяли участь у дослідженні, пройшли швидкі тести на гепатит С та ВІЛ. У разі позитивного результату швидкого тесту на ВІЛ необхідно було пройти швидкі підтверджувальні тести. Якщо результат підтверджувального тесту був позитивний, здійснювався забір крові для виявлення нещодавньої інфекції та для подальшого визначення вірусного навантаження. Тестування супроводжувалося дотестовою та післятестовою консультаціями. Учасників з позитивними результатами тестів направляли до медичних закладів.

ВИБІРКА ТА ГЕОГРАФІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Цільовою групою дослідження були жінки, чоловіки та трансгендери, які надають секс-послуги за винагороду. До вибірки дослідження потрапили переважно жінки – 4928 респонденток; кількість чоловіків – 108, трансгендерів – 7 (*табл. 1*). Загальна вибіркова сукупність склала 5043 особи. Дослідження проведено у 25 містах України.

Із загальної вибірки 4443 особи залучено до дослідження за методикою TLS, 600 осіб – за методикою RDS.

Таблиця 1. Запланована та реалізована вибіркова сукупність

№	Місто	Вибіркова сукупність			Тип вибірки
		заплановано	опитано	включено до аналізу	
1.	Біла Церква	150	150	150	RDS
2.	Вінниця	200	200	200	TLS
3.	Дніпро	200	200	200	TLS
4.	Житомир	200	200	200	RDS
5.	Запоріжжя	200	200	200	TLS
6.	Івано-Франківськ	200	200	200	TLS
7.	Київ	300	300	300	TLS
8.	Кропивницький	150	152	150	TLS
9.	Луцьк	200	200	200	TLS
10.	Львів	200	200	200	TLS
11.	Маріуполь	200	200	199	TLS
12.	Миколаїв	300	300	300	TLS
13.	Одеса	200	201	200	TLS
14.	Полтава	200	200	200	TLS
15.	Рівне	200	201	194	TLS
16.	Сімферополь	200	200	200	TLS
17.	Суми	200	200	200	TLS
18.	Тернопіль	200	200	200	TLS
19.	Ужгород	200	200	200	TLS
20.	Харків	300	300	300	TLS
21.	Херсон	200	200	200	TLS
22.	Хмельницький	200	200	200	TLS
23.	Черкаси	150	150	150	RDS
24.	Чернівці	200	200	200	TLS
25.	Чернігів	100	100	100	RDS
Усього		5050	5054	5043	

ТРИВАЛІСТЬ ЗБОРУ ДАНИХ

Польовий етап дослідження тривав з 12 грудня 2017 року по 26 лютого 2018 року.

ЕТИЧНІ ПИТАННЯ

Протокол дослідження пройшов експертизу і був схвалений Комісією з етики Українського інституту досліджень політики щодо громадського здоров'я (Київ, Україна), а також Центрами контролю та профілактики захворювань (Атланта, США).

Всі учасники дослідження проходили процедуру інформованої згоди, під час якої їм пояснювали процедуру участі, дотримання засад добровільності й конфіденційності.

Учасники отримували компенсацію за участь у дослідженні. В містах, де реалізовувалася методика RDS, компенсувалися участь та рекрутинг інших учасників.

АНАЛІЗ ДАНИХ

Описовий аналіз. Для аналізу даних використано описову статистику – одно- та двовимірні розподіли. Значущість відмінностей у відсотках між різними групами перевірено за статистичним критерієм значимості χ^2 -квадрат або тестом Фішера для розподілів, де є очікувані частоти менше 5. Для кількісних змінних здійснювалася оцінка значущості відмінностей у середніх за t -критерієм Стьюдента (нормальний розподіл змінної) або у медіанах за критерієм Краскела–Уолліса (розподіл змінної відрізняється від нормального). Для демонстрації значущості зв'язку між змінними у таблицях подано рівень значущості p -value, розрахований за допомогою вищезазначених тестів; p -value < 0,05 означає, що відмінності є статистично значущими.

У звіті подано відсотки, розраховані із числа респондентів, які дали змістовні відповіді на запитання. Якщо запитання ставилося не всім респондентам за заданим в інструментарії дослідження критерієм (запитання-фільтр), аналіз здійснювався із числа осіб, які повинні були відповідати на поставлене запитання.

Зваження даних. Для отримання результатів, які є репрезентативними для всієї популяції групи, дані були зважені на основі коефіцієнтів, розрахованих згідно з методиками RDS та TLS. Для міст, де була реалізована методика RDS, коефіцієнти зважування розраховані в програмі RDS-Analyst⁴, з урахуванням мережі знайомих СП. Коефіцієнти є вищими для тих, хто має небагато знайомих серед інших СП, та нижчими для тих, у кого їх багато. Для проведення аналізу на національному рівні коефіцієнти зважування, розраховані в програмі RDS-Analyst, були імпортовані у масив даних SPSS. Для міст, де реалізовувалася методика TLS, проводилося зважування на величину точок та їх представленість у вибірці, а також на розрахункову імовірність рекрутувати кожну СП під час візиту команди.

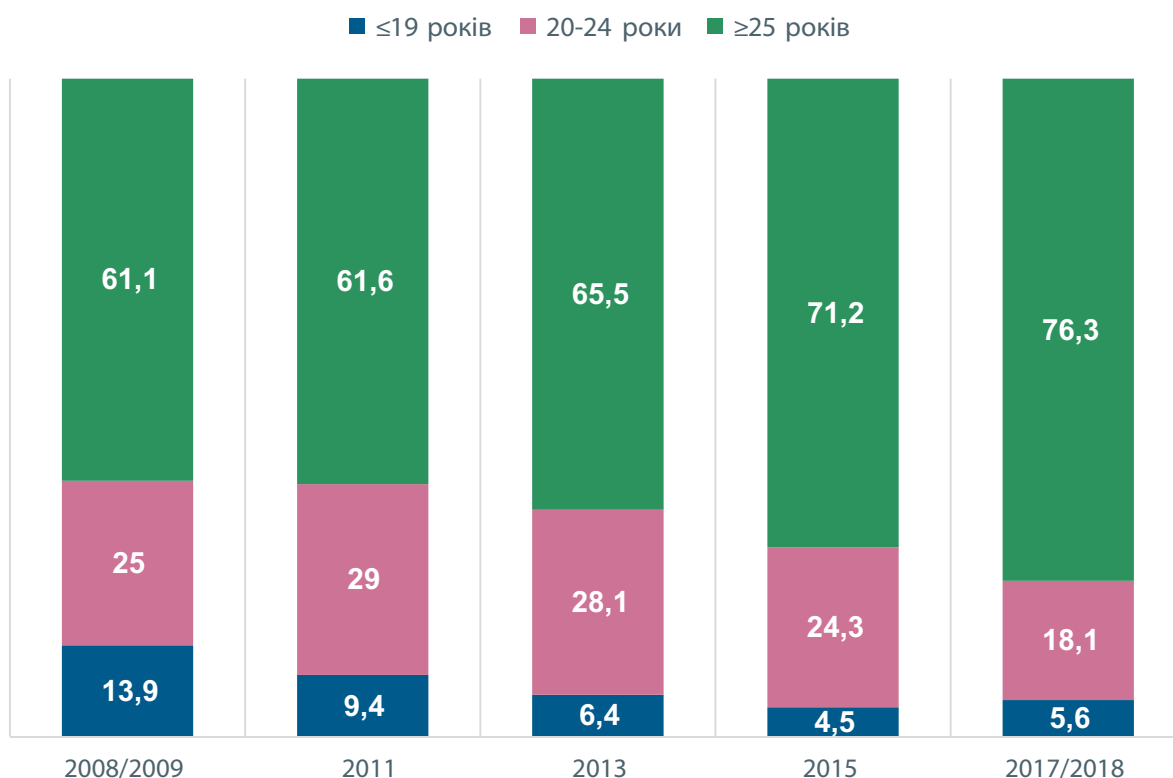
Аналіз динаміки. З метою аналізу соціально-демографічних змін у популяції СП, поведінки, рівня інфікування ВІЛ тощо у звіті використовували дані біоповедінкових досліджень 2008/2009, 2011 та 2015 років. Інструментарій, використаний у різні роки, мав деякі відмінності за кількістю та змістом запитань, тому порівняння даних здійснювалося лише тоді, коли запитання були однаково сформульовані.

4 RDS Analyst (**RDS-A**) – пакет для статистичного аналізу даних, зібраних за методикою Respondent-driven sampling (RDS). Доступний для вільного користування за посиланням: http://wiki.stat.ucla.edu/hpmrg/index.php/RDS_Analyst_Install

Результати: національний рівень

СОЦІАЛЬНО-ДЕМОГРАФІЧНИЙ ПРОФІЛЬ

Середній вік СП – 30 років (± 7 років). Упродовж останніх десяти років серед СП спостерігається тенденція до зменшення питомої ваги вікової групи до 25 років (*рис.1*).

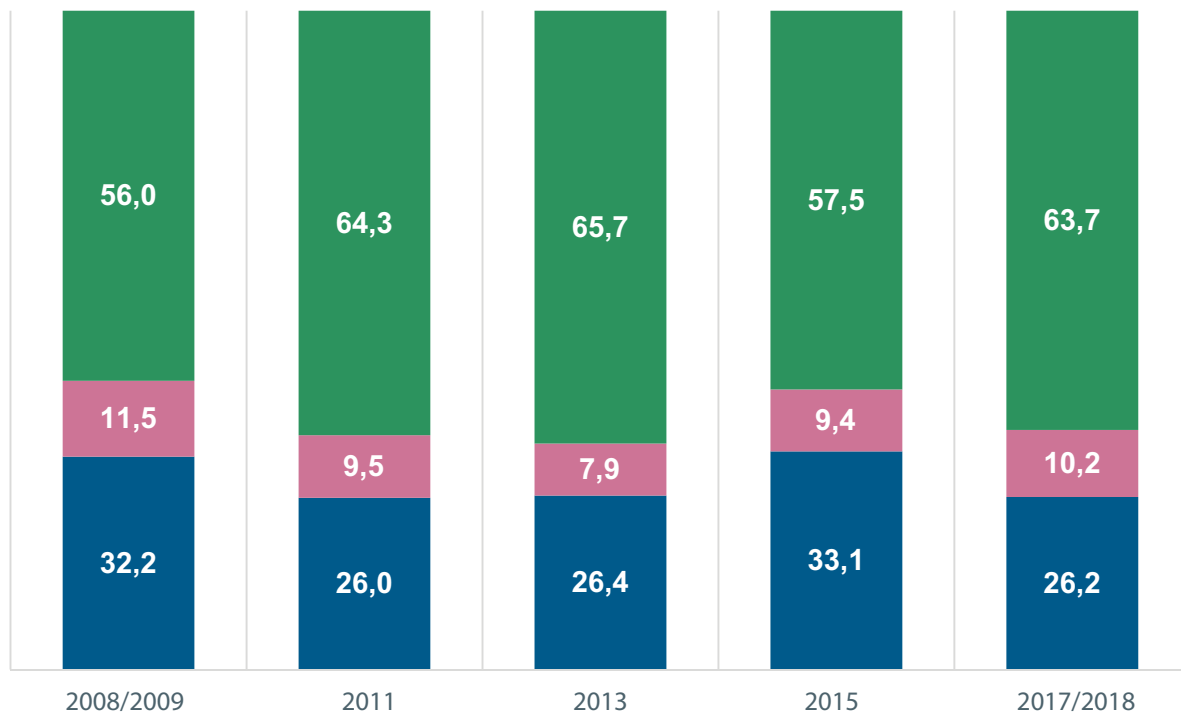

Рисунок 1. Вікова структура СП упродовж 2008–2018 рр., %

До вибірки переважно потрапили жінки (97,0%), частка чоловіків серед опитаних – 2,9%, трансгендерів – 0,1% (7 осіб). Близько третини респондентів (29,9%) здобули повну загальну середню освіту і стільки ж (30,6%) – професійно-технічну. Майже однакові частки опитаних проживали у власному або орендованому приміщенні (36,7% та 39,7% відповідно).

Дві третини СП (63,7%) не одружені та не мають постійного сексуального партнера. Є певні коливання у структурі СП за сімейним статусом впродовж історії дослідження, хоча ця група без постійного сексуального партнера завжди була найчисельнішою (*рис. 2*). Серед СП, які мали постійного партнера, близько половини (47,3%) приховували від нього свою зайнятість у секс-бізнесі.

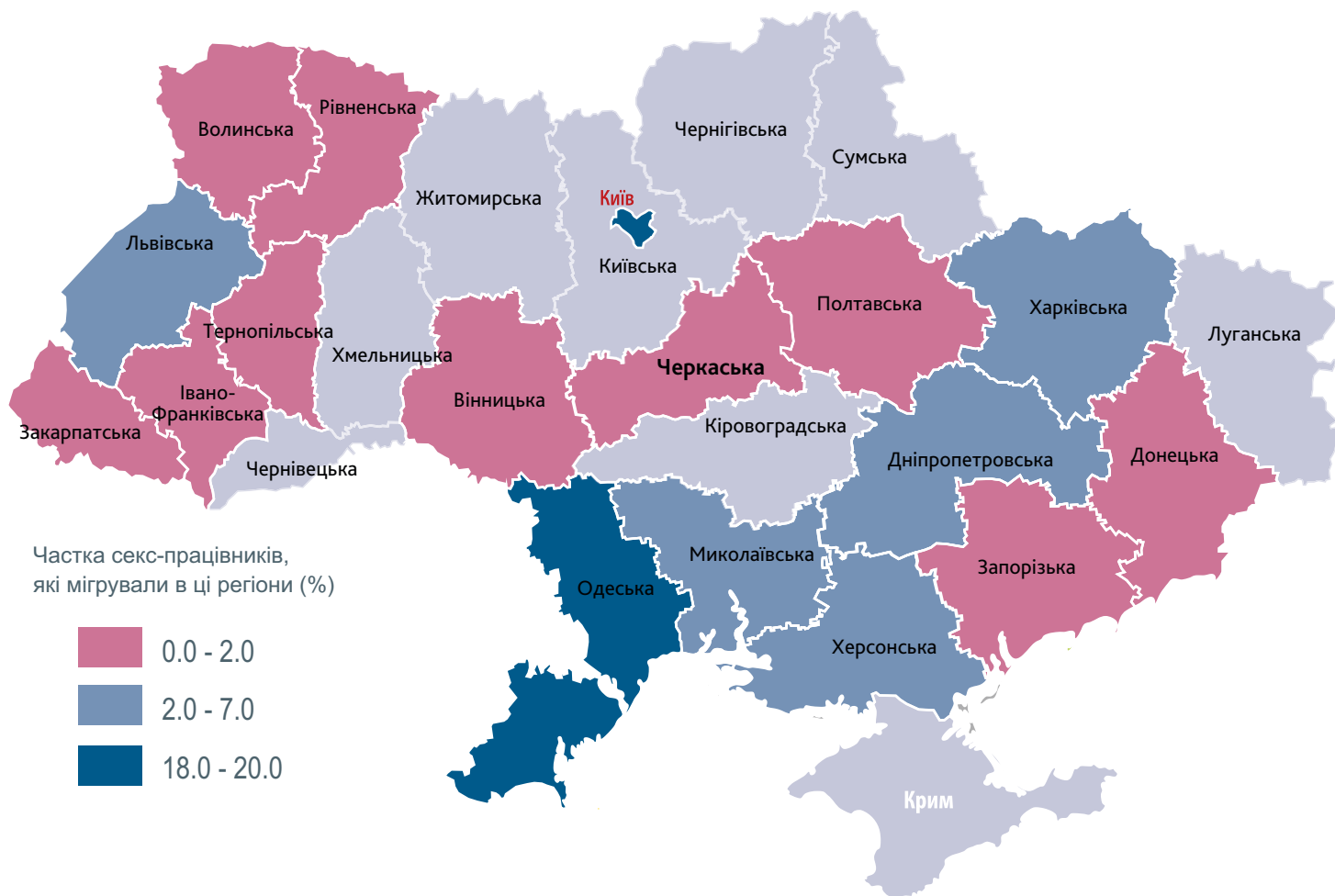
- Не одружені та не мають постійного сексуального партнера
- Одружені, але не живуть разом ні з жінкою/чоловіком, ні з постійним сексуальним партнером
- Живуть разом з чоловіком/дружиною або постійним сексуальним партнером

Рисунок 2. Динаміка розподілу СП за сімейним статусом упродовж 2008–2018 рр., %

Половина учасників дослідження (52,5%) не мала іншої зайнятості, окрім секс-бізнесу. Рівень доходу мав суттєву варіацію. П'ять осіб зазначили, що не мали жодного особистого доходу впродовж останніх 30 днів, незважаючи на наявність клієнтів за цей період. Загалом близько 8% отримували менше прожиткового мінімуму (3200 грн.). Медіанний особистий місячний дохід становив 10 000 грн. Приблизно половина СП (45%) утримують за рахунок свого доходу від секс-бізнесу інших людей, здебільшого дітей та родичів.

Десята частина учасників дослідження (9,1%) виїжджала з міста опитування більш ніж на місяць протягом останнього року з метою надання сексуальних послуг. Внутрішня міграція з метою секс-бізнесу є більш поширеною: чотири із п'яти СП, які мали досвід міграції, виїжджали до інших міст України для надання сексуальних послуг. Здебільшого це міграція у столицю та південні регіони (Одеська, Миколаївська та Херсонська області), а також східні регіони (Дніпропетровська та Харківська області) (рис. 3). Чверть (24,9%) виїжджала до інших країн, переважно до Туреччини та Польщі.

Рисунок 3. Міграція СП по містах України впродовж останнього року: частка осіб, які виїжджали до області більш ніж на місяць протягом останнього року з метою надання сексуальних послуг, %

Таблиця 2. Соціально-демографічні характеристики СП

Характеристики (N=5,043)	N	%
Середній вік (стандартне відхилення, мінімум-максимум)	30 (7, 15–61)	
Вікові інтервали		
≤19 років	284	5,6
20–24 роки	911	18,1
25–34 роки	2557	50,7
35–44 роки	1086	21,5
≥45 років	204	4,1
Стать		
Чоловіки	135	2,9
Жінки	4901	97,0
Трансгендери	7	0,1

Характеристики (N=5,043)	N	%
Освіта		
Початкова освіта (неповних 9 класів)	100	2,0
Базова (неповна) середня освіта (повних 9 класів)	528	10,5
Повна загальна середня освіта (11 класів)	1507	29,9
Професійно-технічна освіта	1541	30,6
Базова та неповна вища освіта (ВНЗ I–II та ВНЗ III–IV рівнів акредитації)	810	16,1
Повна вища освіта (спеціаліст, магістр) (ВНЗ III–IV рівнів акредитації)	552	11,0
Зайнятість		
Немає іншої зайнятості, крім секс-бізнесу	2648	52,5
Мають постійну роботу	629	12,5
Мають випадкові заробітки	1522	30,2
Безробітні	513	10,2
Займаються домашнім господарством	43	0,9
Непрацездатні (інваліди)	8	0,2
Учні школи	8	0,2
Учні ПТНЗ	62	1,2
Студенти технікуму	231	4,6
Студенти ВНЗ	13	0,3
Сукупний особистий дохід за останні 30 днів у грн, медіана (25-й – 75-й процентилі)	10 000 (6500–15 000); min=0, max=250 000	
Сукупний особистий дохід за останні 30 днів у інтервалах		
≤3200 грн	336	7,8
3201–6500 грн	774	17,8
6501–10 000 грн	1396	32,1
10 001–15 000 грн	837	19,3
≥15 001 грн	1000	23,0
Тип житла		
У власному помешканні	1850	36,7
У помешканні родичів/друзів (не сплачують оренду)	869	17,2
В орендованому помешканні (наймають самостійно або з кимось)	2003	39,7
У гуртожитку	299	5,9
Не було постійного місця проживання (часто змінюю місця проживання)	58	1,2
На вулиці, у покинутих приміщеннях, на вокзалі	3	0,1

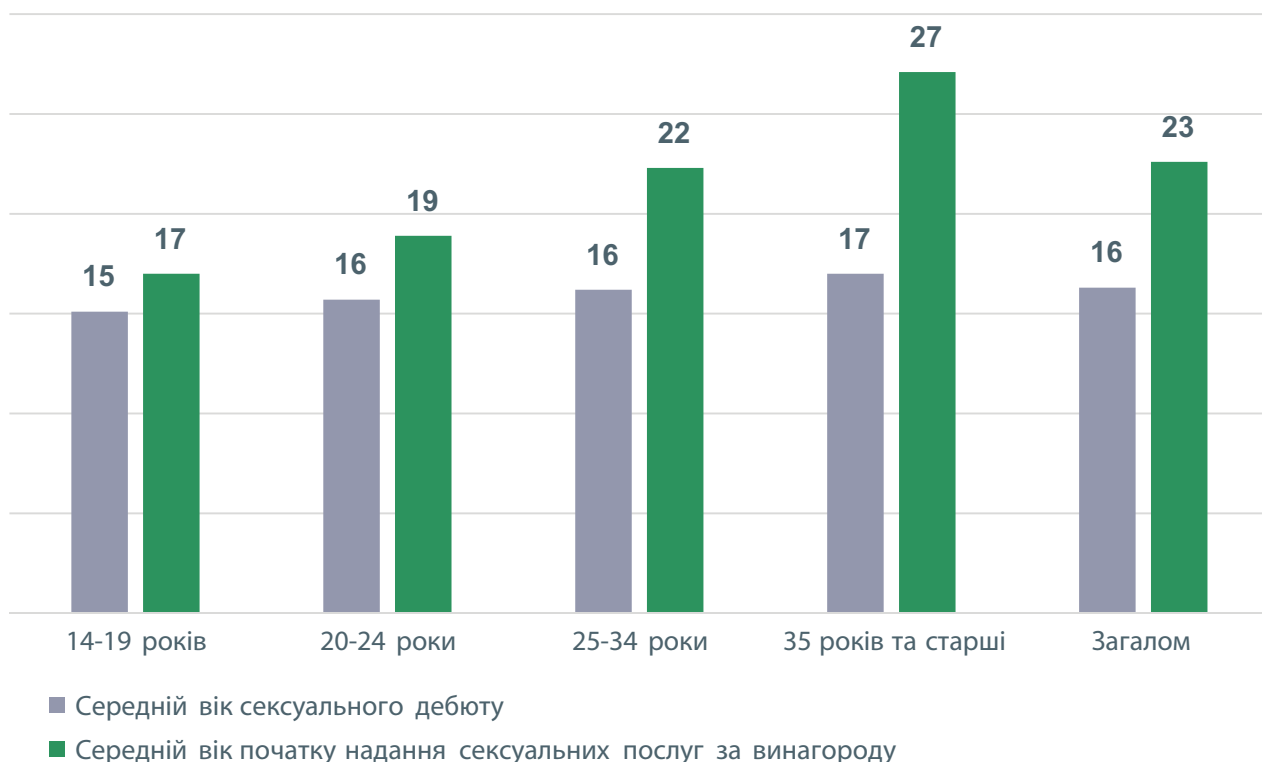
Характеристики (N=5,043)	N	%
Частка осіб, які виїжджали з міста опитування більш ніж на місяць протягом останніх 12 міс. з метою надання секс-послуг	457	9,1
Серед осіб, які виїжджали з міста опитування більш ніж на місяць з метою надання секс-послуг:		
виїжджали до іншого міста України	370	81,0
виїжджали до іншої країни	114	24,9
Сімейний стан:		
одружені або живуть разом з постійним сексуальним партнером	383	7,6
одружені, але мають іншого постійного сексуального партнера	91	1,8
офіційно не одружені, але мають постійного сексуального партнера	845	16,8
одружені, але не живуть разом ні з жінкою/чоловіком, ні з постійним сексуальним партнером	513	10,2
не одружені та взагалі не мають постійного сексуального партнера	3211	63,7
Чи знає Ваш чоловік або сексуальний партнер, що Ви надаєте сексуальні послуги за винагороду? (серед осіб, які мають постійного партнера, N=1319):		
так	528	40,1
ні	624	47,3
не знаю	167	12,6
Осіб, які утримують за рахунок свого заробітку в секс-бізнесі інших людей	2270	45,0
Серед осіб, які утримують інших осіб за рахунок свого заробітку в секс-бізнесі:		
утримують дітей	1623	71,5
утримують чоловіка / співмешканця	171	7,5
утримують батьків, бабусю чи дідуся	624	27,5
утримують інших людей	46	2,0

СЕКСУАЛЬНИЙ ДЕБЮТ ТА ПОЧАТОК НАДАННЯ СЕКСУАЛЬНИХ ПОСЛУГ ЗА ВИНАГОРОДУ

За результатами дослідження, середній вік сексуального дебюту становить 16 років (рис. 4). Цей показник залишається стабільним у порівнянні з попередніми хвилями досліджень.

Час переходу від сексуального дебюту до надання сексуальних послуг за винагороду в середньому становить 7 років. Респонденти зазначили, що в середньому розпочинали надавати сексуальні послуги за винагороду в 23 роки. У порівнянні з попередніми раундами дослідження, середній вік початку надання сексуальних послуг за винагороду збільшився на один рік.

Рисунок 4. Вік першого сексуального дебюту та першого сексу за винагороду за віковими групами, %

Медіана стажу роботи у секс-бізнесі – 6 років. Половина опитаних СП мали стаж від 3 до 10 років, максимальний – 42 роки. Серед СП-підлітків медіанний стаж роботи у секс-бізнесі – один рік, а серед старшої вікової групи у віці від 45 років і старше – 17 років (рис. 5).

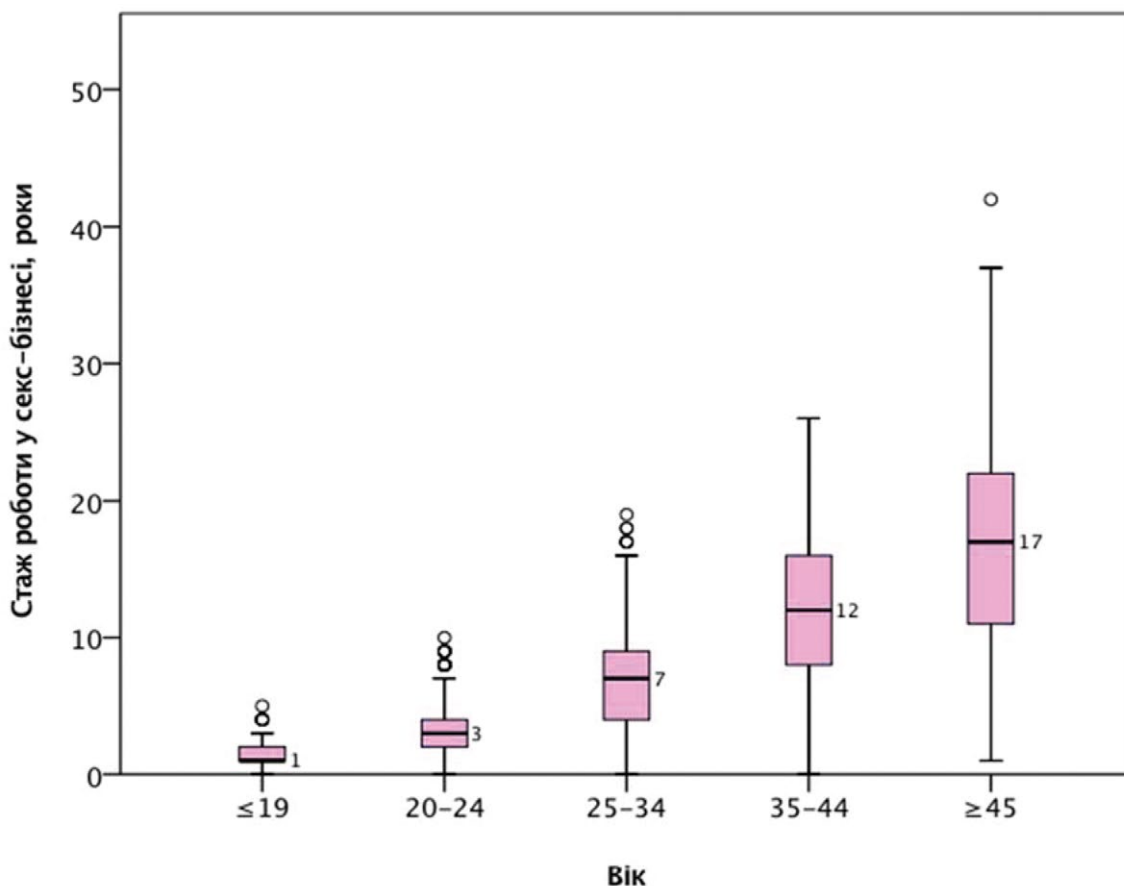

Рисунок 5. Стаж надання сексуальних послуг за винагороду за віковими групами, роки

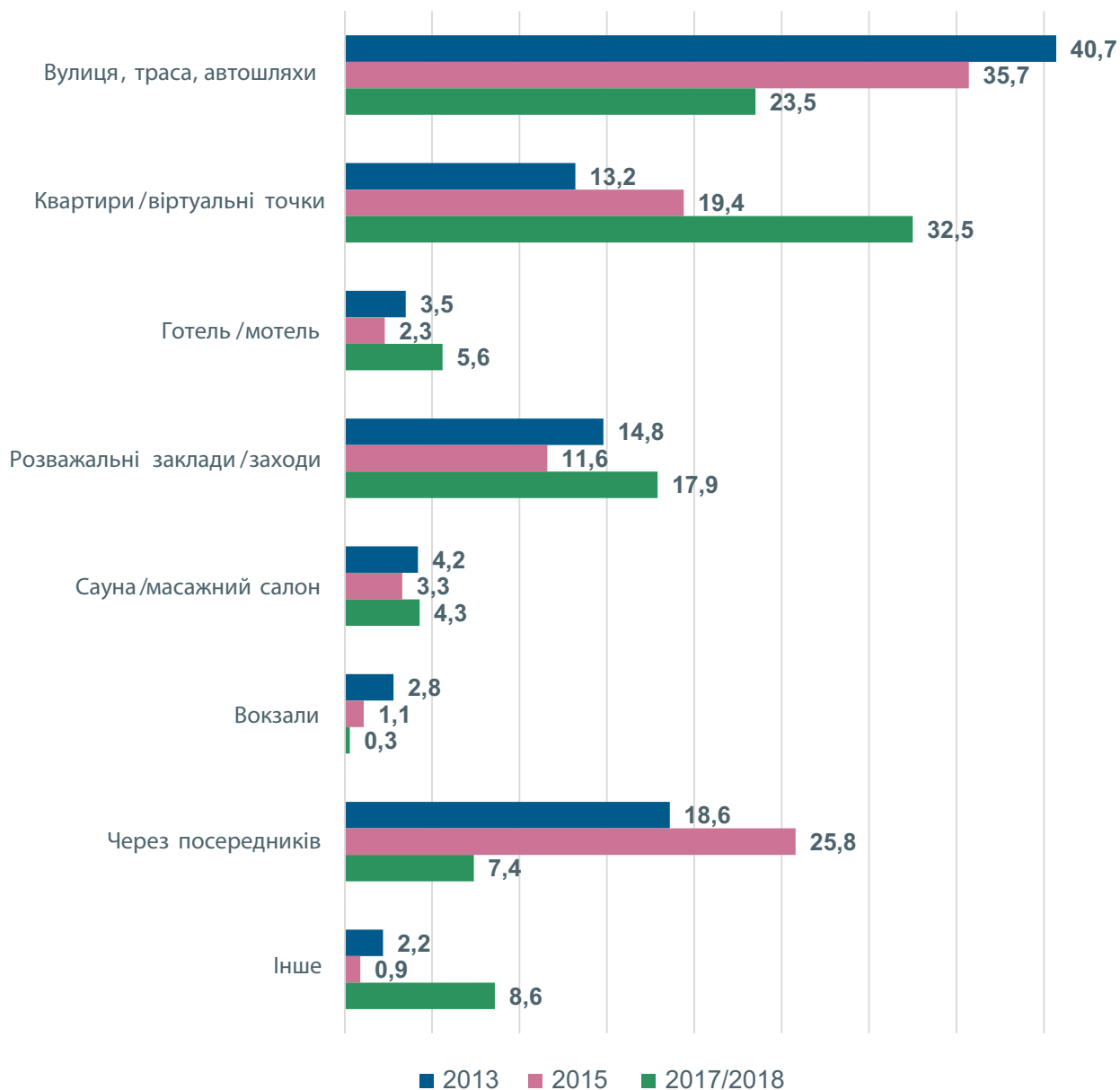
ТОЧКИ ПОШУКУ КЛІЄНТІВ ТА ПРОФІЛЬ КЛІЄНТІВ

Більше третини СП (38,6%) повідомили, що шукали клієнтів упродовж останніх 30 днів, використовуючи для цього соціальні мережі, спеціальні інтернет-сайти тощо (віртуальні точки), а для 24% це був основний спосіб пошуку клієнтів (табл. 3).

Представленість СП, які здебільшого працюють у квартирах або через віртуальні точки, суттєво зросла у порівнянні з попередніми роками (рис. 6). У 2013 та 2015 роках найчисельнішою групою були «вуличні СП», які здебільшого шукали клієнтів на вулиці, шосе, трасах чи автошляхах (40,7 та 35,7% відповідно). У 2017–2018 роках вперше ця група стала другою за чисельністю (23,5%), поступившись СП, які в основному працюють у квартирах та через віртуальні точки (32,5%).

Таблиця 3. Сайти пошуку клієнтів упродовж останнього місяця

	Сайти пошуку клієнтів за останні 30 днів (множинний вибір)		Основний сайт пошуку клієнтів за останні 30 днів (одна відповідь)	
	N	%	N	%
По Інтернету (за допомогою соціальних мереж (ВКонтакте, Facebook, Однокласники тощо), маю свій сайт або контакти на спеціальних сайтах тощо)	1,948	38,6	1,209	24,0
У барі/ресторані/кафе тощо	1,477	29,3	564	11,2
По телефону (телефон надрукований у газетах, журналах, візитівках тощо)	1,375	27,3	426	8,5
Через своїх клієнтів	1,238	24,6	232	4,6
На вулиці (відкрита місцевість, парк, сквер тощо)	1,000	19,8	573	11,4
На дискотеці/в нічному клубі/арт-клубі/стрип-клубі	903	17,9	331	6,6
На шосе/трасах/автошляхах	886	17,6	588	11,7
Через інших СП (подруг, знайомих тощо)	815	16,2	82	1,6
У готелі/мотелі	798	15,8	283	5,6
У сауні/лазні/масажному салоні/спа-салоні/салоні краси	739	14,7	218	4,3
Через посередників (сутенер, «мамочка» тощо)	672	13,3	376	7,4
На зупинках громадського транспорту	235	4,7	21	0,4
Маю тільки постійних клієнтів	169	3,4	101	2,0
У казино	79	1,6	4	0,1
По ТВ-рекламі (в нічний час)	81	1,6	2	0,0
На залізничних та автовокзалах	74	1,5	14	0,3
У фітнес-центрі	62	1,2	2	0,0
У навчальному закладі, де навчаюся	56	1,1	3	0,1
На громадських заходах (концерти, виставки, ярмарки, акції)	53	1,0	0	0,0
На пляжі	21	0,4	0	0,0
У модельному агентстві	13	0,3	0	0,0
На базарах/ринках	7	0,1	5	0,1
<i>Інше</i>	21	0,4	10	0,2

Рисунок 6. Структура СП за основним способом пошуку клієнтів: динаміка впродовж 2013–2018 рр., %

Серед клієнтів СП переважають бізнесмени (63,7% надавали послуги таким особам за останні 30 днів), таксисти (38,7%), військовослужбовці (37,8%), далекобійники (33,2%), працівники правоохоронних органів (24,1%) (*табл. 4*).

На думку 38,3% СП, бізнесмени – це група, яка траплялася найчастіше впродовж останнього місяця у порівнянні з іншими категоріями клієнтів. Для 13,8% СП основною категорією клієнтів були далекобійники.

Таблиця 4. Соціально-професійні групи клієнтів СП

	Соціально-професійні групи клієнтів, яким надавали послуги за останні 30 днів (множинний вибір)		Соціально-професійна група клієнтів, яка траплялася найчастіше останні 30 днів (одна відповідь)	
	N	%	N	%
Бізнесмени	3214	63,7	1931	38,3
Таксисти	1952	38,7	367	7,3
Військовослужбовці	1907	37,8	421	8,3
Далекобійники	1674	33,2	698	13,8
Працівники правоохоронних органів (міліція/поліція)	1213	24,1	119	2,4
«Бандити» (представники злочинної організації чи організованої групи)	1078	21,4	184	3,6
Студенти	1012	20,1	130	2,6
Інші працівники транспорту	858	17,0	154	3,1
Моряки	641	12,7	187	3,7
Сутенери	442	8,8	9	0,2
<i>Представники інших професійних груп</i>	515	10,2	192	3,8
<i>Важко відповісти / Не пам'ятаю</i>	–	–	650	12,9

Далекобійники були основною групою клієнтів тільки серед «вуличних» СП: 43% опитаних найчастіше надавали сексуальні послуги саме їм. Серед СП з іншими основними точками пошуку клієнтів більшість вважали основною категорією клієнтів бізнесменів (*табл. 5*).

Основні вікові категорії клієнтів СП, які траплялися опитаним найчастіше: 25–34 роки (28,8%) та 35–49 років (59,8%) (*табл. 6*). Серед загалу СП 3% надавали сексуальні послуги підліткам у віці до 19 років, переважно це були СП-підлітки (6% серед цієї вікової групи). СП-підлітки рідше надавали сексуальні послуги клієнтам старшого віку, у віці від 50 років (22,2% у порівнянні з 55,8% серед СП віком від 35 років).

Незалежно від основної точки пошуку клієнтів, більшість СП зазначали, що група клієнтів у віці 35–49 років траплялася їм найчастіше впродовж останнього місяця (*табл. 7*).

Таблиця 5. Соціально-професійні групи клієнтів СП за типом основного способу пошуку клієнтів

	Інтернет / телефон у друкованих виданнях / ТВ-реклама		Розважальні заклади / заходи		Готель / мотель		Вулиця, траса, автошляхи		Через клієнтів, інших СП, посередників (сутенер, «мамочка» тощо)	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Бізнесмени	771	56,3	383	52,5	146	62,3	191	18,3	317	55,4
Військовослужбовці	120	8,7	96	13,1	22	9,2	80	7,6	59	10,4
Моряки	105	7,6	27	3,7	4	1,8	15	1,5	18	3,2
«Бандити» (представники злочинної організації чи організованої групи)	81	5,9	29	4,0	11	4,6	22	2,1	34	6,0
Далекобійники	78	5,7	70	9,6	19	8,1	448	43,0	63	11,0
Таксисти	73	5,3	56	7,6	19	8,2	170	16,3	33	5,7
Студенти	56	4,1	30	4,1	4	1,7	24	2,3	9	1,6
Працівники правоохоронних органів (міліція/поліція)	53	3,8	22	3,0	6	2,4	11	1,0	21	3,6
Інші працівники транспорту	31	2,2	17	2,3	4	1,8	81	7,8	13	2,3
Сутенери	3	0,2	1	0,1	0	0,0	1	0,1	4	0,8

Таблиця 6. Вікові групи клієнтів СП

	Вікові групи клієнтів, яким надавали послуги за останні 30 днів (множинний вибір)		Вікова група клієнтів, яка траплялася найчастіше останні 30 днів (одна відповідь)	
	N	%	N	%
Підлітки (до 19 років)	151	3,0	7	0,1
Молоді чоловіки/жінки (19–24 роки)	1383	27,4	143	2,8
Молоді чоловіки/жінки (25–34 роки)	3552	70,4	1454	28,8
Чоловіки/жінки середнього віку (35–49 років)	4460	88,4	3016	59,8
Чоловіки/жінки 50 років і старше	2087	41,4	312	6,2
Важко відповісти / Не пам'ятаю	–	–	111	2,2

Таблиця 7. Вікова група клієнтів, яка траплялася найчастіше останні 30 днів, за типом основного способу пошуку клієнтів

	Інтернет / телефон у друкованих виданнях / ТВ-реклама		Розважальні заклади / заходи		Готель / мотель		Вулиця, траса, автошляхи		Через клієнтів, інших СП, посередників (сутєнер, «мамочка» тощо)	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Підлітки (до 19 років)	4	0,2	0	0,0	1	0,3	0	0,0	1	0,1
Молоді чоловіки/жінки (19–24 роки)	68	4,2	37	4,3	4	1,4	21	1,8	9	1,4
Молоді чоловіки/жінки (25–34 роки)	539	33,2	302	34,6	80	29,0	258	22,4	180	27,1
Чоловіки/жінки середнього віку (35–49 років)	926	57,1	487	55,8	165	59,4	789	68,6	437	65,6
Чоловіки/жінки 50 років і старше	84	5,2	46	5,3	27	9,9	82	7,2	39	5,8

Серед клієнтів СП є представники ключових груп, які можуть бути групами-мітками у поширенні епідемії ВІЛ-інфекції. У порівнянні з попередньою хвилею дослідження частка СП, які мали клієнтів із числа осіб, що вживають наркотики ін'єкційним шляхом (ЛВНІ), суттєво не змінюється: 12,4% у 2015 до 11,7% у 2017/2018 рр. (рис. 7). Серед СП, які самі мали досвід вживання наркотиків ін'єкційно, 37,6% повідомили про клієнтів-ЛВНІ (табл. 8).

У порівнянні з 2015 роком, у 2017–2018 роках вдвічі збільшилася частка СП, які надавали послуги представникам ЛГБТ-спільноти (з 5,4 до 10,6%). Це можна пояснити збільшенням чисельності чоловіків, зокрема зі спільноти ЧСЧ, та трансгендерів у вибірці СП. Серед них 43% надавали сексуальні послуги бісексуалам і (або) гомосексуалам за останні 30 днів.

Майже половина СП (44,8%) надавали сексуальні послуги іноземцям, за результатами дослідження 2017–2018 років. У попередній хвилі дослідження 2015 року 41,8% опитаних мали клієнтів-іноземців. Такі клієнти частіше зустрічалися серед СП-підлітків (65,7% надавали послуги іноземцям), СП з рівнем доходу понад 15 000 грн на місяць (71,3%), серед тих, хто мав досвід міграції з метою секс-бізнесу (65,1%), та серед СП, які працювали у готелі або мотелі (59,1%).

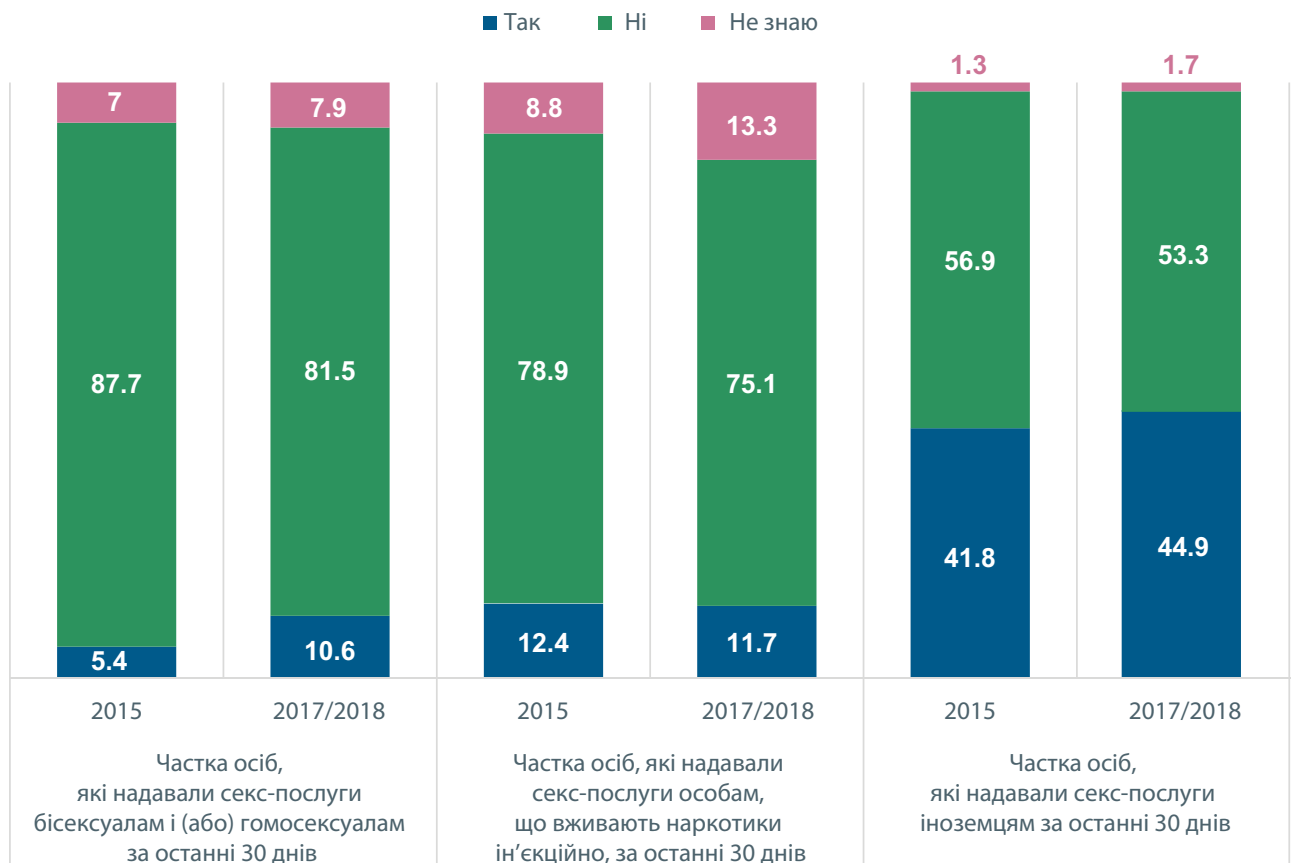

Рисунок 7. Надання сексуальних послуг за винагороду групами-мітками, %

Таблиця 8. Надання сексуальних послуг за винагороду групами-містками за соціально-демографічними групами СП

N	Частка осіб, які надавали секс-послуги бісексуалам і (або) гомосексуалам за останні 30 днів			Частка осіб, які надавали секс-послуги особам, що вживають наркотики ін'єкційно, за останні 30 днів			Частка осіб, які надавали секс-послуги інземціям за останні 30 днів			
	%	p	N	%	p	N	%	p	N	
	Загалом									
	536	10,6%		587	11,7%		2265	44,8%		
Вік	≤19 років	29	10,1	0,083	24	8,6	<0,001	187	65,7	<0,001
	20–24 роки	94	10,3		67	7,3		514	56,5	
	25–34 роки	265	10,4		286	11,2		1157	45,3	
	≥35 років	148	11,5		210	16,3		407	31,5	
Стать	Жінки	474	9,7	<0,001	569	11,6	0,907	2208	45,0	0,134
	Чоловіки чи трансгендери	61	43,0		18	13,0		58	40,7	
Освіта	Неповна середня або нижче	71	11,2	0,107	126	20,0	<0,001	248	39,4	<0,001
	Повна середня	153	10,1		168	11,1		683	45,3	
	Середня спеціальна	147	9,5		168	10,9		610	39,6	
	Вища (бакалавр, магістр)	166	12,2		126	9,2		724	53,1	
Зайнятість	Відсутня інша зайнятість, крім секс-бізнесу	309	11,7	0,071	375	14,2	<0,001	1283	48,5	<0,001
	Постійна робота або випадкові заробітки	203	9,6		198	9,3		805	38,0	
Особистий місячний дохід, грн	Інше (навчання, офіційно безробітні тощо)	23	8,5		14	5,2		177	64,4	
	≤6500	118	10,6	<0,001	176	15,9	<0,001	300	27,0	<0,001
	6501 – 10 000	120	8,6		158	11,3		525	37,6	
	10 001 – 15 000	76	9,0		70	8,3		421	50,3	
Утримують дітей, партнера або батьків за рахунок секс-бізнесу	184	18,4		111	11,1		712	71,3		
Так	263	11,6	0,019	301	13,3	0,003	1021	45,0	0,149	
Ні	264	9,6		278	10,1		1226	44,7		

N	Частка осіб, які надавали секс-послуги бісексуалам за останні 30 днів			Частка осіб, які надавали секс-послуги ін'єкційно, за останні 30 днів			Частка осіб, які надавали секс-послуги іноземцям за останні 30 днів			
	%	p	N	%	p	N	%	p	N	
Сімейний стан	Живуть разом з чоловіком/дружиною або постійним партнером	151	11,5	0,010	173	13,1	<0,001	506	38,3	<0,001
	Не мають чоловіка/дружини або постійного партнера	384	10,3		414	11,1		1760	47,3	
Міграція за межі міста проживання з метою надання сексуальних послуг за останні 12 міс.	Так	91	19,9	<0,001	57	12,4	0,500	298	65,1	<0,001
	Ні	440	9,6		527	11,5		1964	42,9	
	≤3 роки	158	11,5	<0,001	110	8,0	<0,001	738	53,4	<0,001
	4–6 років	104	8,5		131	10,7		604	49,5	
Стаж роботи у секс-бізнесі, роки	7–10 років	113	9,7		139	11,9		462	39,7	
	≥11 років	158	13,3		193	16,3		439	37,1	
Досвід вживання ін'єкційних наркотиків упродовж життя	Так	63	11,2	0,379	205	36,7	<0,001	186	33,2	<0,001
	Ні	468	10,7		368	8,4		2043	46,6	
Клієнт програм зменшення шкоди	Так	245	13,1	<0,001	299	15,9	<0,001	838	44,6	0,905
	Ні	287	9,2		285	9,1		1417	45,2	
Основний спосіб пошуку клієнтів	Інтернет / телефон у дружованих виданнях / ТВ-реклама	198	12,1	<0,001	197	12,0	<0,001	917	56,0	<0,001
	Розважальні заклади / заходи	74	8,2		77	8,6		398	44,2	
	Готель / мотель	39	13,8		28	9,8		167	59,1	
Основний спосіб пошуку клієнтів	Вулиця, траса, автошляхи	124	10,5		170	14,3		373	31,6	
	Через клієнтів, інших СП, посередників (сутенер, «мамо чка» тощо)	66	9,6		92	13,3		280	40,6	
	Інше	34	9,8		25	7,0		131	37,1	

ПОСТІЙНІ ТА ВИПАДКОВІ КЛІЄНТИ

Більшість СП (79,1%) мали як постійних, так і випадкових клієнтів упродовж останнього місяця (**табл. 9**). Тільки 6,7% СП надавали сексуальні послуги виключно постійним клієнтам. Здебільшого це старші СП у віці від 35 років (10,3% мали тільки постійних клієнтів), СП-чоловіки або трансгендери (13,3%), СП, які мають чоловіка або постійного сексуального партнера (9,2%), СП з низьким рівнем особистого місячного доходу (≤ 6500 грн, 10,8%), а також ті, хто мав досвід вживання наркотиків ін'єкційно (9%).

Серед СП, які мали постійних клієнтів, медіанна кількість таких клієнтів за останні 30 днів склала 4 особи. Існують відмінності за способом пошуку клієнтів (**рис. 8**). Серед СП, які переважно надають послуги у розважальних закладах, медіана кількості постійних клієнтів є нижчою (3 клієнти).

Медіанна кількість непостійних клієнтів за цей період – 11 осіб серед СП, які мали таких клієнтів. СП, які надавали послуги у готелях, частіше мали непостійних клієнтів у порівнянні з іншими типами точок, серед них медіанна кількість непостійних клієнтів – 14 осіб (**рис. 9**).

Таблиця 9. Наявність постійних і непостійних клієнтів, від яких отримували винагороду, за останні 30 днів

		Мали постійних та непостійних клієнтів		Мали тільки постійних клієнтів		Мали тільки непостійних клієнтів		p
		N	%	N	%	N	%	
	<i>Загалом</i>	3746	79,1	317	6,7	672	14,2	
Вік	≤19 років	186	66,6	18	6,5	75	26,9	<0,001
	20–24 роки	702	80,7	49	5,6	119	13,7	
	25–34 роки	1904	80,3	124	5,2	342	14,4	
	≥35 років	954	78,5	125	10,3	136	11,2	
Стать	Жінки	3640	79,2	298	6,5	655	14,3	0,005
	Чоловіки чи трансгендери	106	74,7	19	13,3	17	12,0	
Освіта	Неповна середня або нижче	463	83,4	18	3,3	74	13,3	0,003
	Повна середня	1095	78,1	99	7,0	208	14,9	
	Середня спеціальна	1141	78,5	92	6,4	221	15,2	
	Вища (<i>бакалавр, магістр</i>)	1045	79,2	107	8,1	167	12,7	
Зайнятість	Відсутня інша зайнятість, крім секс-бізнесу	2014	82,1	128	5,2	313	12,7	<0,001
	Постійна робота або випадкові заробітки	1558	77,4	172	8,6	283	14,1	
	Інше (<i>навчання, офіційно безробітні тощо</i>)	173	65,0	17	6,3	77	28,7	

		Мали постійних та непостійних клієнтів		Мали тільки постійних клієнтів		Мали тільки непостійних клієнтів		p
		N	%	N	%	N	%	
Особистий місячний дохід, грн	≤6500	799	74,5	116	10,8	158	14,7	<0,001
	6501 – 10 000	1065	77,9	76	5,6	226	16,5	
	10 001 – 15 000	677	82,6	53	6,4	90	11,0	
	≥15 001	823	85,9	49	5,1	85	8,9	
Утримують дітей, партнера або батьків за рахунок секс-бізнесу	Так	1753	80,4	150	6,9	276	12,7	0,024
	Ні	1977	78,0	165	6,5	391	15,4	
Сімейний стан	Живуть разом з чоловіком/дружиною або постійним партнером	1036	80,5	119	9,2	132	10,3	<0,001
	Не мають чоловіка/дружини або постійного партнера	2710	78,6	198	5,7	540	15,7	
Міграція за межі міста проживання з метою надання сексуальних послуг за останні 12 міс.	Так	379	85,8	21	4,7	42	9,5	
	Ні	3360	78,4	296	6,9	629	14,7	
Стаж роботи у секс-бізнесі, роки	≤3 роки	993	75,7	86	6,5	233	17,8	0,001
	4–6 років	944	81,3	72	6,2	145	12,5	
	7–10 років	862	79,9	63	5,8	155	14,3	
	≥11 років	900	80,8	88	7,9	126	11,3	
Досвід вживання ін'єкційних наркотиків упродовж життя	Так	387	75,2	46	9,0	81	15,8	0,047
	Ні	3295	79,6	270	6,5	577	13,9	
Клієнт програм зменшення шкоди	Так	1476	83,5	93	5,3	199	11,2	<0,001
	Ні	2254	76,6	218	7,4	470	16,0	
Основний спосіб пошуку клієнтів	Інтернет / телефон у друкованих виданнях / ТВ-реклама	1306	83,6	97	6,2	160	10,2	<0,001
	Розважальні заклади / заходи	650	74,6	53	6,1	167	19,2	
	Готель / мотель	214	79,6	14	5,3	40	15,1	
	Вулиця, траса, автошляхи	826	77,0	52	4,8	195	18,2	
	Через клієнтів, інших СП, посередників (сутенер, «мамочка» тощо)	508	81,9	30	4,8	83	13,3	
	Інше	243	71,3	71	20,8	27	7,9	

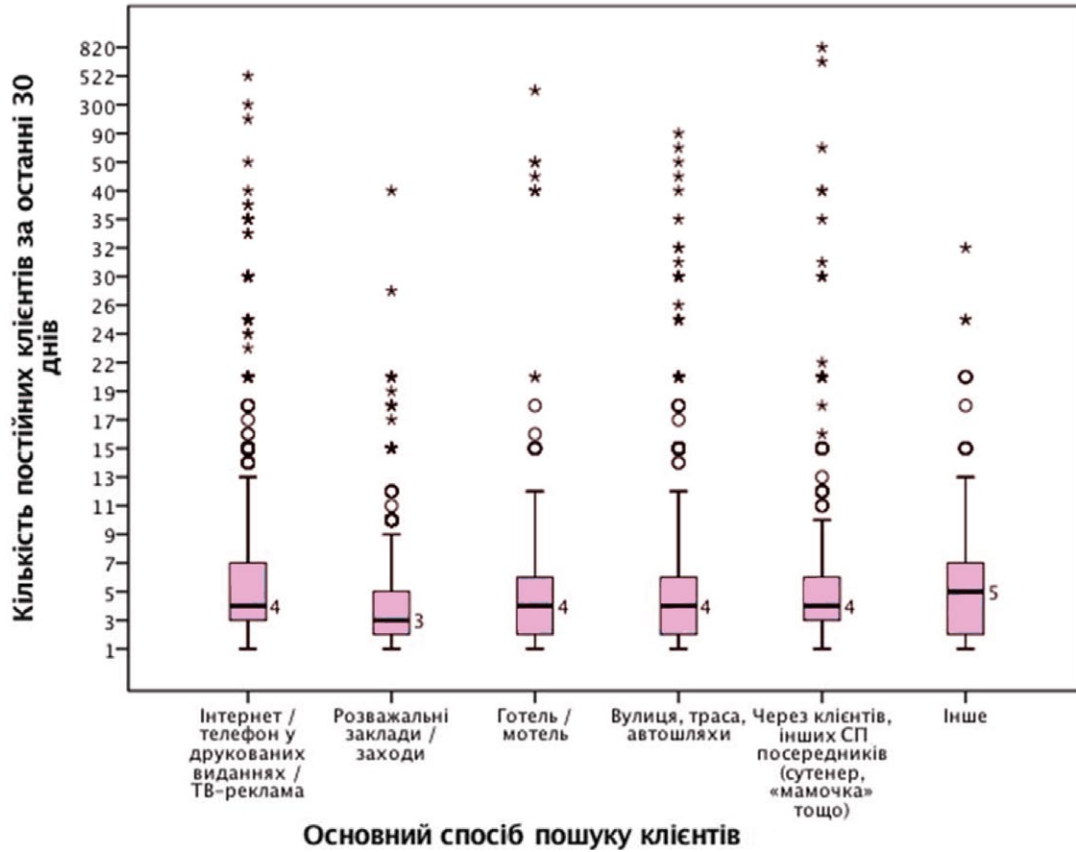

Рисунок 8. Розподіл кількості постійних клієнтів за основним способом пошуку, осіб (серед СП, які мали таких клієнтів, N=4063)

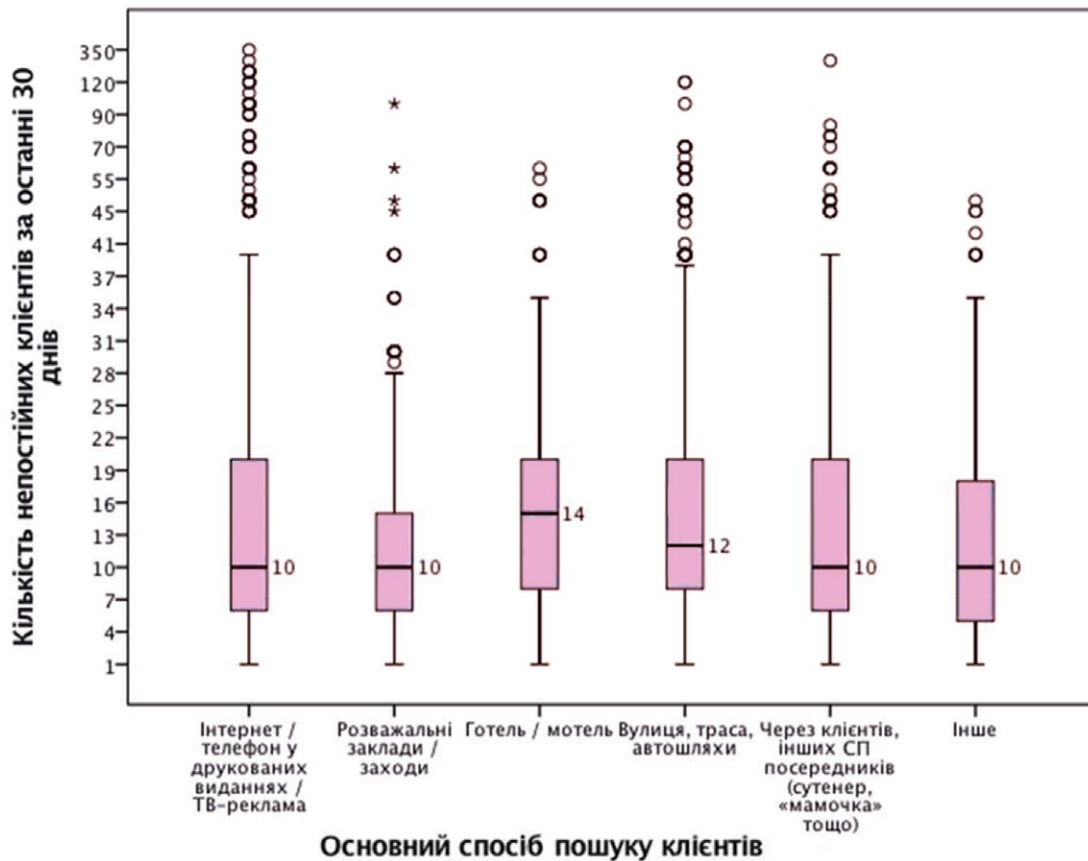

Рисунок 9. Розподіл кількості непостійних клієнтів за основним способом пошуку, осіб (серед СП, які мали таких клієнтів, N=4418)

Десята частина СП (9,1%) не мали клієнтів за останню добу (рис. 10). Це менше, ніж у попередній хвилі дослідження 2015 року, коли 15% опитаних повідомили про відсутність клієнтів за останню робочу добу. Дві третини СП мали одного або двох клієнтів (30,3% та 31,7% відповідно). Медіанна кількість клієнтів за останню добу є однаковою на всіх типах точок надання секс-послуг (2 клієнти).

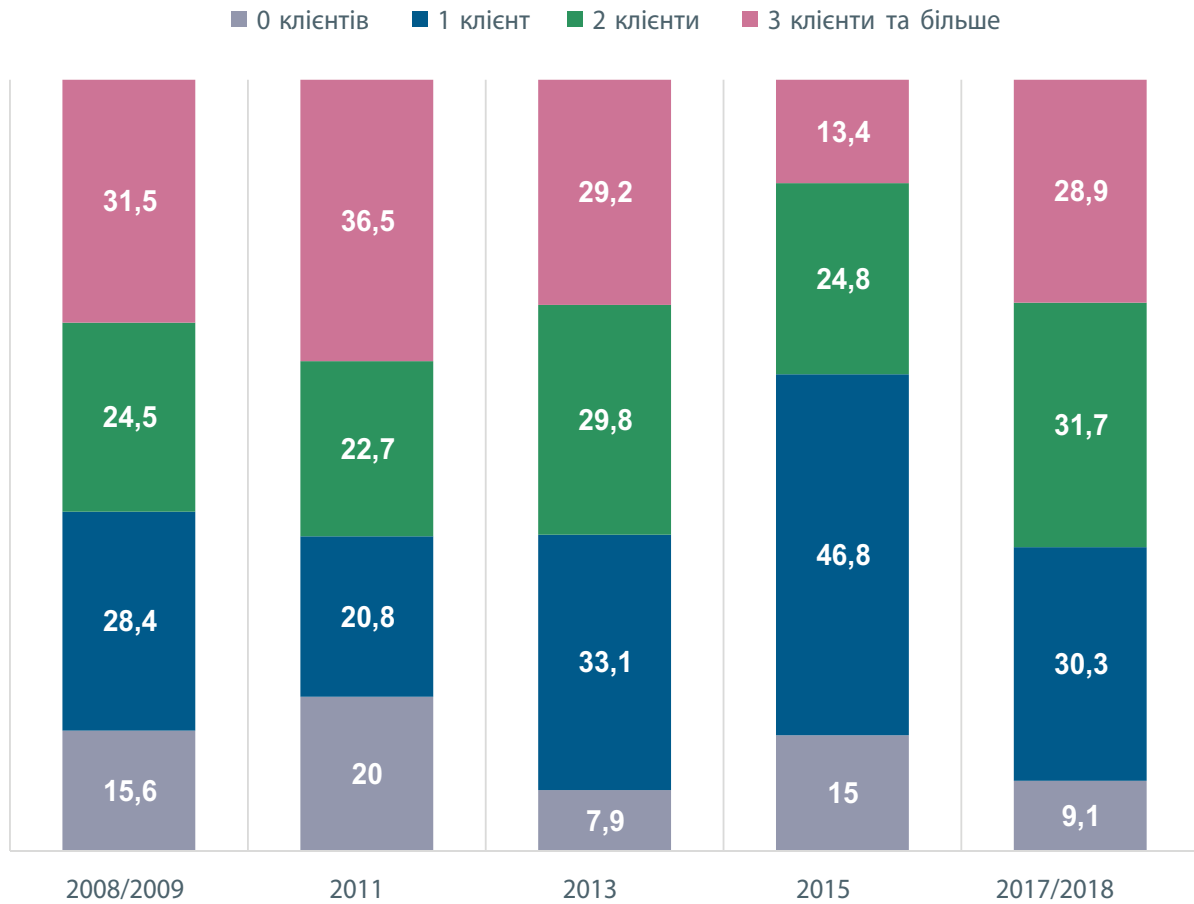
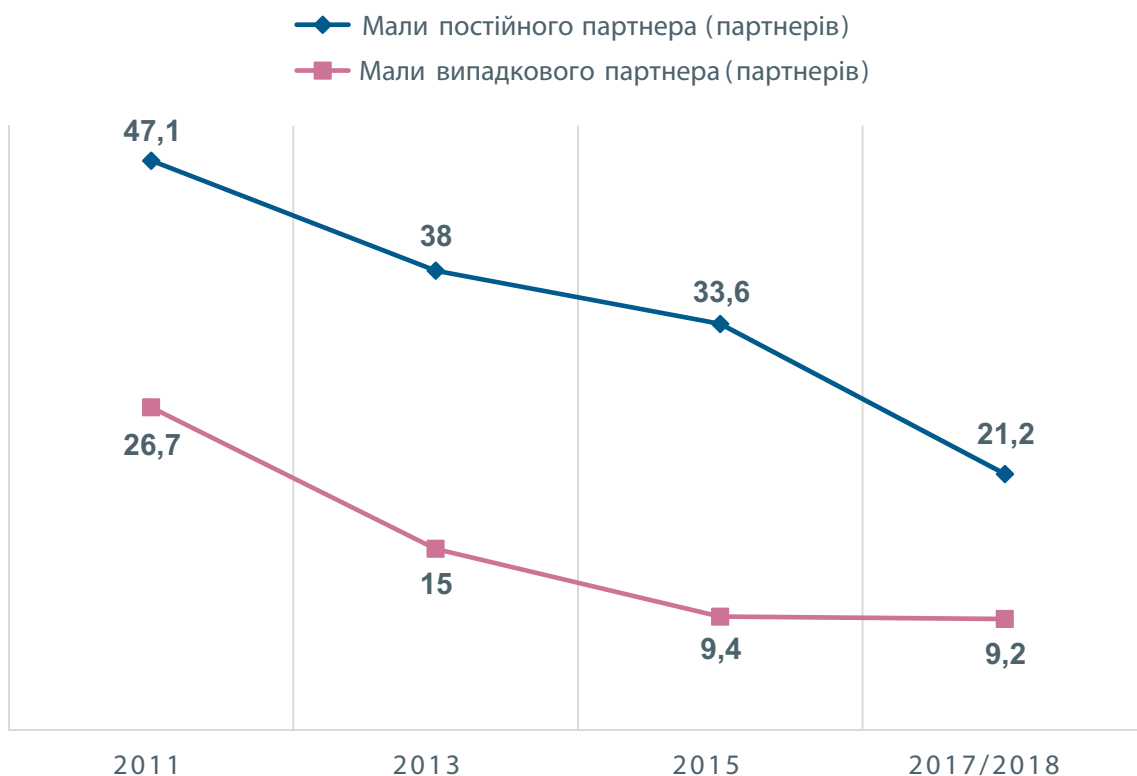

Рисунок 10. Динаміка кількості клієнтів за останню робочу добу, %

ПАРТНЕРИ, ВІД ЯКИХ НЕ ОТРИМУВАЛИ ВИНАГОРОДУ

Продовжується тенденція до зменшення частки СП, які мають постійних або випадкових сексуальних партнерів, від яких не отримують винагороду (рис. 11). За результатами дослідження 2017–2018 років, у порівнянні з попередньою хвилею 2015 року, частка СП, які повідомили про наявність постійних сексуальних партнерів упродовж останнього місяця, від яких не отримують винагороду, зменшилася з 33,6% до 21,2%. Частка СП, які мають випадкових сексуальних партнерів, суттєво не змінилася за цей період (9,4% у 2015 р. та 9,2% у 2017–2018 рр.).

Рисунок 11. Наявність постійних та випадкових партнерів, від яких не отримували винагороду, за останні 30 днів, динаміка впродовж 2011–2018 рр., %

Лише 3,3% СП мали і постійних, і випадкових сексуальних партнерів, від яких не отримували винагороду. Приблизно один із п'яти СП (17,9%) мав тільки постійних сексуальних партнерів, а 5,9% – тільки випадкових (табл. 10). Більшість (72,9%) СП взагалі не мали сексуальних контактів з партнерами, які не надавали винагороду за сексуальні послуги, впродовж останнього місяця.

Відсутність сексуальних партнерів, які не надають винагороду за сексуальні послуги, у більшій мірі була характерна для СП молодшого віку (77% серед СП-підлітків та 76,9% – серед 20–24-річних) та СП з високим рівнем доходу (77,2% серед СП з доходом понад 15 000 грн). Слід зазначити, що серед СП, які повідомили, що живуть з чоловіком або постійним сексуальним партнером, менше двох третин (60,2%) мали секс без винагороди з постійним партнером упродовж останнього місяця.

Таблиця 10. Наявність постійних та випадкових партнерів, від яких не отримували винагороду за останні 30 днів, за соціально-демографічними характеристиками

		Мали постійних та випадкових партнерів		Мали тільки постійних партнерів		Мали тільки випадкових партнерів		Не мали постійних та випадкових партнерів		p
		N	%	N	%	N	%	N	%	
	<i>Загалом</i>	164	3,3	880	17,9	289	5,9	3580	72,9	
Вік	≤19 років	5	1,8	28	10,1	31	11,0	217	77,0	<0,001
	20–24 роки	28	3,2	112	12,7	64	7,2	679	76,9	
	25–34 роки	80	3,2	475	19,1	142	5,7	1797	72,0	
	≥35 років	51	4,0	264	21,0	52	4,2	888	70,8	
Стать	Жінки	158	3,3	844	17,7	281	5,9	3490	73,1	0,080
	Чоловіки чи трансгендери	6	4,3	36	25,6	8	6,0	90	64,1	
Освіта	Неповна середня або нижче	42	6,9	101	16,8	47	7,8	412	68,4	<0,001
	Повна середня	52	3,5	250	17,2	88	6,0	1069	73,3	
	Середня спеціальна	35	2,3	304	20,1	85	5,6	1084	71,9	
	Вища (бакалавр, магістр)	36	2,7	225	16,8	69	5,2	1009	75,4	
Зайнятість	Відсутня інша зайнятість, крім секс-бізнесу	75	2,9	407	15,8	152	5,9	1947	75,4	<0,001
	Постійна робота або випадкові заробітки	85	4,1	440	21,4	112	5,4	1423	69,1	
	Інше (навчання, офіційно безробітні тощо)	4	1,3	33	12,2	25	9,2	210	77,3	
Особистий місячний дохід, грн	≤6500	54	4,9	229	20,8	82	7,5	734	66,8	<0,001
	6501 – 10 000	51	3,7	255	18,5	90	6,5	988	71,4	
	10 001 – 15 000	16	1,9	159	19,4	34	4,1	614	74,6	
	≥15 001	31	3,2	144	14,9	46	4,8	749	77,2	
Утримують дітей, партнера або батьків за рахунок секс-бізнесу	Так	83	3,7	496	22,2	112	5,0	1545	69,1	<0,001
	Ні	80	3,0	382	14,4	176	6,6	2020	76,0	
Сімейний стан	Живуть разом з чоловіком/дружиною або постійним партнером	90	6,9	696	53,3	39	3,0	479	36,7	<0,001
	Не мають чоловіка/дружини або постійного партнера	73	2,0	184	5,1	250	6,9	3101	85,9	

		Мали постійних та випадкових партнерів		Мали тільки постійних партнерів		Мали тільки випадкових партнерів		Не мали постійних та випадкових партнерів		p
		N	%	N	%	N	%	N	%	
Міграція за межі міста проживання з метою надання сексуальних послуг за останні 12 міс.	Так	20	4,6	78	17,8	36	8,2	306	69,4	0,060
	Ні	142	3,2	798	17,9	252	5,6	3271	73,3	
Стаж роботи у секс-бізнесі, роки	≤3 роки	33	2,4	203	15,0	91	6,7	1027	75,8	<0,001
	4–6 років	30	2,5	224	18,7	58	4,8	883	73,9	
	7–10 років	52	4,6	218	19,2	70	6,2	791	70,0	
	≥11 років	48	4,2	226	19,6	67	5,8	812	70,5	
Досвід вживання ін'єкційних наркотиків упродовж життя	Так	41	7,5	146	26,9	38	6,9	319	58,7	<0,001
	Ні	123	2,9	723	16,9	241	5,6	3193	74,6	
Клієнт програм зменшення шкоди	Так	64	3,5	356	19,3	106	5,7	1313	71,4	0,211
	Ні	100	3,3	519	17,1	176	5,8	2249	73,9	
Основний спосіб пошуку клієнтів	Інтернет / телефон у друкованих виданнях / ТВ-реклама	40	2,5	300	18,6	67	4,2	1208	74,7	<0,001
	Розважальні заклади / заходи	32	3,7	146	16,6	52	6,0	646	73,7	
	Готель / мотель	8	3,1	33	12,5	21	7,9	204	76,4	
	Вулиця, траса, автошляхи	51	4,5	184	16,2	101	8,9	800	70,4	
	Через клієнтів, інших СП, посередників (сутенер, «мамочка» тощо)	23	3,5	152	22,7	27	4,0	469	69,9	
	<i>Інше</i>	8	2,3	65	18,6	21	6,0	253	73,1	

Серед СП, які мали некомерційних постійних партнерів упродовж останнього місяця, більшість (86,5%) повідомили тільки про одного такого партнера (*табл. 11*). Двох і більше некомерційних постійних партнерів мали 13,5% опитаних, переважно СП-чоловіки або трансгендери (26,9%) та СП-підлітки (23,8%).

Щодо некомерційних випадкових партнерів, то серед загалу СП, які повідомили про наявність випадкових партнерів, від яких не отримували винагороду, 54,1% мали одного такого партнера, а 45,9% – від двох і більше. Більша кількість некомерційних випадкових партнерів була характерна для СП з низьким рівнем доходу, серед тих, хто мав досвід вживання наркотиків ін'єкційно, та «вуличних» СП.

Таблиця 11. Кількість постійних та випадкових партнерів, від яких не отримували винагороду, за останні 30 днів, за соціально-демографічними характеристиками

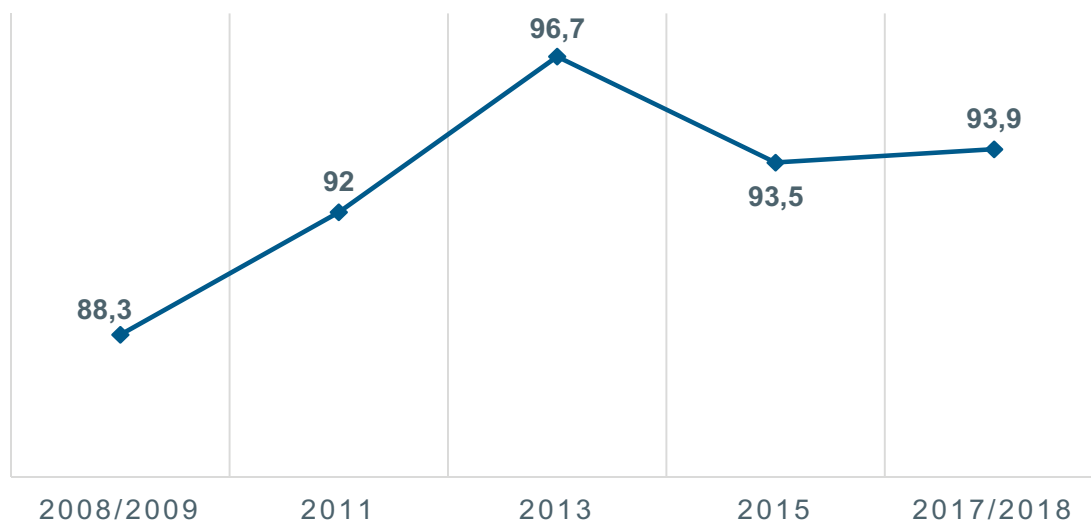
		Кількість постійних партнерів за останні 30 днів (серед загалу тих, хто мав таких партнерів, N=1048)					Кількість випадкових партнерів за останні 30 днів (серед загалу тих, хто мав таких партнерів, N=456)				
		1		≥2		p	1		≥2		p
		N	%	N	%		N	%	N	%	
	<i>Загалом</i>	906	86,5	142	13,5	0,175	246	54,1	209	45,9	0,309
Вік	≤19 років	26	76,2	8	23,8		17	45,9	20	54,1	
	20–24 роки	121	85,5	21	14,5		57	62,0	35	38,0	
	25–34 роки	491	88,1	66	11,9		118	53,0	105	47,0	
	≥35 років	268	85,0	47	15,0		54	52,2	50	47,8	
Стать	Жінки	875	87,0	131	13,0	0,015	236	53,5	205	46,5	0,185
	Чоловіки чи трансгендери	31	73,1	11	26,9		10	71,4	4	28,6	
Освіта	Неповна середня або нижче	107	74,4	37	25,6	<0,001	48	53,6	41	46,4	0,031
	Повна середня	249	82,1	54	17,9		62	44,2	78	55,8	
	Середня спеціальна	306	89,5	36	10,5		72	59,2	50	40,8	
	Вища (<i>бакалавр, магістр</i>)	245	94,2	15	5,8		65	61,6	41	38,4	
Зайнятість	Відсутня інша зайнятість, крім секс-бізнесу	409	84,6	74	15,4	0,217	114	50,2	113	49,8	0,155
	Постійна робота або випадкові заробітки	464	87,9	64	12,1		118	59,2	81	40,8	
	Інше (<i>навчання, офіційно безробітні тощо</i>)	33	90,7	3	9,3		14	49,5	14	50,5	
Особистий місячний дохід, грн	≤6500	228	81,3	53	18,7	0,001	60	44,3	76	55,7	0,009
	6501 – 10 000	276	89,4	33	10,6		74	53,3	65	46,7	
	10 001 – 15 000	162	93,0	12	7,0		35	69,3	16	30,7	
	≥15 001	148	83,2	30	16,8		48	61,7	30	38,3	
Утримують дітей, партнера або батьків за рахунок секс-бізнесу	Так	517	88,8	65	11,2	0,028	115	58,7	81	41,3	0,073
	Ні	389	84,1	73	15,9		129	50,1	128	49,9	

		Кількість постійних партнерів за останні 30 днів (серед загалу тих, хто мав таких партнерів, N=1048)					Кількість випадкових партнерів за останні 30 днів (серед загалу тих, хто мав таких партнерів, N=456)				
		1		≥2		p	1		≥2		p
		N	%	N	%		N	%	N	%	
Сімейний стан	Живуть разом з чоловіком/дружиною або постійним партнером	739	93,9	48	6,1	<0,001	75	57,0	57	43,0	0,451
	Не мають чоловіка/дружини або постійного партнера	167	63,9	94	36,1		171	52,9	152	47,1	
Міграція за межі міста проживання з метою надання сексуальних послуг за останні 12 міс.	Так	87	86,7	13	13,3	0,919	34	59,1	24	40,9	0,425
	Ні	817	86,6	126	13,4		210	53,1	186	46,9	
Стаж роботи у секс-бізнесі, роки	≤3 роки	206	87,1	30	12,9	0,068	74	59,2	51	40,8	0,303
	4–6 років	225	88,7	29	11,3		49	56,6	38	43,4	
	7–10 років	241	88,4	31	11,6		65	53,1	58	46,9	
	≥11 років	226	81,8	50	18,2		55	47,5	61	52,5	
Досвід вживання ін'єкційних наркотиків упродовж життя	Так	152	81,2	35	18,8	0,017	31	39,3	48	60,7	0,002
	Ні	745	87,8	103	12,2		214	58,2	153	41,8	
Клієнт програм зменшення шкоди	Так	359	85,0	64	15,0	0,209	90	52,6	81	47,4	0,492
	Ні	543	87,5	77	12,5		155	56,0	122	44,0	
Основний спосіб пошуку клієнтів	Інтернет / телефон у друкованих виданнях / ТВ-реклама	298	87,2	44	12,8	0,187	54	49,9	55	50,1	<0,001
	Розважальні заклади / заходи	160	89,1	20	10,9		52	61,9	32	38,1	
	Готель / мотель	36	86,9	5	13,1		19	62,4	11	37,6	
	Вулиця, траса, автошляхи	192	81,3	44	18,7		65	42,7	88	57,3	
	Через клієнтів, інших СП, посередників (сутенер, «мамочка» тощо)	157	89,4	19	10,6		34	66,5	17	33,5	
	<i>Інше</i>	62	85,8	10	14,2		22	78,0	6	22,0	

ВИКОРИСТАННЯ ПРЕЗЕРВАТИВІВ

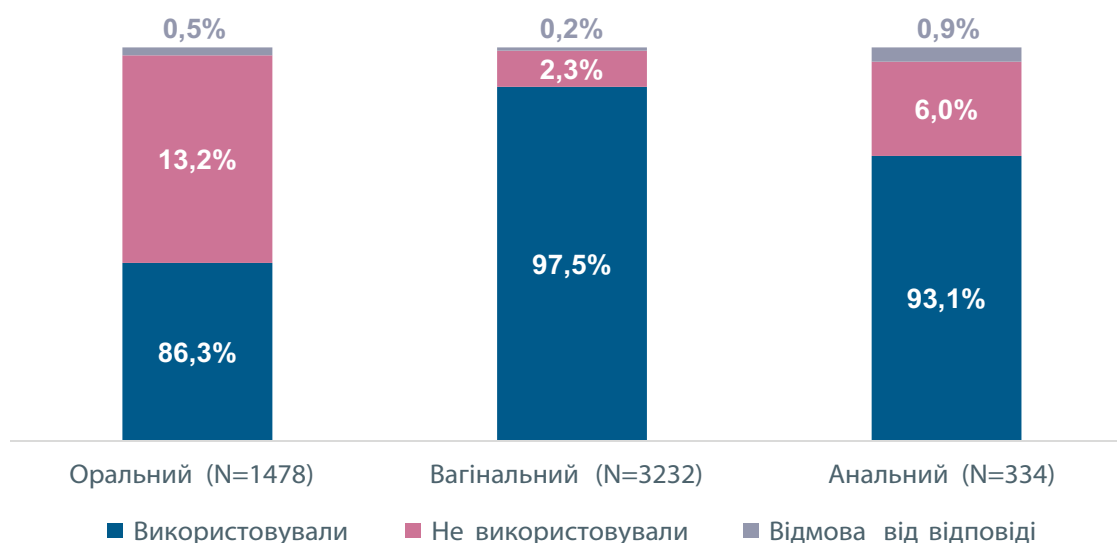
ОСТАННІЙ СЕКСУАЛЬНИЙ КОНТАКТ

Переважна більшість СП зазначила, що використовувала презерватив під час останнього статевого контакту з клієнтом (93,9%), приблизно стільки ж повідомили про використання презерватива під час останнього сексуального контакту в попередній хвилі дослідження 2015 року (рис. 12). Невикористання презерватива під час останнього сексу з клієнтом було переважно поширено серед СП з досвідом міграції (11,7%) (табл. 12).

Рисунок 12. Частка СП, які використовували презерватив під час останнього сексуального контакту з клієнтом, динаміка впродовж 2008–2018 рр., %

Практика використання презерватива залежить від типу сексуального контакту. Якщо 2,3% СП повідомили, що не використовували презерватив під час останнього вагінального сексу з клієнтом, то під час останнього анального сексу – вже 6% не використовували презерватив, а під час орального сексу – 13,2% (рис. 13).

Рисунок 13. Використання презерватива під час останнього сексуального контакту з клієнтом залежно від типу контакту, %

Таблиця 12. Використання презерватива під час останнього сексуального контакту з клієнтом, за соціально-демографічними характеристиками, %

		Так		Ні		Важко відповісти / Не пам'ятаю		p
		N	%	N	%	N	%	
	<i>Загалом</i>	4736	93,9	289	5,7	18	0,4	
Вік	≤19 років	264	93,0	20	7,0	0	0,0	0,052
	20–24 роки	846	92,9	63	7,0	1	0,1	
	25–34 роки	2395	93,6	152	5,9	11	0,4	
	≥35 років	1230	95,3	54	4,2	6	0,5	
Стать	Жінки	4605	94,0	278	5,7	18	0,4	0,449
	Чоловіки чи трансгендери	131	92,0	11	8,0	0	0,0	
Освіта	Неповна середня або нижче	583	92,8	39	6,3	6	0,9	0,073
	Повна середня	1429	94,8	75	5,0	2	0,2	
	Середня спеціальна	1445	93,8	92	5,9	4	0,2	
	Вища (<i>бакалавр, магістр</i>)	1274	93,5	83	6,1	6	0,4	
Зайнятість	Відсутня інша зайнятість, крім секс-бізнесу	2510	94,8	125	4,7	13	0,5	0,006
	Постійна робота або випадкові заробітки	1974	93,1	143	6,7	4	0,2	
	Інше (<i>навчання, офіційно безробітні тощо</i>)	252	91,8	22	7,8	1	0,4	
Особистий місячний дохід, грн	≤6500	1033	93,0	74	6,7	4	0,3	0,106
	6501 – 10 000	1299	93,1	87	6,2	9	0,7	
	10 001 – 15 000	793	94,8	44	5,2	0	0,0	
	≥15 001	949	94,9	48	4,8	3	0,3	
Утримують дітей, партнера або батьків за рахунок секс-бізнесу	Так	2141	94,3	127	5,6	2	0,1	0,041
	Ні	2571	93,7	161	5,9	13	0,5	
Сімейний стан	Живуть разом з чоловіком/дружиною або постійним партнером	1241	94,1	70	5,3	8	0,6	0,159
	Не мають чоловіка/дружини або постійного партнера	3495	93,9	219	5,9	10	0,3	

		Так		Ні		Важко відповісти / Не пам'ятаю		p
		N	%	N	%	N	%	
Міграція за межі міста проживання з метою надання сексуальних послуг за останні 12 міс.	Так	404	88,3	54	11,7	0	0,0	<0,001
	Ні	4321	94,5	236	5,1	17	0,4	
Стаж роботи у секс-бізнесі, роки	≤3 роки	1295	93,6	86	6,2	2	0,1	0,350
	4–6 років	1152	94,3	67	5,5	3	0,3	
	7–10 років	1103	94,6	59	5,1	4	0,3	
	≥11 років	1104	93,1	75	6,3	7	0,6	
Досвід вживання ін'єкційних наркотиків упродовж життя	Так	514	92,0	40	7,1	5	0,9	0,015
	Ні	4134	94,3	239	5,5	12	0,3	
Клієнт програм зменшення шкоди	Так	1794	95,6	76	4,1	7	0,4	0,001
	Ні	2915	93,0	209	6,7	10	0,3	
Основний спосіб пошуку клієнтів	Інтернет / телефон у друкованих виданнях / ТВ-реклама	1559	95,2	74	4,5	4	0,3	0,063
	Розважальні заклади / заходи	822	91,4	71	7,9	6	0,7	
	Готель / мотель	263	92,9	19	6,8	1	0,2	
	Вулиця, траса, автошляхи	1115	94,4	63	5,3	4	0,3	
	Через клієнтів, інших СП, посередників (сутенер, «мамочка» тощо)	646	93,7	42	6,1	1	0,2	
	<i>Інше</i>	331	93,9	20	5,8	1	0,3	

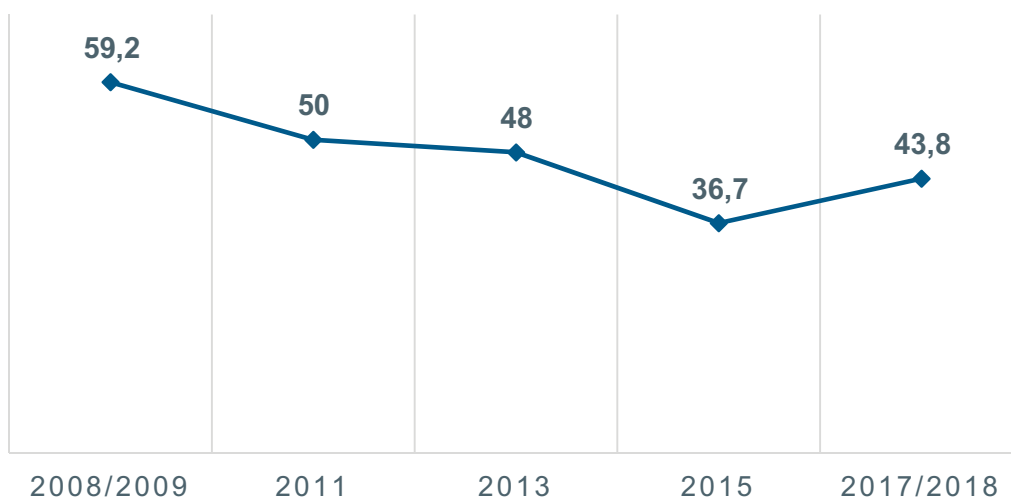
Серед СП, які не використовували презерватив під час останнього сексу з клієнтом, основною причиною цього назвали бажання клієнта (47,2% серед тих, хто не використовував презерватив) (рис. 14). Кожен десятий СП (11,2%) з тих, хто не використовував презерватив, не вважав це за необхідне.

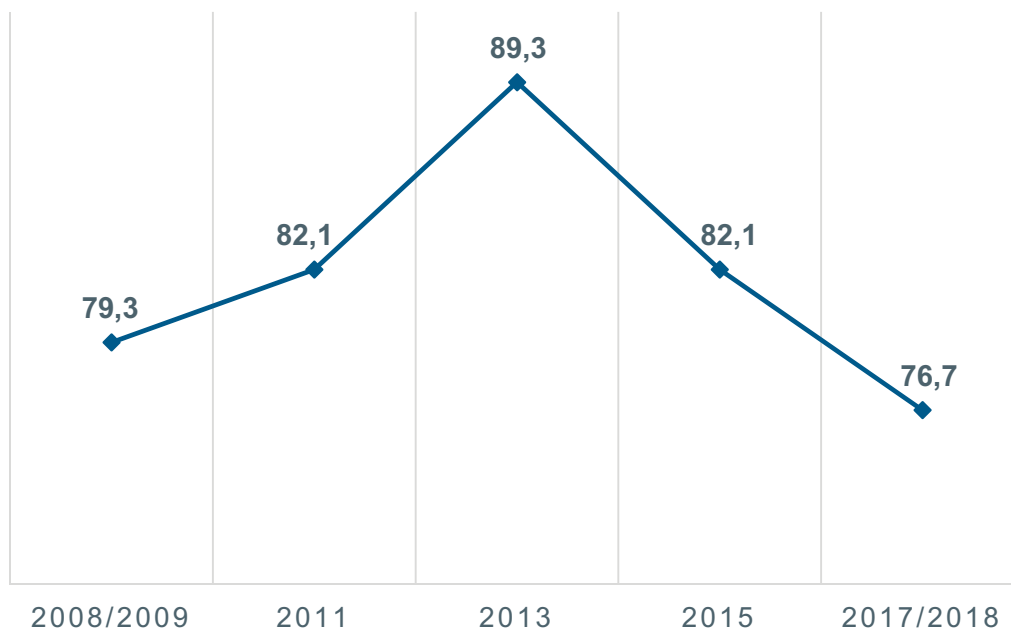

Рисунок 14. Розподіл відповідей на запитання: «Чому під час сексуального контакту з Вашим останнім клієнтом Ви не використовували презерватив?», %

Використання презерватива є менш поширеним серед респондентів, які мають постійних та випадкових партнерів. У цілому близько половини (43,8%) СП використовували презерватив під час останнього статевого контакту з постійним партнером, більше опитаних (76,7%) зазначили, що використовували презерватив з випадковим партнером останнього разу (рис. 16–17). У порівнянні з попередньою хвилею дослідження 2015 року, показник використання презерватива під час останнього некомерційного сексу з постійним партнером зростає, а показник використання презерватива під час останнього некомерційного сексу з випадковим партнером продовжує зменшуватися.

Рисунок 15. Частка СП, які використовували презерватив під час останнього сексуального контакту з постійним партнером, від якого не отримували винагороду, динаміка впродовж 2008–2018 рр., %

Рисунок 16. Частка СП, які використовували презерватив під час останнього сексуального контакту з випадковим партнером, від якого не отримували винагороду, динаміка впродовж 2008–2018 рр., %

ЧАСТОТА ВИКОРИСТАННЯ ПРЕЗЕРВАТИВІВ ЗА ОСТАННІ 30 ДНІВ

Хоча майже всі СП повідомили, що використовували презерватив під час останнього сексуального контакту з клієнтом, значно менша частка осіб постійно використовувала презервативи з клієнтами впродовж останнього місяця. Дві третини (62,7%) завжди використовували презервативи під час орального сексу з клієнтами, 90% – під час вагінального сексу та 86,3% – під час анального сексу (**табл. 13**). Регулярне використання презерватива під час орального сексу рідше повідомляли СП-підлітки, СП з досвідом міграції та ті, хто працює у готелях/мотелях або розважальних закладах. Подібна ситуація щодо вагінального та анального сексу з клієнтами.

Таблиця 13. Частота використання презервативів з клієнтами за останні 30 днів залежно від сексу

	Частота використання презерватива під час орального сексу за останні 30 днів (серед тих, хто мав такі контакти, N=4875)	завжди			не завжди			p	Частота використання презерватива під час вагінального сексу за останні 30 днів (серед тих, хто мав такі контакти, N=4980)	завжди			не завжди			p	Частота використання презерватива під час анального сексу за останні 30 днів (серед тих, хто мав такі контакти, N=2806)	завжди			не завжди			p
		N	%	N	%	N	%			N	%	N	%	N	%			N	%	N	%	N	%	
	<i>Загалом</i>	3057	62,7	1818	37,3				4481	90,0	498	10,0			2421	86,3	386	13,7						
Вік	≤19 років	148	53,3	129	46,7	<0,001		242	85,6	41	14,4	<0,001		119	80,2	29	19,8	0,078						
	20–24 роки	530	59,5	360	40,5			781	86,4	123	13,6			459	84,9	82	15,1							
	25–34 роки	1538	62,4	926	37,6			2294	90,8	234	9,2			1250	87,4	180	12,6							
	≥35 років	841	67,6	403	32,4			1165	92,0	102	8,0			592	86,3	94	13,7							
Стать	Жінки	2979	62,8	1765	37,2	0,448		4387	89,9	490	10,1	0,445		2336	86,2	375	13,8	0,507						
	Чоловіки чи трансгендери	78	59,6	53	40,4			95	91,9	8	8,1			85	88,8	11	11,2							
Освіта	Неповна середня або нижче	420	68,4	194	31,6	<0,001		524	83,5	104	16,5	<0,001		318	80,4	78	19,6	<0,001						
	Повна середня	965	66,5	487	33,5			1367	92,0	118	8,0			686	89,9	77	10,1							
	Середня спеціальна	905	60,9	581	39,1			1367	90,1	150	9,9			774	87,2	113	12,8							
	Вища (бакалавр, магістр)	765	58,0	555	42,0			1218	90,6	126	9,4			641	84,5	118	15,5							
Зайнятість	Відсутня інша зайнятість, крім секс-бізнесу	1741	67,2	850	32,8	<0,001		2355	89,7	269	10,3	0,329		1257	86,2	201	13,8	0,392						
	Постійна робота або випадкові заробітки	1171	58,1	845	41,9			1884	90,6	196	9,4			1044	86,8	159	13,2							
	Інше (навчання, офіційно безробітні тощо)	145	53,9	124	46,1			241	87,9	33	12,1			119	82,6	25	17,4							

	Частота використання презерватива під час орального сексу за останні 30 днів (серед тих, хто мав такі контакти, N=4875)	Частота використання презерватива під час вагінального сексу за останні 30 днів (серед тих, хто мав такі контакти, N=4980)				Частота використання презерватива під час анального сексу за останні 30 днів (серед тих, хто мав такі контакти, N=2806)				p				
		завжди		не завжди		завжди		не завжди						
		N	%	N	%	N	%	N	%					
Особистий місячний дохід, грн	≤6500	694	65,6	364	34,4	993	91,8	88	8,2	522	87,1	77	12,9	0,380
	6501 – 10 000	783	58,7	551	41,3	1203	87,3	175	12,7	678	84,6	124	15,4	
	10 001 – 15 000	512	62,7	305	37,3	760	91,1	75	8,9	405	86,0	66	14,0	
	≥15 001	630	64,1	353	35,9	898	90,4	95	9,6	489	87,4	70	12,6	
Утримують дітей, партнера або батьків за рахунок секс-бізнесу	Так	1403	64,0	791	36,0	2065	91,8	185	8,2	1032	87,5	147	12,5	0,088
	Ні	1639	61,8	1014	38,2	2393	88,6	309	11,4	1373	85,3	237	14,7	
Сімейний стан	Живуть разом з чоловіком/дружиною або постійним партнером	773	61,6	482	38,4	1180	90,7	121	9,3	572	84,1	108	15,9	0,060
	Не мають чоловіка/дружини або постійного партнера	2284	63,1	1336	36,9	3301	89,7	377	10,3	1848	86,9	277	13,1	
Міграція за межі міста проживання з метою надання сексуальних послуг за останні 12 міс.	Так	224	50,5	220	49,5	364	81,1	85	18,9	223	74,7	76	25,3	<0,001
	Ні	2828	64,0	1592	36,0	4108	90,9	412	9,1	2192	87,7	307	12,3	
Стаж роботи у секс-бізнесі, роки	≤3 роки	796	59,9	534	40,1	1223	89,7	141	10,3	625	87,0	93	13,0	0,014
	4–6 років	727	61,4	456	38,6	1096	90,6	114	9,4	597	84,9	107	15,1	
	7–10 років	743	65,2	397	34,8	1059	91,6	98	8,4	611	89,0	75	11,0	
	≥11 років	750	66,0	387	34,0	1030	88,6	133	11,4	543	83,7	106	16,3	

		Частота використання презерватива під час орального сексу за останні 30 днів (серед тих, хто мав такі контакти, N=4875)					Частота використання презерватива під час вагінального сексу за останні 30 днів (серед тих, хто мав такі контакти, N=4980)					Частота використання презерватива під час анального сексу за останні 30 днів (серед тих, хто мав такі контакти, N=2806)				
		завжди		не завжди		p	завжди		не завжди		p	завжди		не завжди		p
		N	%	N	%		N	%	N	%		N	%	N	%	
Досвід вживання ін'єкційних наркотиків упродовж життя	Так	318	58,1	229	41,9	0,004	467	84,4	87	15,6	0,098	253	81,7	57	18,3	0,020
	Ні	2695	63,6	1542	36,4		3936	91,0	391	9,0		2112	86,7	323	13,3	
Клієнт програм зменшення шкоди	Так	1311	72,6	494	27,4	<0,001	1744	94,3	106	5,7	<0,001	829	90,4	88	9,6	<0,001
	Ні	1741	57,2	1301	42,8		2717	87,7	382	12,3		1584	84,3	294	15,7	
Основний спосіб пошуку клієнтів	Інтернет / телефон у друкованих виданнях / ТВ-реклама	1032	66,3	524	33,7	<0,001	1467	90,9	148	9,1	0,040	786	85,8	130	14,2	0,001
	Розважальні заклади / заходи	456	52,2	418	47,8		793	88,8	100	11,2		397	84,2	74	15,8	
Основний спосіб пошуку клієнтів	Готель / мотель	141	51,4	133	48,6		240	86,0	39	14,0		159	79,0	42	21,0	
	Вулиця, траса, автошляхи	820	70,5	343	29,5		1044	90,0	116	10,0		561	86,8	85	13,2	
	Через клієнтів, інших СП, посередників (сугенер, «мамошка» тощо)	395	59,7	267	40,3		611	89,6	71	10,4		358	91,2	34	8,8	
	Інше	213	61,5	133	38,5		327	93,1	24	6,9		159	89,2	19	10,8	

Серед загалу СП, які мали постійного сексуального партнера, близько третини (36,4%) завжди використовували презервативи з таким партнером упродовж останнього місяця (*табл. 14*). Про регулярне використання презервативів з постійними партнерами рідше повідомляли СП з досвідом міграції (25,2%). Натомість серед СП, які вживали наркотики ін'єкційно (43,9%), та СП – клієнтів програм зменшення шкоди (40,5%) майже половина зазначили, що використовували презервативи з постійними партнерами.

Регулярне використання презерватива з некомерційними випадковими партнерами є більш поширеним. Серед СП, які мали таких партнерів, 72,5% зазначили, що завжди використовували презервативи з випадковими партнерами впродовж останнього місяця. Вищий рівень постійного використання презервативів з некомерційними випадковими партнерами серед СП, які є клієнтами програм зменшення шкоди (80%), та СП з вищою освітою (84,5%).

Таблиця 14. Частота використання презерватива з постійними та випадковими партнерами за останні 30 днів

		Частота використання презерватива з постійними партнерами, від яких не отримували винагороду, за останні 30 днів (серед тих, хто мав постійних партнерів, N=1043)					Частота використання презерватива з випадковими партнерами, від яких не отримували винагороду, за останні 30 днів (серед тих, хто мав випадкових партнерів, N=438)				
		завжди		не завжди		p	завжди		не завжди		p
		N	%	N	%		N	%	N	%	
	<i>Загалом</i>	379	36,4	664	63,6		317	72,5	121	27,5	
Вік	≤19 років	12	34,7	22	65,3	0,910	29	80,1	7	19,9	0,051
	20–24 роки	48	33,7	94	66,3		74	81,7	17	18,3	
	25–34 роки	202	36,6	349	63,4		151	70,8	62	29,2	
	≥35 років	118	37,4	199	62,6		63	64,7	34	35,3	
Стать	Жінки	362	36,2	639	63,8	0,569	306	72,3	117	27,7	0,607
	Чоловіки чи трансгендери	17	41,3	25	58,7		11	77,1	3	22,9	
Освіта	Неповна середня або нижче	50	35,1	93	64,9	0,496	58	67,7	28	32,3	0,020
	Повна середня	104	34,4	198	65,6		91	68,1	43	31,9	
	Середня спеціальна	134	39,7	204	60,3		83	70,4	35	29,6	
	Вища (<i>бакалавр, магістр</i>)	91	34,9	169	65,1		86	84,5	16	15,5	
Зайнятість	Відсутня інша зайнятість, крім секс-бізнесу	162	33,9	317	66,1	0,066	166	76,0	53	24,0	0,186
	Постійна робота або випадкові заробітки	208	39,4	320	60,6		133	69,9	57	30,1	
	Інше (<i>навчання, офіційно безробітні тощо</i>)	9	25,0	27	75,0		18	62,9	11	37,1	

		Частота використання презерватива з постійними партнерами, від яких не отримували винагороду, за останні 30 днів (серед тих, хто мав постійних партнерів, N=1043)					Частота використання презерватива з випадковими партнерами, від яких не отримували винагороду, за останні 30 днів (серед тих, хто мав випадкових партнерів, N=438)				
		завжди		не завжди		p	завжди		не завжди		p
		N	%	N	%		N	%	N	%	
Особистий місячний дохід, грн	≤6500	131	46,6	149	53,4	<0,001	89	68,1	42	31,9	0,122
	6501 – 10 000	97	31,6	209	68,4		97	71,9	38	28,1	
	10 001 – 15 000	58	33,0	117	67,0		39	77,5	11	22,5	
	≥15 001	52	29,8	123	70,2		61	82,2	13	17,8	
Утримують дітей, партнера або батьків за рахунок секс-бізнесу	Так	198	34,3	380	65,7	0,147	140	74,3	48	25,7	0,472
	Ні	178	38,6	283	61,4		177	71,4	71	28,6	
Міграція за межі міста проживання з метою надання сексуальних послуг за останні 12 міс.	Так	25	25,2	75	74,8	0,014	47	81,1	11	18,9	0,122
	Ні	351	37,4	588	62,6		271	71,4	109	28,6	
Стаж роботи у секс-бізнесі, роки	≤3 роки	79	33,6	156	66,4	0,378	100	80,3	25	19,7	0,080
	4–6 років	90	35,4	164	64,6		64	74,5	22	25,5	
	7–10 років	98	36,1	173	63,9		78	66,9	39	33,1	
	≥11 років	112	40,6	163	59,4		72	67,9	34	32,1	
Досвід вживання ін'єкційних наркотиків упродовж життя	Так	82	43,9	105	56,1	0,018	52	66,8	26	33,2	0,170
	Ні	292	34,7	551	65,3		263	74,3	91	25,7	
Клієнт програм зменшення шкоди	Так	171	40,5	252	59,5	0,023	130	80,0	32	20,0	0,008
	Ні	206	33,5	409	66,5		185	68,7	85	31,3	
Основний спосіб пошуку клієнтів	Інтернет / телефон у друкованих виданнях/ ТВ-реклама	134	39,4	206	60,6	0,180	86	80,1	21	19,9	0,071
	Розважальні заклади/ заходи	51	28,7	128	71,3		56	65,9	29	34,1	
	Готель / мотель	12	30,0	29	70,0		24	79,9	6	20,1	
	Вулиця, траса, автошляхи	88	37,2	149	62,8		100	71,5	40	28,5	
	Через клієнтів, інших СП, посередників (сутенер, «мамочка» тощо)	68	39,1	107	60,9		30	61,1	19	38,9	
	<i>Інше</i>	25	35,7	45	64,3		21	80,3	5	19,7	

ГРУПОВИЙ СЕКС

П'ята частина СП (20,4%) практикувала груповий секс упродовж останнього місяця, переважно СП у віці до 35 років, ті, хто не мав іншої зайнятості, крім секс-бізнесу, СП з високим рівнем доходу та досвідом міграції (*табл. 15*).

Більшість з них (87,1%) завжди використовували новий презерватив при зміні кожного сексуального партнера під час групового сексу. Регулярне використання презерватива під час групового сексу в меншій мірі поширене серед СП, які вживали ін'єкційні наркотики (75,8%), а також СП, які працюють у готелях і мотелях (75,9%).

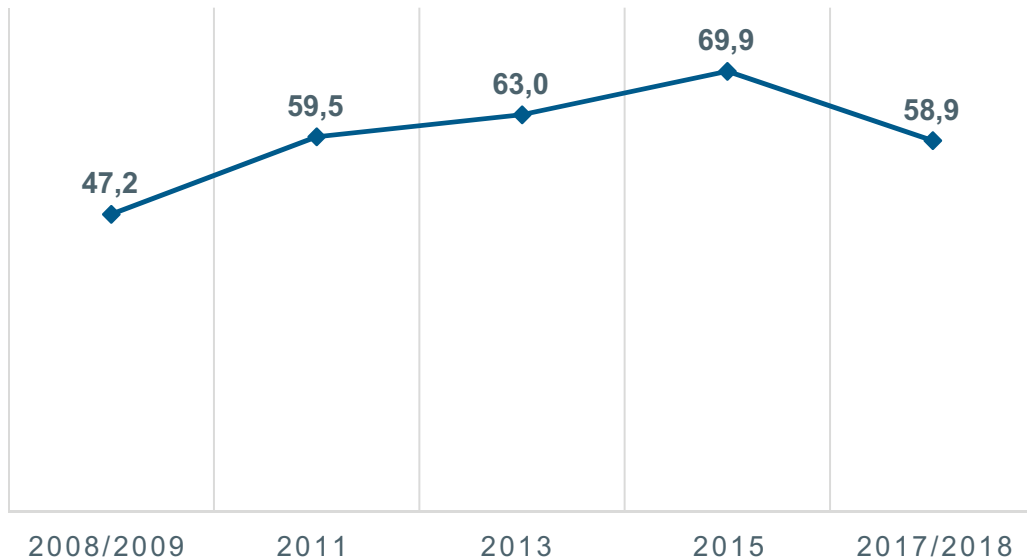
Таблиця 15. Використання презервативів під час групового сексу за останні 30 днів

	Чи практикували Ви секс одразу з кількома партнерами (груповий секс) за останні 30 днів?						Частота використання презерватива під час групового сексу за останні 30 днів								
	так			ні			не пам'ятаю			завжди			не завжди		
	N	%	p	N	%	p	N	%	p	N	%	p	N	%	p
	Загалом														
	1031	20,4		3964	78,6		48	1,0		889	87,1		132	12,9	
Вік	≤19 років	64	22,7	220	77,3	0	0,0	<0,001	48	87,1	14	22,1	0,110		
	20–24 роки	254	27,9	652	71,6	5	0,5		225	88,9	28	11,1			
	25–34 роки	540	21,1	1991	77,8	27	1,1		468	87,4	67	12,6			
	≥35 років	172	13,3	1102	85,4	17	1,3		148	86,7	23	13,3			
Стать	Жінки	1007	20,5	3846	78,5	48	1,0	0,264	868	87,0	130	13,0	0,541		
	Чоловіки чи трансгендери	24	16,6	118	83,4	0	0,0		21	90,1	2	9,9			
Освіта	Неповна середня або нижче	135	21,4	487	77,4	7	1,1	0,001	116	86,2	19	13,8	0,029		
	Повна середня	345	22,9	1152	76,5	9	0,6		311	91,5	29	8,5			
	Середня спеціальна	259	16,8	1263	82,0	18	1,2		218	84,8	39	15,2			
	Вища (бакалавр, магістр)	291	21,4	1058	77,6	14	1,0		243	84,4	45	15,6			
Зайнятість	Відсутня інша зайнятість, крім секс-бізнесу	658	24,9	1958	73,9	32	1,2	<0,001	588	90,1	65	9,9	0,001		
	Постійна робота або випадкові заробітки	319	15,0	1786	84,2	16	0,7		258	82,0	56	18,0			
	Інше (навчання, офіційно безробітні тощо)	54	19,5	221	80,2	1	0,3		43	80,1	11	19,9			
Особистий місячний дохід, грн	≤6500	144	12,9	961	86,5	6	0,5	<0,001	119	84,2	22	15,8	0,031		
	6501 – 10 000	222	15,9	1163	83,4	10	0,7		183	83,1	37	16,9			
	10 001 – 15 000	197	23,5	633	75,6	7	0,9		169	86,7	26	13,3			
	≥15 001	360	36,0	621	62,1	19	1,9		324	91,1	32	8,9			
Утримують дітей, партнера або батьків за рахунок секс-бізнесу	Так	461	20,3	1791	78,9	19	0,8	0,936	407	88,8	51	11,2	0,172		
	Ні	564	20,5	2156	78,6	25	0,9		479	86,0	78	14,0			

	Чи практикували Ви секс одразу з кількома партнерами (груповий секс) за останні 30 днів?						Частота використання презерватива під час групового сексу за останні 30 днів								
	так			ні			не пам'ятаю			завжди			не завжди		
	N	%	p	N	%	p	N	%	p	N	%	p	N	%	p
Сімейний стан	Живуть разом з чоловіком/дружиною або постійним партнером	226	17,1	1076	81,6	17	1,3	0,001	195	87,7	27	12,3	0,700		
	Не мають чоловіка/дружини або постійного партнера	805	21,6	2888	77,5	31	0,8		694	86,9	105	13,1			
Міграція за межі міста проживання з метою надання сексуальних послуг за останні 12 міс.	Так	165	36,2	279	61,0	13	2,9	<0,001	136	82,9	28	17,1	0,085		
	Ні	864	18,9	3677	80,4	34	0,7		752	87,9	104	12,1			
Стаж роботи у секс-бізнесі, роки	≤3 роки	317	22,9	1062	76,8	4	0,3	<0,001	279	88,9	35	11,1	0,085		
	4–6 років	275	22,5	934	76,4	14	1,1		240	87,8	33	12,2			
	7–10 років	238	20,5	915	78,5	12	1,0		201	85,9	33	14,1			
	≥11 років	182	15,4	986	83,2	17	1,4		155	85,3	27	14,7			
Досвід вживання ін'єкційних наркотиків упродовж життя	Так	118	21,1	435	77,9	5	1,0	0,906	86	75,8	28	24,2	<0,001		
	Ні	894	20,4	3454	78,8	37	0,8		785	88,3	104	11,7			
Клієнт програм зменшення шкоди	Так	344	18,3	1514	80,6	19	1,0	0,017	318	92,5	26	7,5	<0,001		
	Ні	679	21,7	2429	77,5	27	0,9		564	84,3	105	15,7			
Основний спосіб пошуку клієнтів	Інтернет / телефон у дружованих виданнях / ТВ-реклама	364	22,2	1267	77,4	6	0,3	<0,001	316	88,5	41	11,5	0,015		
	Розважальні заклади / заходи	182	20,2	712	79,2	5	0,6		155	85,1	27	14,9			
	Готель / мотель	66	23,2	203	71,6	15	5,2		49	75,9	16	24,1			
	Вулиця, траса, автошляхи	177	15,0	993	84,1	11	0,9		148	84,4	27	15,6			
Через клієнтів, інших СП, посередників (сутенер, «мамочка» тощо)	175	25,4	505	73,2	10	1,5		158	91,0	16	9,0				
Інше	66	18,8	284	80,7	2	0,5		62	92,9	5	7,1				

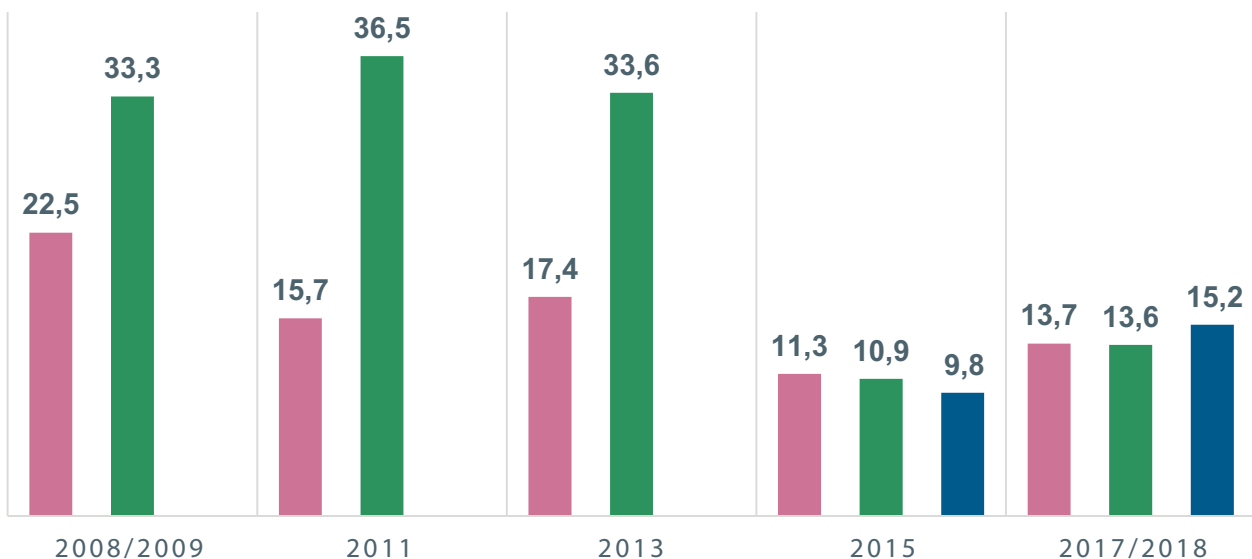
ПРИЙНЯТНІСТЬ СЕКСУ БЕЗ ПРЕЗЕРВАТИВА З КЛІЄНТАМИ

Децю більше половини СП (58,9%) ні за яких умов не погодяться на секс без презерватива з клієнтом (*рис. 17*). Цей показник зменшується у порівнянні з хвилями дослідження у 2013 та 2015 роках. Загалом, у порівнянні з 2015 роком, зростає частка СП, які вважають можливим секс без презерватива з клієнтом за умови додаткової оплати (з 11,3 до 13,7%), з клієнтом, якому довіряють (з 10,9 до 13,6%), та при оральному сексі (з 9,8 до 15,2%) (*рис. 18*).

Рисунок 17. Частка СП, які ні за яких умов не погодяться на секс без презерватива з клієнтом, %

- % СП, які погодяться на секс без презерватива з клієнтом за умови додаткової оплати
- % СП, які погодяться на секс без презерватива з клієнтом, якому довіряють
- % СП, які погодяться на секс без презерватива з клієнтом під час орального сексу

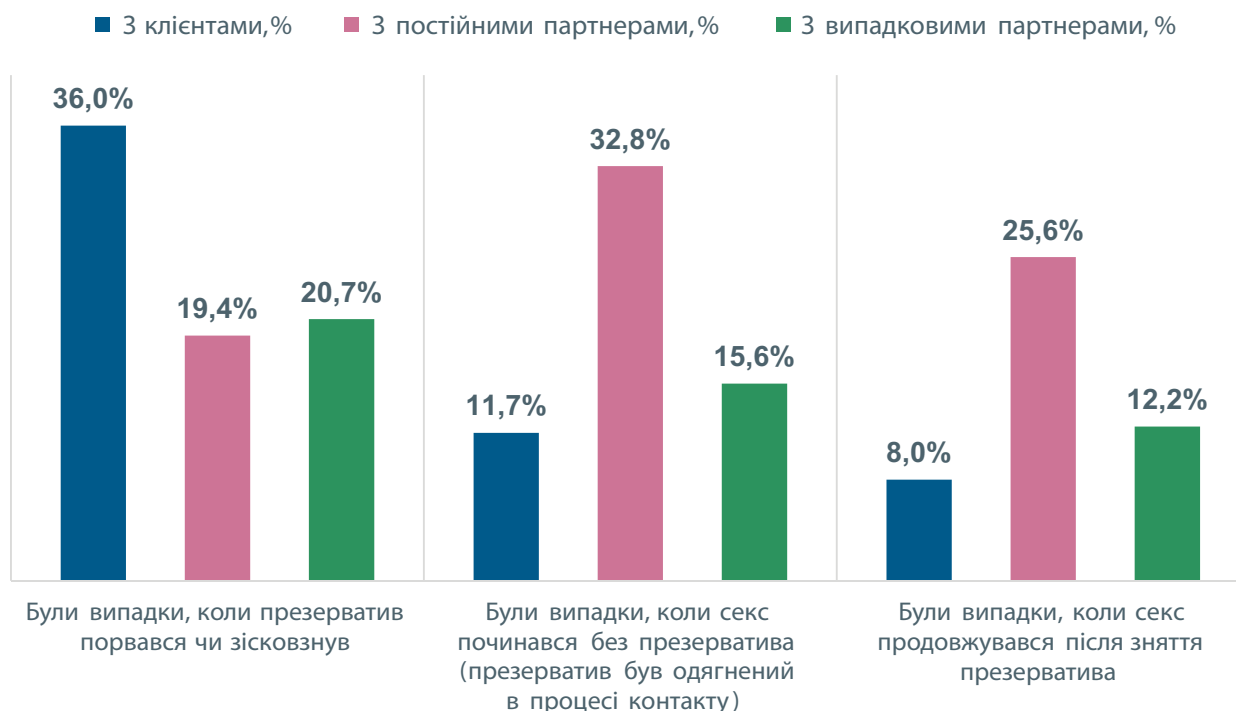
Рисунок 18. Прийнятність сексу без презерватива з клієнтами за різних умов, динаміка впродовж 2008–2018 рр.

ПОШИРЕНІСТЬ ПРАКТИКИ НЕПРАВИЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ПРЕЗЕРВАТИВІВ

Близько третини респондентів повідомили, що мали практику неправильного використання презервативів з клієнтами протягом останнього місяця, зокрема: 36% опитаних зазначили, що презерватив порвався чи зісковзнув під час сексу; у 11,7% були випадки, коли секс починався без презерватива; продовження сексу після зняття презерватива практикували 8% СП (*рис. 19*).

Серед респондентів, які мали постійних некомерційних сексуальних партнерів протягом останнього місяця, майже кожен п'ятий (19,4%) мав випадки, коли презерватив порвався чи зісковзнув, третина (32,8%) практикувала надягання презерватива вже після початку сексу, а 25,6% продовжували секс після зняття презерватива.

Серед СП, які протягом останнього місяця мали некомерційних випадкових сексуальних партнерів, кожен п'ятий (20,7%) зазначив про випадки, коли презерватив порвався чи зісковзнув. У 15,6% опитаних секс починався без презерватива, дещо менше (12,2%) продовжували секс з випадковими партнерами після зняття презерватива.

Рисунок 19. Поширеність практики неправильного використання презервативів з різними партнерами, %

Загалом майже половина опитаних СП (44,1%) мали випадки неправильного використання презервативів з клієнтами, 46% – з некомерційними постійними партнерами та 32,2% – з некомерційними випадковими партнерами (*табл. 16*). Неправильне використання презервативів з клієнтами у більшій мірі поширене серед СП з високим рівнем доходу (47,4% серед групи з доходом понад 15 000 грн), досвідом міграції (49%), а також тих, хто переважно працює у розважальних закладах (49,3%) та готелях (49,7%). Випадки неправильного використання презервативів з постійними партнерами були поширені серед 20–24-річних СП (57,3%), СП з високим рівнем доходу (55% в групі з доходом понад 15 000 грн) та досвідом міграції (64,4%). На відміну від клієнтів та постійних партнерів, у ситуації з випадковими некомерційними партнерами більшість випадків неправильного використання презервативів повідомили СП з низьким рівнем доходу (45,9% в групі з доходом ≤6500 грн).

	Випадки неправильного використання презерватива з клієнтами за останні 30 днів						Випадки неправильного використання презерватива з постійними партнерами за останні 30 днів						Випадки неправильного використання презерватива з випадковими партнерами за останні 30 днів					
	були			не були			були			не були			були			не були		
	N	%	p	N	%	p	N	%	p	N	%	p	N	%	p	N	%	p
Особистий місячний дохід, грн	≤6500	453	41,0	651	59,0	0,010	79	38,2	128	61,8	0,006	59	45,9	70	54,1	<0,001		
	6501 – 10 000	580	41,6	813	58,4		104	45,1	127	54,9		42	31,5	92	68,5			
	10 001 – 15 000	347	41,4	490	58,6		70	53,6	60	46,4		9	16,8	42	83,2			
	≥15 001	472	47,4	524	52,6		73	55,0	60	45,0		15	19,0	62	81,0			
Утримують дітей, партнера або батьків за рахунок секс-бізнесу	Так	970	42,9	1293	57,1	0,135	185	44,8	227	55,2	0,422	47	25,1	139	74,9	0,012		
	Ні	1230	45,0	1505	55,0		173	47,7	189	52,3		92	36,7	159	63,3			
Сімейний стан	Живуть разом з чоловіком/дружиною або постійним партнером	532	40,5	781	59,5	0,003	252	45,1	307	54,9	0,403	34	27,4	91	72,6	0,158		
	Не мають чоловіка/дружини або постійного партнера	1682	45,3	2030	54,7		106	48,4	113	51,6		108	34,1	208	65,9			
Міграція за межі міста проживання з метою надання сексуальних послуг за останні 12 міс.	Так	223	49,0	232	51,0	0,023	47	64,4	26	35,6	0,001	19	33,9	37	66,1	0,726		
	Ні	1982	43,5	2577	56,5		308	44,0	392	56,0		121	31,6	262	68,4			
Стаж роботи у секс-бізнесі, роки	≤3 роки	631	45,8	747	54,2	0,275	96	52,7	86	47,3	0,075	40	31,8	85	68,2	0,085		
	4–6 років	515	42,3	703	57,7		84	44,9	103	55,1		22	26,7	61	73,3			
	7–10 років	513	44,1	650	55,9		79	39,7	121	60,3		32	27,6	84	72,4			
≥11 років	506	42,8	676	57,2		95	46,9	107	53,1		47	41,5	67	58,5				

	Випадки неправильного використання презерватива з клієнтами за останні 30 днів				Випадки неправильного використання презерватива з постійними партнерами за останні 30 днів				Випадки неправильного використання презерватива з випадковими партнерами за останні 30 днів							
	були		не були		були		не були		були		не були					
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%				
Досвід вживання ін'єкційних наркотиків упродовж життя	Так	258	46,4	298	53,6	0,161	42	34,8	79	65,2	0,008	29	37,7	47	62,3	0,265
	Ні	1891	43,3	2479	56,7		309	47,9	337	52,1		112	31,5	243	68,5	
Клієнт програм зменшення шкоди	Так	827	44,2	1043	55,8	0,659	137	45,2	166	54,8	0,704	54	32,8	111	67,2	0,703
	Ні	1362	43,6	1763	56,4		220	46,6	252	53,4		83	30,9	185	69,1	
Основний спосіб пошуку клієнтів	Інтернет / телефону друкованих виданнях / ТВ-реклама	640	39,3	989	60,7	<0,001	113	45,6	135	54,4	0,064	31	30,2	72	69,8	0,361
	Розважальні заклади / заходи	443	49,3	455	50,7		64	46,1	74	53,9		24	27,9	61	72,1	
Основний спосіб пошуку клієнтів	Готель / мотель	139	49,7	140	50,3		8	28,6	21	71,4		10	34,4	19	65,6	
	Вулиця, траса, автошляхи	507	43,0	673	57,0		69	41,3	98	58,7		58	38,6	92	61,4	
Через клієнтів, інших СП, посередників (гуглер, «маточка» тощо)	Через клієнтів, інших СП, посередників (гуглер, «маточка» тощо)	311	45,1	378	54,9		79	55,3	64	44,7		13	29,6	32	70,4	
	Інше	175	49,8	176	50,2		26	47,3	29	52,7		6	20,0	22	80,0	

ВЖИВАННЯ АЛКОГОЛЮ ТА НАРКОТИЧНИХ РЕЧОВИН

У порівнянні з попередніми хвилями дослідження у 2013 та 2015 роках, рівень вживання алкоголю серед СП суттєво не змінюється. Понад 90% з них вживали алкоголь за останні 30 днів (рис. 20). Половина опитаних вживали алкогольні напої від 4 (1-й кuartиль) до 15 (3-й кuartиль) разів упродовж останнього місяця. Частота вживання алкоголю була меншою серед СП, які переважно працюють на віртуальних точках (медіана – 5 разів за останні 30 днів), та більшою серед СП, які працюють у розважальних закладах, готелях або на вулицях (медіана – 10 разів за останні 30 днів) (рис. 21).

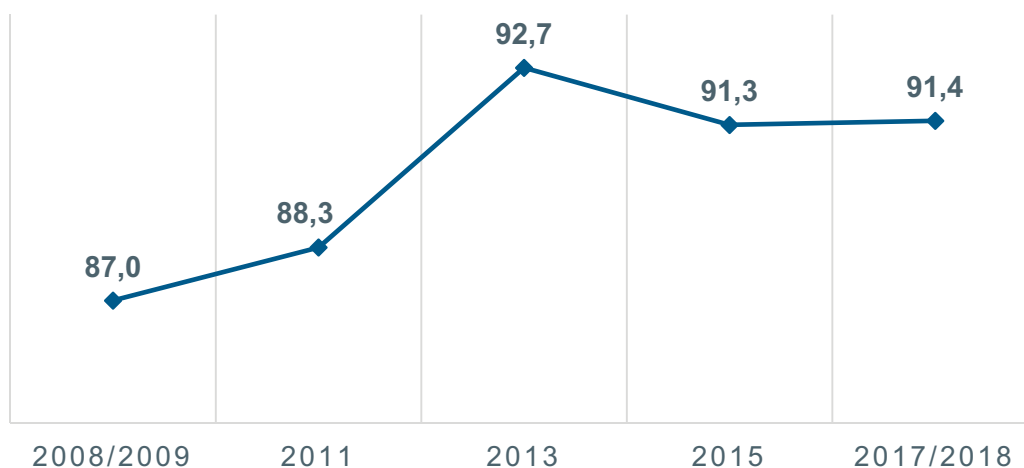

Рисунок 20. Частка СП, які вживали алкогольні напої протягом останніх 30 днів, динаміка упродовж 2008–2018 рр., %

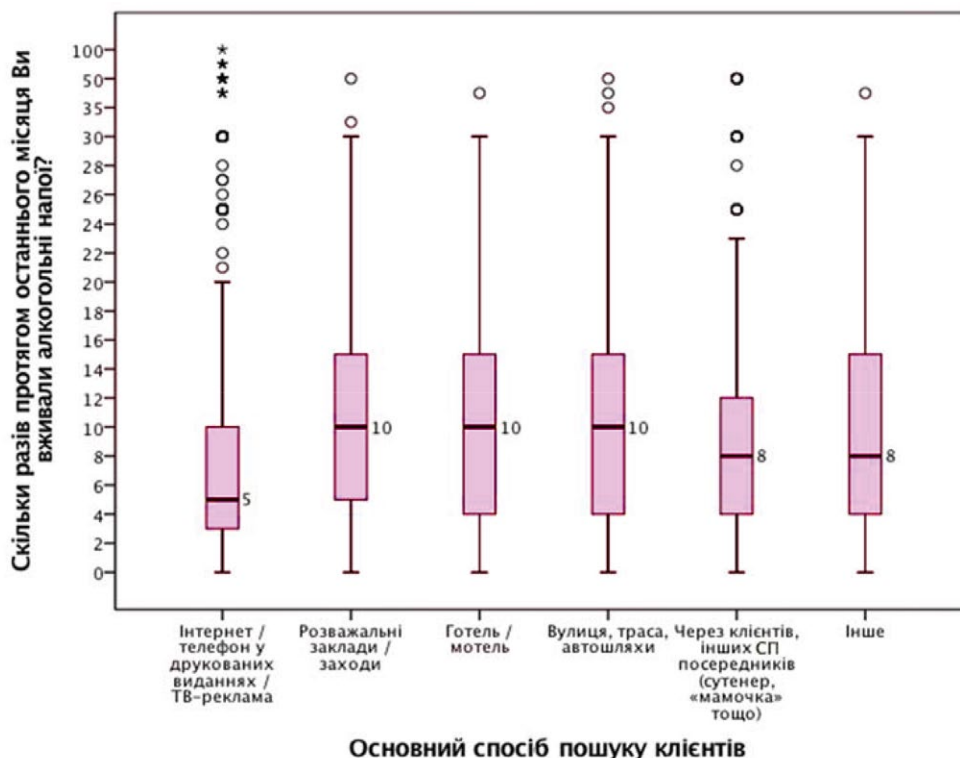

Рисунок 21. Розподіл частоти вживання алкоголю упродовж останніх 30 днів за основним способом пошуку клієнтів, разів

Високий рівень вживання алкоголю (вище медіанного рівня) спостерігався серед 20–34-річних СП, тих, хто не має іншої зайнятості, крім секс-бізнесу, з досвідом міграції, більшим стажем надання секс-послуг за виноградом (понад три роки), з досвідом вживання наркотиків ін'єкційним шляхом та серед СП, які працюють у розважальних закладах (*табл. 17*).

Таблиця 17. Частота вживання алкоголю упродовж останніх 30 днів, за соціально-демографічними характеристиками

		Не вживали			1–7 разів (менше медіани)		≥8 разів (медіана чи вище)	
		N	%	N	%	N	%	p
	<i>Загалом</i>	375	8,6	1784	40,7	2223	50,7	
Вік	≤19 років	21	8,8	116	49,2	100	42,0	<0,001
	20–24 роки	46	5,9	324	41,8	406	52,3	
	25–34 роки	169	7,6	865	38,9	1189	53,5	
	≥35 років	139	12,1	478	41,7	528	46,1	
Стать	Жінки	361	8,5	1738	40,9	2149	50,6	0,285
	Чоловіки чи трансгендери	14	10,4	46	34,4	74	55,2	
Освіта	Неповна середня або нижче	54	10,1	225	42,0	256	47,9	0,015
	Повна середня	119	9,2	525	40,6	649	50,2	
	Середня спеціальна	94	7,0	518	38,4	736	54,6	
	Вища (<i>бакалавр, магістр</i>)	108	9,0	513	42,7	581	48,3	
Зайнятість	Відсутня інша зайнятість, крім секс-бізнесу	220	9,4	862	36,8	1261	53,8	<0,001
	Постійна робота або випадкові заробітки	136	7,5	807	44,8	859	47,7	
	Інше (<i>навчання, офіційно безробітні тощо</i>)	19	8,0	115	48,5	103	43,5	
Особистий місячний дохід, грн	≤6500	97	9,5	413	40,7	506	49,8	<0,001
	6501 – 10 000	89	7,1	532	42,2	640	50,8	
	10 001 – 15 000	60	7,8	350	45,2	364	47,0	
	≥15 001	90	10,0	295	32,8	515	57,2	
Утримують дітей, партнера або батьків за рахунок секс-бізнесу	Так	192	9,4	826	40,5	1024	50,1	0,155
	Ні	180	7,8	952	41,0	1186	51,2	

		Не вживали			1-7 разів (менше медіани)		≥8 разів (медіана чи вище)	
		N	%	N	%	N	%	p
Сімейний стан	Живуть разом з чоловіком/дружиною або постійним партнером	129	10,6	485	39,8	606	49,7	0,012
	Не мають чоловіка/дружини або постійного партнера	246	7,8	1299	41,1	1617	51,1	
Міграція за межі міста проживання з метою надання сексуальних послуг за останні 12 міс.	Так	31	7,5	142	35,0	233	57,5	0,019
	Ні	344	8,7	1637	41,3	1985	50,0	
Стаж роботи у секс-бізнесі, роки	≤3 роки	114	9,5	539	44,9	547	45,6	<0,001
	4–6 років	69	6,4	437	40,5	573	53,1	
	7–10 років	103	10,2	379	37,6	527	52,2	
	≥11 років	87	8,4	410	39,3	546	52,4	
Досвід вживання ін'єкційних наркотиків упродовж життя	Так	63	12,6	136	27,4	298	60,0	<0,001
	Ні	309	8,1	1627	42,7	1871	49,1	
Клієнт програм зменшення шкоди	Так	214	12,8	636	37,8	830	49,4	<0,001
	Ні	160	6,0	1139	42,6	1376	51,4	
Основний спосіб пошуку клієнтів	Інтернет / телефон у друкованих виданнях / ТВ-реклама	165	10,9	729	48,3	615	40,8	<0,001
	Розважальні заклади / заходи	39	5,1	254	33,6	464	61,3	
	Готель / мотель	14	5,8	86	36,1	139	58,1	
	Вулиця, траса, автошляхи	91	9,0	360	35,7	557	55,3	
	Через клієнтів, інших СП, посередників (сутенер, «мамочка» тощо)	42	7,1	243	41,4	302	51,5	
	<i>Інше</i>	25	9,0	112	39,6	146	51,5	

За результатами дослідження 2017–2018 років, третина СП (32,8%) мали досвід вживання наркотиків неін'єкційним шляхом, а 11,3% вживали наркотики ін'єкційно (рис. 22). Кожен десятий СП (10,3%) вживав наркотики неін'єкційним шляхом упродовж останнього місяця. Частка СП з активним вживанням наркотиків ін'єкційним шляхом (вживання упродовж останніх 30 днів) становить 5,3%. Частка СП з досвідом вживання наркотиків ін'єкційно зменшується у порівнянні з попередньою хвилею дослідження (рис. 23).

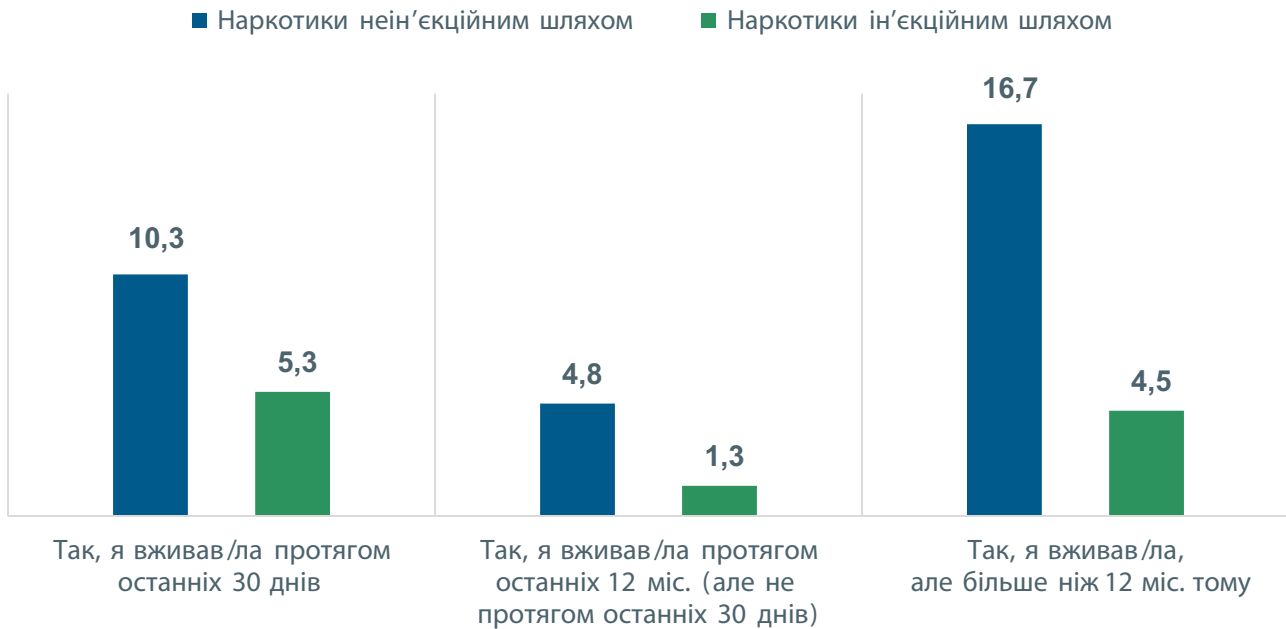

Рисунок 22. Досвід вживання наркотичних речовин неін'єкційним та ін'єкційним шляхом, %

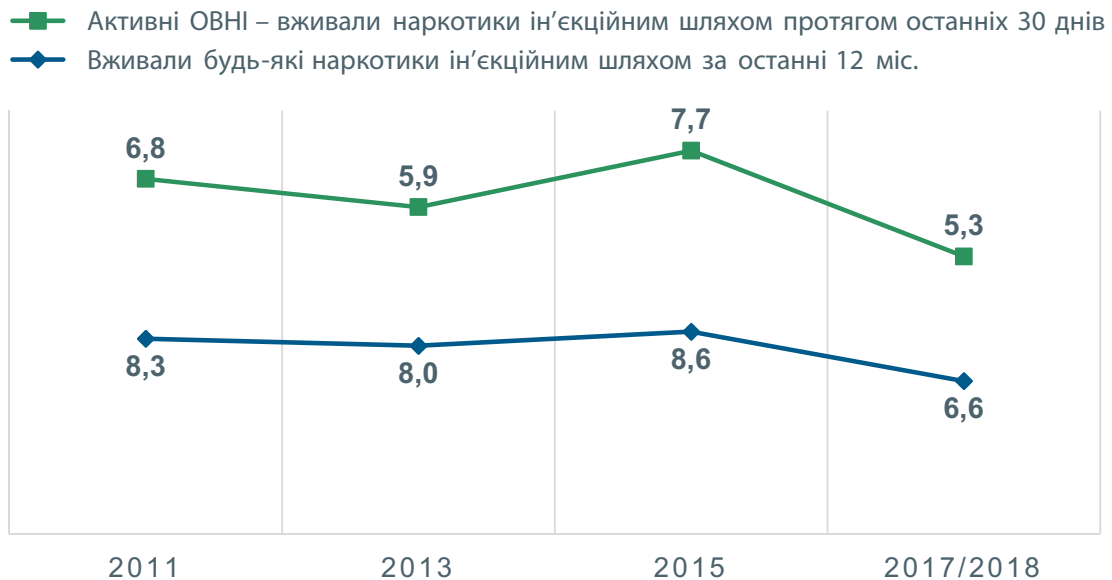

Рисунок 23. Частка СП-ОВНІ упродовж 2011–2018 рр.

Досвід вживання наркотичних речовин неін'єкційним та ін'єкційним шляхом частіше повідомляли СП-чоловіки та трансгендери, СП з низьким рівнем освіти, ті, хто не мав іншої зайнятості, крім надання секс-послуг за винагороду, СП з низьким рівнем місячного доходу (≤ 6500 грн) та «вуличні» СП (табл. 18). Респонденти, які мали досвід міграції, частіше повідомляли про вживання наркотичних речовин неін'єкційним шляхом, проте у меншій мірі зазначали про те, що вживали ін'єкційні наркотики упродовж останнього року.

Таблиця 18. Досвід вживання наркотичних речовин неін'єкційним та ін'єкційним шляхом, за соціально-демографічними характеристиками

		Вживали наркотики неін'єкційним шляхом за останні 12 міс.					Вживали наркотики ін'єкційним шляхом за останні 12 міс.				
		вживали		не вживали		p	вживали		не вживали		p
		N	%	N	%		N	%	N	%	
	<i>Загалом</i>	759	15,1	4284	84,9		329	6,5	4714	93,5	
Вік	≤19 років	44	15,3	241	84,7	0,192	6	2,1	278	97,9	<0,001
	20–24 роки	158	17,3	753	82,7		18	2,0	892	98,0	
	25–34 роки	373	14,6	2185	85,4		141	5,5	2416	94,5	
	≥35 років	185	14,3	1106	85,7		164	12,7	1127	87,3	
Стать	Жінки	712	14,5	4189	85,5	<0,001	303	6,2	4598	93,8	<0,001
	Чоловіки чи трансгендери	47	33,4	95	66,6		26	18,2	116	81,8	
Освіта	Неповна середня або нижче	128	20,4	500	79,6	<0,001	83	13,2	546	86,8	<0,001
	Повна середня	245	16,3	1261	83,7		109	7,2	1397	92,8	
	Середня спеціальна	235	15,3	1306	84,7		97	6,3	1443	93,7	
	Вища (<i>бакалавр, магістр</i>)	149	11,0	1213	89,0		40	2,9	1323	97,1	
Зайнятість	Відсутня інша зайнятість, крім секс-бізнесу	437	16,5	2211	83,5	0,007	223	8,4	2425	91,6	<0,001
	Постійна робота або випадкові заробітки	280	13,2	1840	86,8		101	4,8	2019	95,2	
	Інше (<i>навчання, офіційно безробітні тощо</i>)	42	15,3	233	84,7		5	1,8	270	98,2	
Особистий місячний дохід, грн	≤6500	211	19,0	900	81,0	<0,001	151	13,6	960	86,4	<0,001
	6501 – 10 000	193	13,8	1203	86,2		82	5,9	1314	94,1	
	10 001 – 15 000	102	12,2	735	87,8		23	2,8	813	97,2	
	≥15 001	145	14,5	854	85,5		26	2,6	974	97,4	
Утримують дітей, партнера або батьків за рахунок секс-бізнесу	Так	333	14,7	1937	85,3	0,534	164	7,2	2107	92,8	0,075
	Ні	420	15,3	2325	84,7		164	6,0	2581	94,0	

		Вживали наркотики неін'єкційним шляхом за останні 12 міс.					Вживали наркотики ін'єкційним шляхом за останні 12 міс.				
		вживали		не вживали		p	вживали		не вживали		p
		N	%	N	%		N	%	N	%	
Сімейний стан	Живуть разом з чоловіком/дружиною або постійним партнером	201	15,2	1118	84,8	0,824	119	9,0	1200	91,0	<0,001
	Не мають чоловіка/дружини або постійного партнера	558	15,0	3166	85,0		210	5,6	3514	94,4	
Міграція за межі міста проживання з метою надання сексуальних послуг за останні 12 міс.	Так	100	21,8	358	78,2	<0,001	15	3,3	442	96,7	0,003
	Ні	659	14,4	3915	85,6		314	6,9	4260	93,1	
Стаж роботи у секс-бізнесі, роки	≤3 роки	213	15,4	1170	84,6	0,652	56	4,0	1327	96,0	<0,001
	4–6 років	174	14,3	1048	85,7		62	5,1	1160	94,9	
	7–10 років	171	14,7	994	85,3		67	5,7	1098	94,3	
	≥11 років	189	16,0	996	84,0		137	11,6	1048	88,4	
Клієнт програм зменшення шкоди	Так	289	15,4	1589	84,6	0,576	222	11,8	1655	88,2	<0,001
	Ні	464	14,8	2670	85,2		105	3,3	3030	96,7	
Основний спосіб пошуку клієнтів	Інтернет / телефон у друкованих виданнях / ТВ-реклама	225	13,8	1412	86,2	0,024	80	4,9	1557	95,1	<0,001
	Розважальні заклади / заходи	130	14,5	769	85,5		31	3,4	868	96,6	
	Готель / мотель	31	11,0	252	89,0		4	1,4	279	98,6	
	Вулиця, траса, автошляхи	206	17,5	975	82,5		152	12,8	1030	87,2	
	Через клієнтів, інших СП, посередників (сутенер, «мамочка» тощо)	115	16,7	575	83,3		38	5,6	651	94,4	
	<i>Інше</i>	<i>51</i>	<i>14,6</i>	<i>301</i>	<i>85,4</i>		<i>24</i>	<i>6,8</i>	<i>328</i>	<i>93,2</i>	

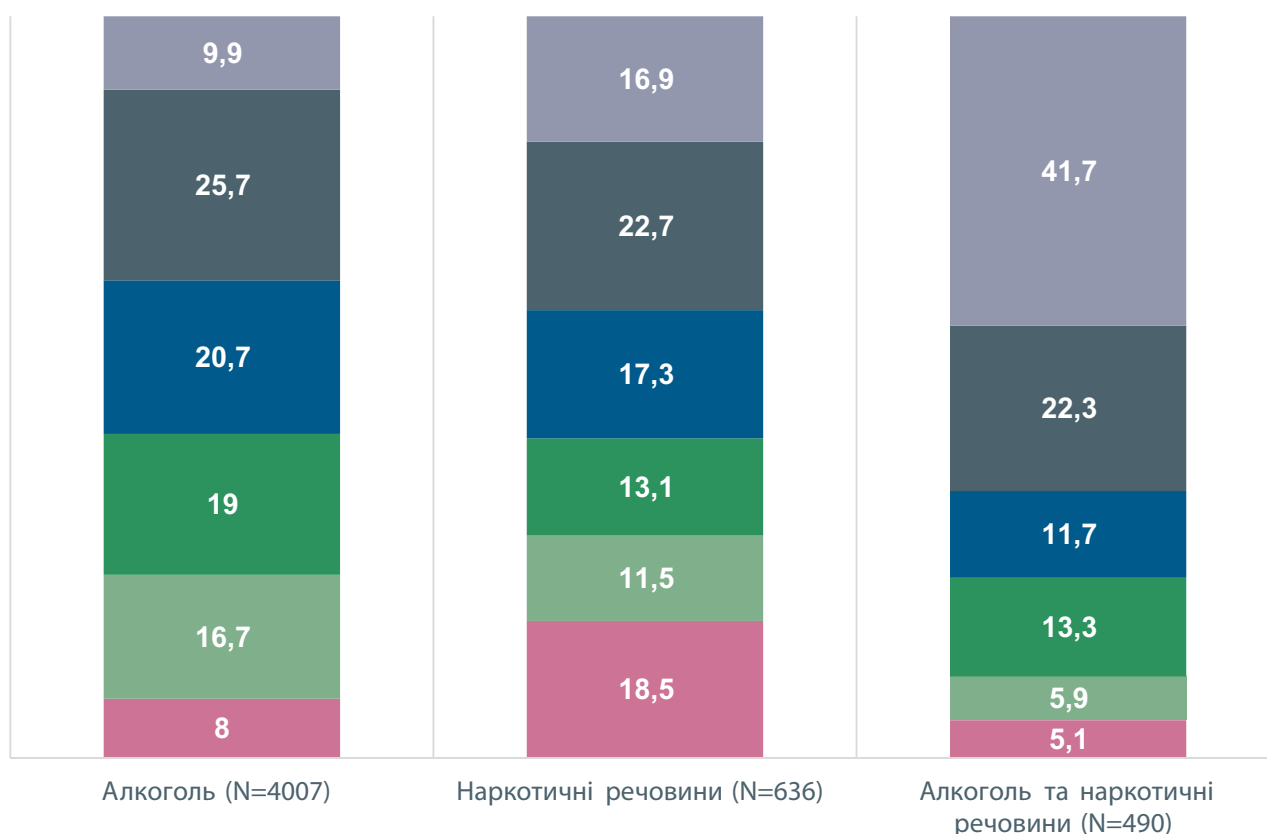
СП, які вживали наркотики неін'єкційним шляхом упродовж останнього року, надавали перевагу марихуані (53,6% серед тих, хто вживав наркотики неін'єкційно) або амфетамін (20,1%) (табл. 19). Щодо ін'єкційних наркотиків, то найпоширенішими були опій (57,8%) та метадон (17,4%).

Таблиця 19. Тип наркотиків, які вживали СП протягом останніх 12 міс. (серед тих, хто вживав наркотики)

	Неін'єкційні наркотики протягом останніх 12 міс.		Ін'єкційні наркотики протягом останніх 12 міс.	
	N	%	N	%
Опій	36	4,8	190	57,6
Метадон	29	3,9	57	17,4
Амфетамін («фен»)	152	20,1	31	9,6
Первінтин (винт)	17	2,3	30	9,1
Опіат/и	30	3,9	27	8,1
Субітекс	2	0,3	8	2,4
Стимулятор/и	30	4,0	7	2,3
Сіль	6	0,8	5	1,6
Налбуфін	5	0,7	3	0,9
Бупренорфін (Бупрен)	–	–	2	0,7
Мак (макова соломка, насіння)	–	–	2	0,7
Дезоморфін	–	–	1	0,4
Екстазі	14	1,9	1	0,4
Дімедрол	–	–	1	0,3
Марихуана (анаша, гашиш, трава)	407	53,6	1	0,3
Героїн	1	0,1	1	0,2
Метамфетамін у вигляді порошку (кристалічний)	18	2,4	–	–
ЛСД, марка	8	1,1	–	–
Кокаїн	6	0,8	–	–
Спайси, курильні суміші	4	0,6	–	–
Снодійне, таблетки (без конкретики)	3	0,4	–	–
Трамадол	2	0,3	–	–
Поперс	2	0,3	–	–
Кодтерпін	1	0,2	–	–
Лірика	1	0,1	–	–
Кетамін	0	0,1	–	–

Вживання алкоголю чи наркотиків перед сексуальним контактом може бути чинником ризику щодо невикористання презерватива. Серед СП, які вживали алкоголь впродовж останнього місяця, 8% робили це перед кожним сексуальним контактом з клієнтом і тільки 9,9% ніколи не вживали алкоголь перед наданням сексуальних послуг (рис. 24). Майже кожен п'ятий із загалу СП – споживачів наркотичних речовин (18,5%) повідомив, що завжди вживав наркотики перед сексуальним контактом з клієнтом. Більше половини СП (58,3%), які вживали алкоголь і наркотики впродовж останнього місяця, вживали одночасно алкоголь і наркотики перед наданням сексуальних послуг, 5,1% робили це перед кожним сексуальним контактом.

■ Завжди (100%)   ■ У більшості випадків (75%)   ■ У половині випадків (50%)
 ■ Іноді (25%)   ■ Рідко (менше 10%)   ■ Ніколи

Рисунок 24. Розподіл відповідей на запитання: «Як часто протягом останніх 30 днів перед сексуальним контактом/контактами з клієнтом/клієнтами Ви вживали такі речовини?» (серед СП, які вживали такі речовини)

Більшість СП з досвідом вживання наркотиків ін'єкційним шляхом вживали наркотики (89,8%) або одночасно алкоголь і наркотики (70,2%) перед наданням сексуальних послуг упродовж останнього місяця (табл. 20).

	Вживали алкоголь перед наданням сексуальних послуг упродовж останніх 30 днів						Вживали наркотичні речовини перед наданням сексуальних послуг упродовж останніх 30 днів						Вживали алкоголь та наркотичні речовини перед наданням сексуальних послуг упродовж останніх 30 днів					
	вживали			не вживали			вживали			не вживали			вживали			не вживали		
	N	%	p	N	%	p	N	%	p	N	%	p	N	%	p	N	%	p
Особистий місячний дохід, грн	≤6500	808	87,8	112	12,2	<0,001	168	84,6	30	15,4	0,214	103	62,7	61	37,3	0,005		
	6501 – 10 000	1086	92,6	87	7,4		143	86,7	22	13,3		80	64,2	45	35,8			
	10 001 – 15 000	655	91,6	60	8,4		62	87,7	9	12,3		37	61,0	23	39,0			
	≥15 001	716	88,4	94	11,6		81	77,5	23	22,5		36	42,3	50	57,7			
Утримують дітей, партнера або батьків за рахунок секс-бізнесу	1657	89,6	193	10,4	0,302	252	84,9	45	15,1	0,335	134	59,8	91	40,2	0,632			
Ні	1935	90,5	202	9,5		273	82,0	60	18,0		151	57,3	112	42,7				
Сімейний стан	Живуть разом з чоловіком/дружиною або постійним партнером	995	91,2	96	8,8	0,142	153	83,9	29	16,1	0,696	84	60,7	54	39,3	0,482		
	Не мають чоловіка/дружини або постійного партнера	2614	89,6	302	10,4		375	82,7	78	17,3		202	57,4	150	42,6			
Міграція за межі міста проживання з метою надання сексуальних послуг за останні 12 міс.	Так	353	94,0	22	6,0	0,006	50	79,1	13	20,9	0,416	25	53,0	22	47,0	0,449		
	Ні	3247	89,7	375	10,3		478	83,5	95	16,5		261	58,9	182	41,1			
Стаж роботи у секс-бізнесі, роки	≤3 роки	939	86,5	146	13,5	<0,001	136	87,2	20	12,8	0,277	71	56,3	55	43,7	0,510		
	4–6 років	921	91,2	89	8,8		100	80,3	25	19,7		52	53,8	45	46,2			
	7–10 років	838	92,5	68	7,5		118	79,5	30	20,5		63	56,7	48	43,3			
	≥11 років	869	90,9	88	9,1		163	83,7	32	16,3		94	62,8	56	37,2			

	Вживали алкоголь перед наданням сексуальних послуг упродовж останніх 30 днів				Вживали наркотичні речовини перед наданням сексуальних послуг упродовж останніх 30 днів				Вживали алкоголь та наркотичні речовини перед наданням сексуальних послуг упродовж останніх 30 днів						
	вживали	не вживали	р		вживали	не вживали	р		вживали	не вживали	р				
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%			
Досвід вживання ін'єкційних наркотиків упродовж життя	403	92,8	31	7,2	0,036	325	89,8	37	10,2	<0,001	196	70,2	83	29,8	<0,001
Ні	3136	89,6	362	10,4		191	73,7	68	26,3		85	41,7	118	58,3	
Клієнт програм зменшення шкоди	1291	88,1	175	11,9	0,002	242	81,2	56	18,8	0,283	125	58,2	90	41,8	0,944
Ні	2293	91,2	222	8,8		282	84,5	52	15,5		159	58,4	113	41,6	
Інтернет / телефон у друкованих виданнях / ТВ-реклама	1149	85,5	195	14,5	<0,001	149	84,7	27	15,3	0,580	77	57,8	56	42,2	0,281
Розважальні заклади / заходи	673	93,8	45	6,2		83	82,4	18	17,6		48	56,7	37	43,3	
Готель / мотель	209	92,9	16	7,1		13	69,3	6	30,7		9	60,9	6	39,1	
Вулиця, траса, автошляхи	846	92,2	71	7,8		171	82,4	37	17,6		93	61,1	59	38,9	
Через клієнтів, інших СП, посередників (сутенер, «маточка» тощо)	498	91,4	47	8,6		77	85,2	13	14,8		32	47,4	35	52,6	
Інше	233	90,3	25	9,7		36	82,7	8	17,3		27	70,5	11	29,5	

ДОСВІД ОТРИМАННЯ ТА ОЦІНКА ЯКОСТІ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ

Менше половини СП (41,9%) зверталися по медичну допомогу впродовж останнього року (**табл. 21**). Серед СП-підлітків тільки третина (32,7%) зверталися до медичного закладу для отримання лікування. Відвідування медичних закладів було у більшій мірі поширено серед СП з високим рівнем доходу (52,3% у групі $\geq 15\ 000$ грн), серед тих, хто має постійного партнера (47,1%), клієнтів програм зменшення шкоди (47,1%) та СП, які працюють на віртуальних точках (49%).

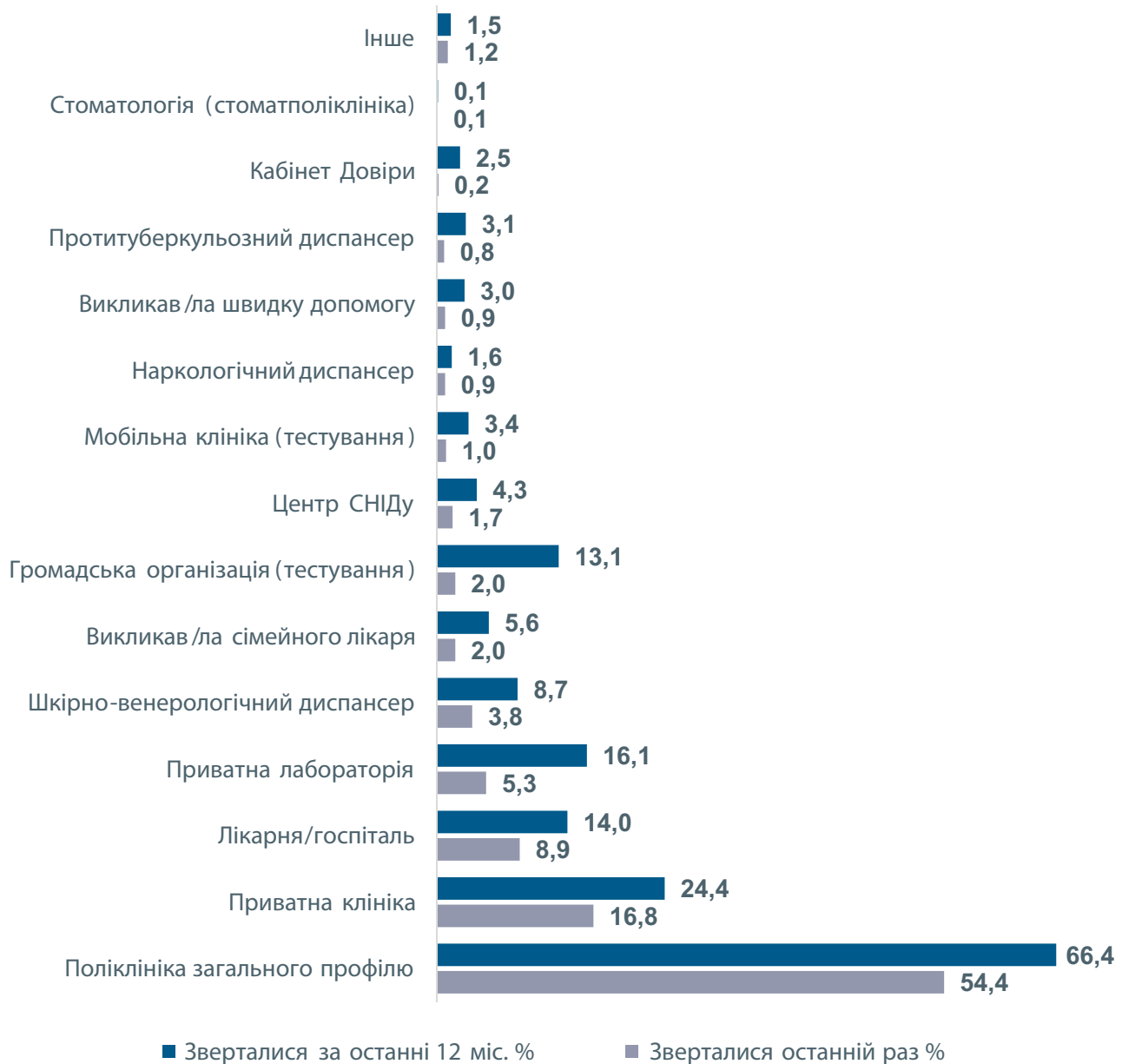
Таблиця 21. Розподіл відповідей на запитання: «Чи зверталися Ви до медичного закладу для отримання лікування за останні 12 місяців?»

		Так		Ні		Не пам'ятаю		p
		N	%	N	%	N	%	
Загалом		2111	41,9	2898	57,5	33	0,7	
Вік	≤19 років	93	32,7	190	66,9	1	0,4	0,021
	20–24 роки	381	41,8	526	57,7	4	0,4	
	25–34 роки	1078	42,1	1464	57,2	16	0,6	
	≥35 років	560	43,4	719	55,7	13	1,0	
Стать	Жінки	2047	41,8	2821	57,6	33	0,7	0,730
	Чоловіки чи трансгендери	64	45,3	77	54,2	1	0,4	
Освіта	Неповна середня або нижче	198	31,5	425	67,6	6	0,9	<0,001
	Повна середня	608	40,4	888	59,0	10	0,7	
	Середня спеціальна	672	43,6	857	55,6	12	0,8	
	Вища (бакалавр, магістр)	630	46,3	727	53,3	6	0,4	
Зайнятість	Відсутня інша зайнятість, крім секс-бізнесу	1141	43,1	1489	56,2	18	0,7	0,181
	Постійна робота або випадкові заробітки	870	41,1	1235	58,3	15	0,7	
	Інше (навчання, офіційно безробітні тощо)	100	36,3	174	63,2	1	0,5	
Особистий місячний дохід, грн	≤6500	436	39,3	668	60,1	7	0,6	<0,001
	6501 – 10 000	514	36,9	873	62,5	8	0,6	
	10 001 – 15 000	362	43,3	472	56,4	3	0,3	
	≥15 001	523	52,3	469	46,9	8	0,8	

		Так		Ні		Не пам'ятаю		p
		N	%	N	%	N	%	
Утримують дітей, партнера або батьків за рахунок секс-бізнесу	Так	1103	48,6	1159	51,1	8	0,4	<0,001
	Ні	999	36,4	1724	62,8	23	0,8	
Сімейний стан	Живуть разом з чоловіком/дружиною або постійним партнером	621	47,1	694	52,7	4	0,3	<0,001
	Не мають чоловіка/дружини або постійного партнера	1491	40,0	2204	59,2	30	0,8	
Міграція за межі міста проживання з метою надання сексуальних послуг за останні 12 міс.	Так	213	46,5	241	52,7	4	0,8	0,085
	Ні	1896	41,4	2649	57,9	29	0,6	
Стаж роботи у секс-бізнесі, роки	≤3 роки	581	42,0	796	57,6	6	0,4	0,639
	4–6 років	509	41,7	705	57,7	7	0,6	
	7–10 років	490	42,0	672	57,7	3	0,3	
	≥11 років	500	42,2	675	56,9	10	0,9	
Досвід вживання ін'єкційних наркотиків упродовж життя	Так	251	45,0	307	55,0	0	0,0	0,052
	Ні	1829	41,7	2525	57,6	32	0,7	
Клієнт програм зменшення шкоди	Так	884	47,1	982	52,3	12	0,6	<0,001
	Ні	1218	38,9	1895	60,4	22	0,7	
Основний спосіб пошуку клієнтів	Інтернет / телефон у друкованих виданнях / ТВ-реклама	802	49,0	828	50,6	7	0,4	<0,001
	Розважальні заклади / заходи	321	35,7	572	63,6	6	0,7	
	Готель / мотель	111	39,2	170	60,1	2	0,7	
	Вулиця, траса, автошляхи	432	36,6	734	62,2	15	1,3	
	Через клієнтів, інших СП, посередників (сутенер, «мамочка» тощо)	303	43,9	384	55,7	3	0,4	
	<i>Інше</i>	142	40,4	209	59,4	1	0,2	

СП, які зверталися до медичних закладів упродовж останнього року, здебільшого відвідували поліклініки загального профілю (66,4%) (рис. 25). Чверть (24,4%) зверталися до приватних медичних закладів.

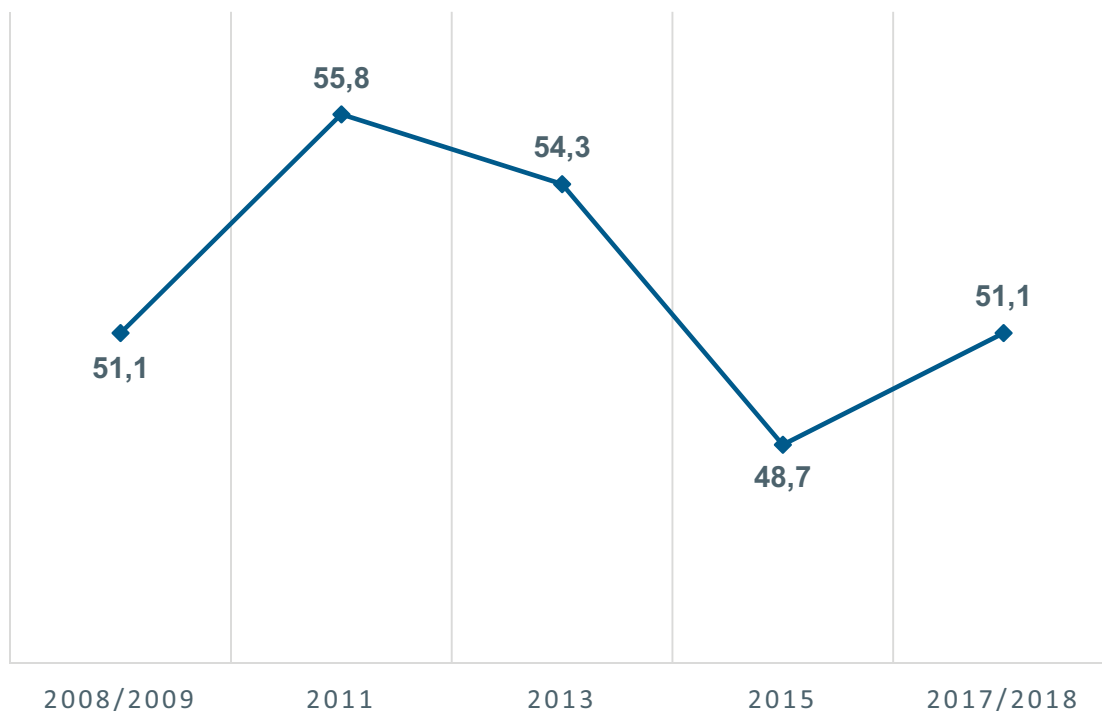
У середньому СП були задоволені якістю отриманих медичних послуг та ставленням персоналу. Медіанне значення рівня задоволеності становить 8 із 10, так само щодо якості останньої отриманої медичної послуги та ставлення медичного персоналу. Четверть СП (25%) оцінили якість медичної послуги та ставлення медичного персоналу посередньо (6 із 10) або нижче.

Рисунок 25. Типологія закладів, до яких зверталися СП по медичну допомогу востаннє та впродовж останнього року

РІВЕНЬ ЗНАНЬ ПРО ВІЛ

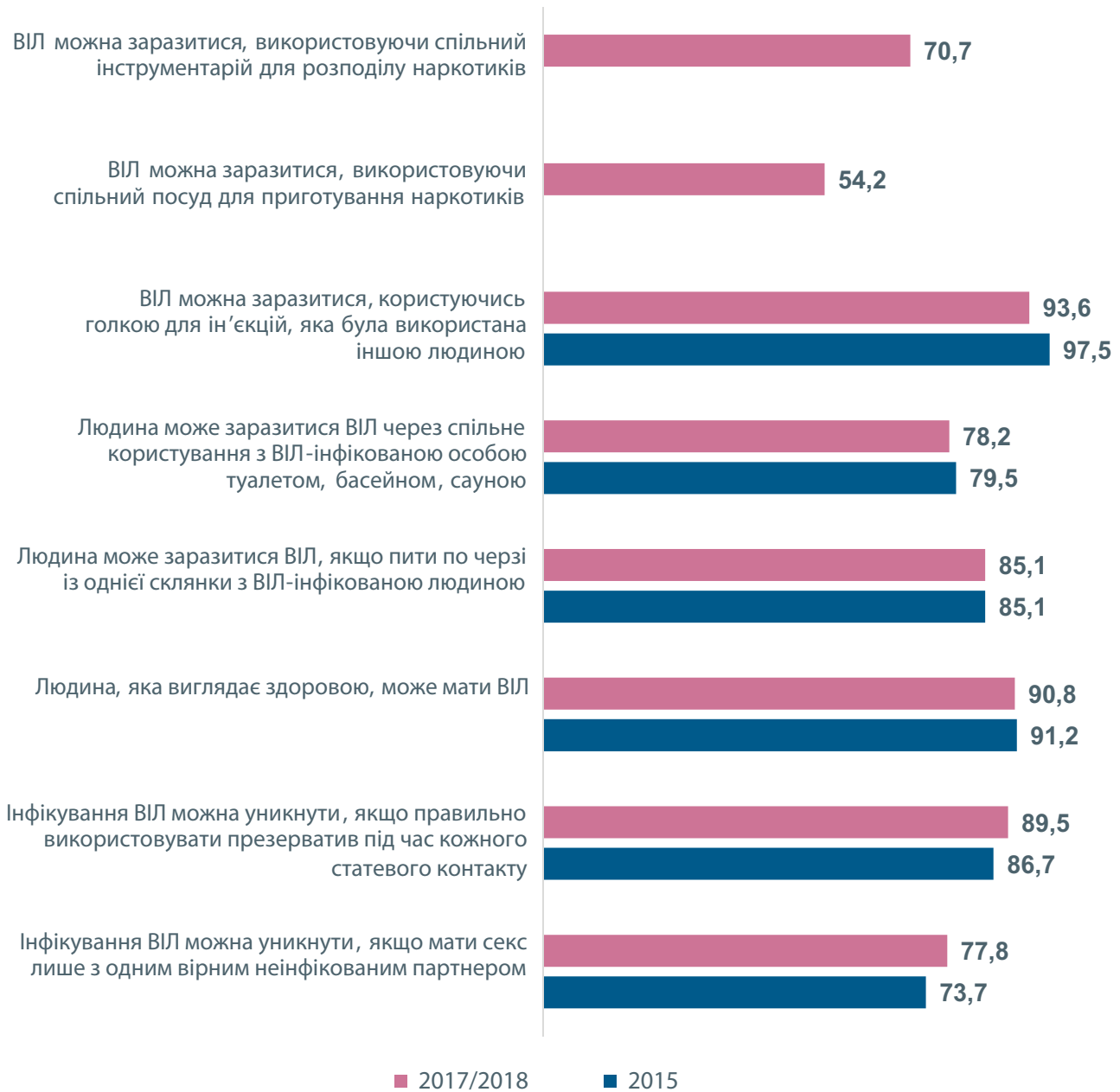
Рівень знань щодо ВІЛ дещо покращився у порівнянні з попередньою хвилею дослідження, проте зміни ці у межах похибки. Загалом половина опитаних (51,1%) надали правильні відповіді на всі шість запитань щодо шляхів передачі ВІЛ та вірно визначили, як ВІЛ не передається.

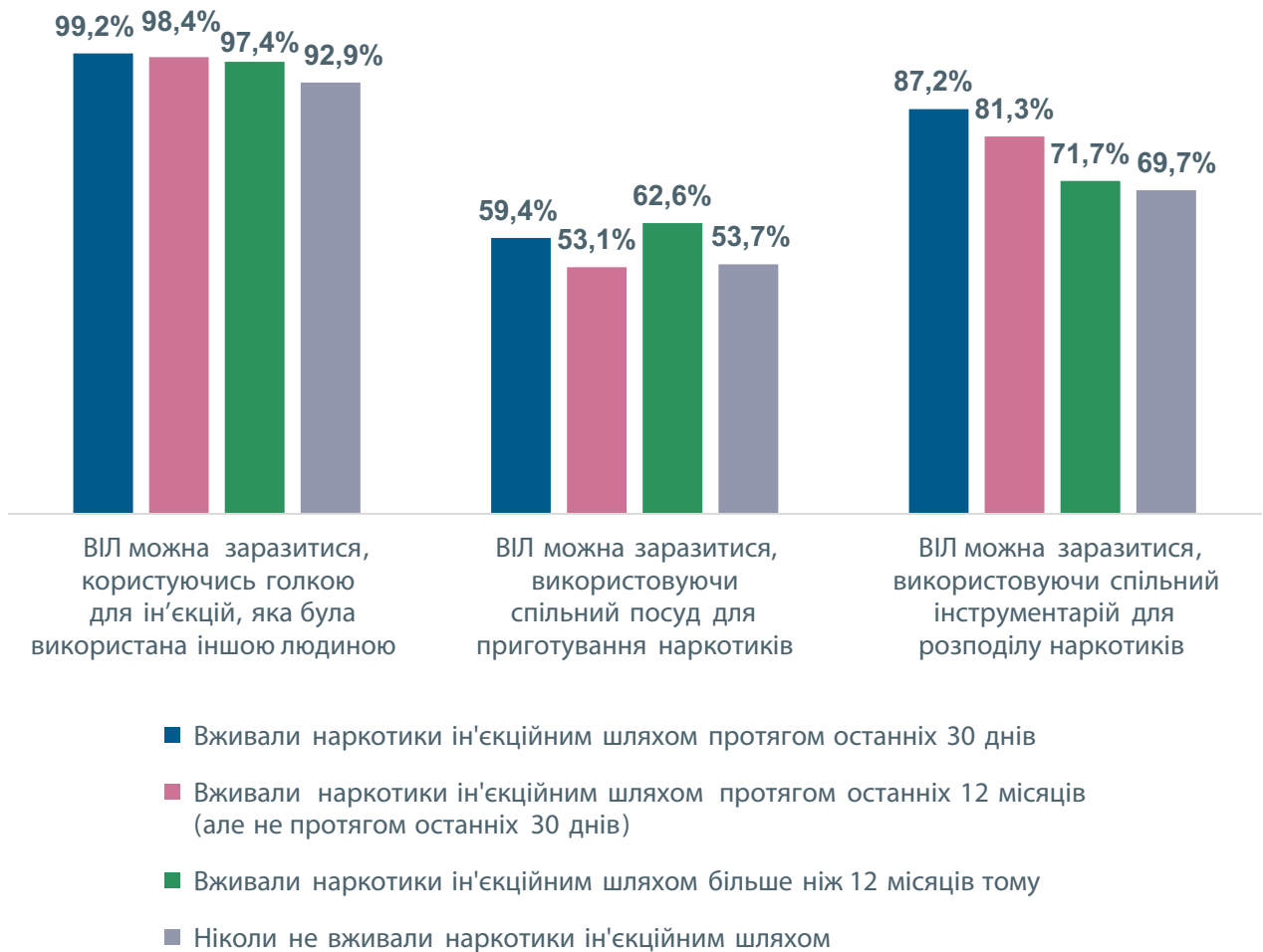
Рисунок 26. Частка СП, які надали правильні відповіді на всі 5 запитань щодо шляхів передачі та профілактики ВІЛ, динаміка впродовж 2008–2018 рр.

СП у меншій мірі обізнані щодо ризику передачі ВІЛ при вживанні наркотиків ін'єкційним шляхом, зокрема у разі використання спільного посуду для приготування наркотику (54,2% погоджуються, що це ризиковано щодо інфікування) чи спільного інструментарію (70,7%) (рис. 27). Це характерно як для СП, які повідомили про вживання наркотиків ін'єкційним шляхом, так і тих, хто не мав такого досвіду (рис. 28). Разом з тим, майже всі СП знали, що можна інфікуватися ВІЛ, якщо використовувати нестерильну голку для ін'єкцій: 99,2% серед СП, які є активними ОВНІ, та 92,9% серед тих, хто ніколи не вживав наркотики ін'єкційно.

У порівнянні з попередньою хвилею дослідження у 2015 році, дещо зросла обізнаність щодо того, що інфікування ВІЛ можна уникнути, якщо мати секс лише з одним вірним неінфікованим партнером (з 73,7 до 77,8%), а також якщо правильно використовувати презерватив під час кожного статевого контакту (з 86,7 до 89,5%).

Рисунок 27. Частка СП, які назвали правильні відповіді на запитання щодо шляхів передачі та профілактики ВІЛ, %

Рисунок 28. Частка СП, які надали правильні відповіді на запитання щодо парентеральних шляхів передачі та профілактики ВІЛ, за досвідом вживання ін'єкційних наркотиків, %

Рівень знань щодо ВІЛ є нижчим серед СП з досвідом вживання ін'єкційних наркотиків, а також тих, хто не отримував послуг програм зменшення шкоди. Також є відмінності за типом основної точки надання сексуальних послуг. Найнижчий рівень зафіксовано серед СП, які переважно працюють на віртуальних точках (48%), а найвищий – серед «вуличних» СП (56%).

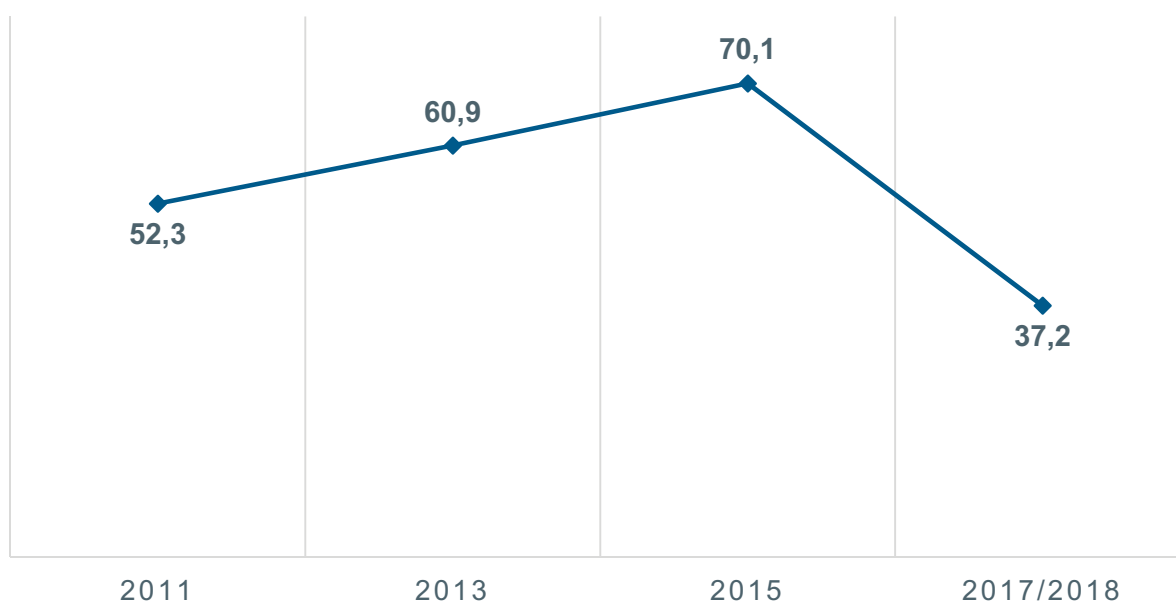
Таблиця 22. Рівень знань щодо шляхів передачі та профілактики ВІЛ за соціально-демографічними характеристиками

		Правильно відповіли на всі 5 запитань		Є прогалини у знаннях		p
		N	%	N	%	
	<i>Загалом</i>	<i>2579</i>	<i>51,1</i>	<i>2464</i>	<i>48,9</i>	
Вік	≤19 років	150	52,8	134	47,2	0,664
	20–24 роки	450	49,5	460	50,5	
	25–34 роки	1310	51,2	1248	48,8	
	≥35 років	668	51,8	622	48,2	
Стать	Жінки	2502	51,0	2399	49,0	0,456
	Чоловіки чи трансгендери	77	54,2	65	45,8	
Освіта	Неповна середня або нижче	323	51,3	306	48,7	0,275
	Повна середня	792	52,6	715	47,4	
	Середня спеціальна	757	49,2	783	50,8	
	Вища (<i>бакалавр, магістр</i>)	706	51,8	657	48,2	
Зайнятість	Відсутня інша зайнятість, крім секс-бізнесу	1288	48,6	1360	51,4	0,001
	Постійна робота або випадкові заробітки	1145	54,0	975	46,0	
	Інше (<i>навчання, офіційно безробітні тощо</i>)	145	52,7	130	47,3	
Особистий місячний дохід, <i>грн</i>	≤6500	576	51,9	535	48,1	0,188
	6501 – 10 000	702	50,3	694	49,7	
	10 001 – 15 000	423	50,5	414	49,5	
	≥15 001	472	47,2	528	52,8	
Утримують дітей, партнера або батьків за рахунок секс-бізнесу	Так	1149	50,6	1121	49,4	0,417
	Ні	1421	51,8	1324	48,2	
Сімейний стан	Живуть разом з чоловіком/дружиною або постійним партнером	693	52,5	626	47,5	0,233
	Не мають чоловіка/дружини або постійного партнера	1886	50,6	1839	49,4	
Міграція за межі міста проживання з метою надання сексуальних послуг за останні 12 міс.	Так	219	47,9	238	52,1	0,141
	Ні	2357	51,5	2217	48,5	
Стаж роботи у секс-бізнесі, <i>роки</i>	≤3 роки	687	49,7	695	50,3	0,084
	4–6 років	606	49,6	616	50,4	
	7–10 років	630	54,0	536	46,0	
	≥11 років	618	52,1	567	47,9	

		Правильно відповіли на всі 5 запитань		Є прогалини у знаннях		p
		N	%	N	%	
Досвід вживання ін'єкційних наркотиків упродовж життя	Так	256	45,8	302	54,2	0,007
	Ні	2278	52,0	2107	48,0	
Клієнт програм зменшення шкоди	Так	1026	54,6	852	45,4	<0,001
	Ні	1544	49,3	1591	50,7	
Основний спосіб пошуку клієнтів	Інтернет / телефон у друкованих виданнях / ТВ-реклама	785	48,0	852	52,0	<0,001
	Розважальні заклади / заходи	470	52,3	429	47,7	
	Готель / мотель	143	50,4	140	49,6	
	Вулиця, траса, автошляхи	662	56,0	520	44,0	
	Через клієнтів, інших СП, посередників (сутенер, «мамочка» тощо)	364	52,7	326	47,3	
	<i>Інше</i>	<i>155</i>	<i>44,1</i>	<i>197</i>	<i>55,9</i>	

ОТРИМАННЯ ПОСЛУГ У ВІЛ-СЕРВІСНИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ

У дослідженні 2017–2018 років частка СП, які є клієнтами ВІЛ-сервісних організацій, значно менша у порівнянні з попередніми дослідженнями (37,2% у 2017/2018 рр. до 70,1% у 2015 р.) (рис. 29). Це можна пояснити розширенням частки СП з віртуальних точок, які зазвичай у меншій мірі охоплені програмами зменшення шкоди на базі громадських організацій.

Рисунок 29. Частка СП, які є клієнтами організацій, що займаються профілактикою ВІЛ-інфекції, динаміка впродовж 2011–2018 рр., %

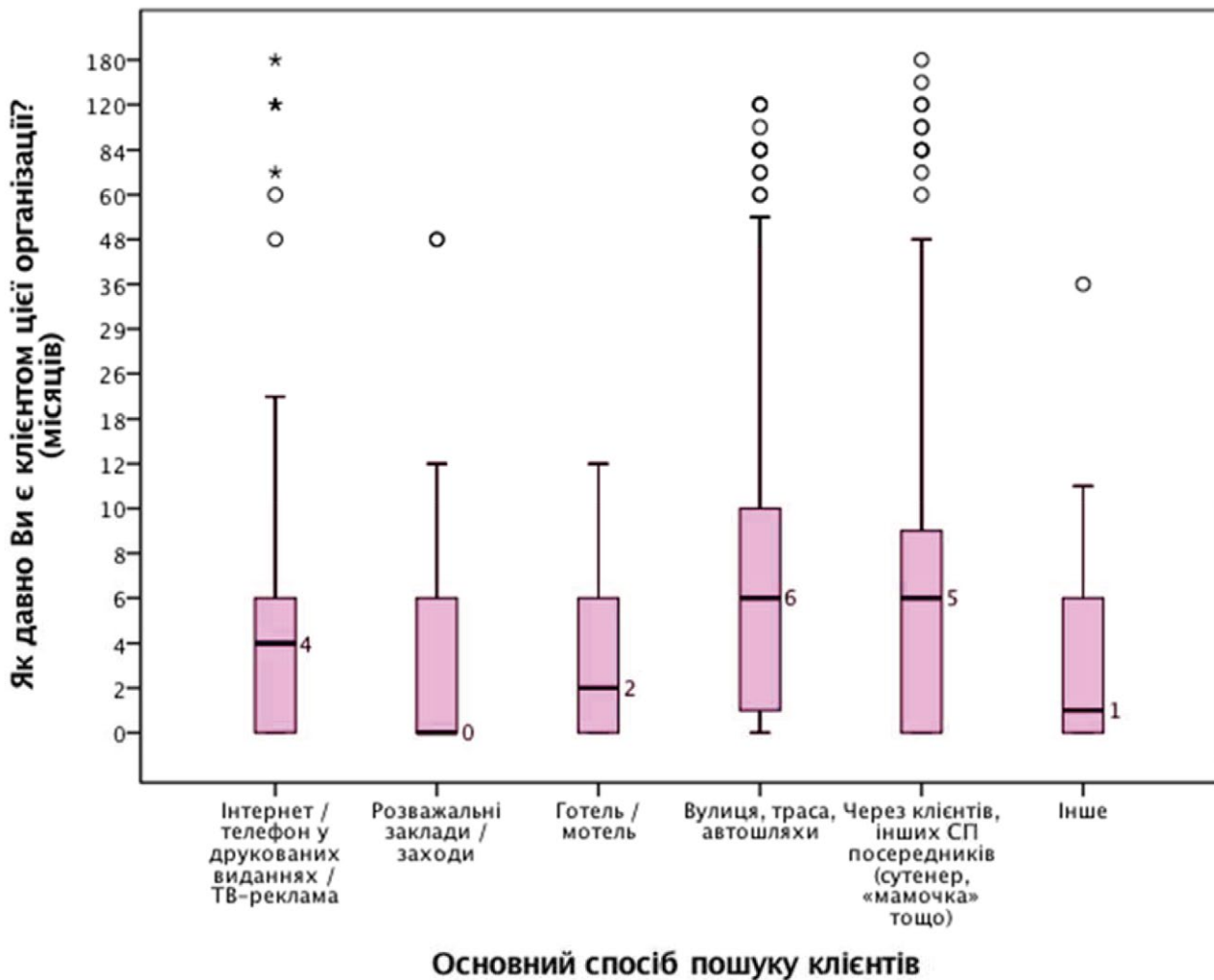
Частка клієнтів ВІЛ-сервісних організацій зростає з віком (50,5% серед 35-річних і старше), а також є більшою серед осіб з низьким рівнем освіти (46,4% серед СП з неповною середньою освітою), серед СП, які не мають іншої зайнятості, крім секс-бізнесу (43,8%), або які утримують за рахунок свого доходу інших людей (44,3%), мають постійного партнера (42,4%), великий стаж роботи у секс-бізнесі (52,5% зі стажем понад 10 років) та які вживали наркотики ін'єкційно (55,4%), а також «вуличних» СП (57,9%) (табл. 23).

Таблиця 23. Розподіл відповідей на запитання: «Чи є Ви клієнтом організації, яка займається профілактикою ВІЛ-інфекції серед секс-працівників, тобто маєє пластикову картку клієнта, за допомогою якої Ви отримуєте презервативи або інші послуги від соціальних працівників?»

		Так		Ні		Не пам'ятаю		p
		N	%	N	%	N	%	
	<i>Загалом</i>	1878	37,2	3135	62,2	31	0,6	
Вік	≤19 років	30	10,5	253	88,9	2	0,5	<0,001
	20–24 роки	194	21,3	714	78,4	2	0,3	
	25–34 роки	1002	39,2	1540	60,2	15	0,6	
	≥35 років	652	50,5	627	48,6	12	0,9	
Стать	Жінки	1818	37,1	3054	62,3	29	0,6	0,500
	Чоловіки чи трансгендери	59	41,8	81	57,2	1	1,0	
Освіта	Неповна середня або нижче	292	46,4	336	53,5	1	0,1	<0,00
	Повна середня	598	39,7	898	59,6	10	0,7	
	Середня спеціальна	591	38,4	938	60,9	12	0,8	
	Вища (<i>бакалавр, магістр</i>)	396	29,1	958	70,3	8	0,6	
Зайнятість	Відсутня інша зайнятість, крім секс-бізнесу	1161	43,8	1469	55,5	18	0,7	<0,001
	Постійна робота або випадкові заробітки	700	33,0	1407	66,4	13	0,6	
	Інше (<i>навчання, офіційно безробітні тощо</i>)	17	6,0	258	94,0	0	0,0	
Особистий місячний дохід, грн	≤6500	503	45,3	602	54,2	5	0,5	<0,001
	6501 – 10 000	449	32,1	937	67,1	10	0,7	
	10 001 – 15 000	285	34,1	548	65,5	4	0,4	
	≥15 001	403	40,3	589	58,9	8	0,8	
Утримують дітей, партнера або батьків за рахунок секс-бізнесу	Так	1006	44,3	1249	55,0	15	0,7	<0,001
	Ні	860	31,3	1871	68,2	14	0,5	

		Так		Ні		Не пам'ятаю		p
		N	%	N	%	N	%	
Сімейний стан	Живуть разом з чоловіком/дружиною або постійним партнером	559	42,4	746	56,6	14	1,0	<0,001
	Не мають чоловіка/дружини або постійного партнера	1318	35,4	2389	64,1	17	0,5	
Міграція за межі міста проживання з метою надання сексуальних послуг за останні 12 міс.	Так	122	26,7	327	71,5	8	1,8	<0,001
	Ні	1752	38,3	2802	61,3	20	0,4	
Стаж роботи у секс-бізнесі, роки	≤3 роки	330	23,9	1048	75,8	4	0,3	<0,001
	4–6 років	410	33,6	807	66,0	5	0,4	
	7–10 років	490	42,0	668	57,3	8	0,7	
	≥11 років	622	52,5	549	46,3	14	1,2	
Досвід вживання ін'єкційних наркотиків упродовж життя	Так	309	55,4	245	43,9	4	0,6	<0,001
	Ні	1537	35,1	2824	64,4	24	0,6	
Основний спосіб пошуку клієнтів	Інтернет / телефон у друкованих виданнях / ТВ-реклама	602	36,8	1031	63,0	3	0,2	<0,001
	Розважальні заклади / заходи	185	20,6	708	78,7	6	0,7	
	Готель / мотель	82	28,9	193	68,2	8	2,9	
	Вулиця, траса, автошляхи	685	57,9	488	41,3	9	0,8	
	Через клієнтів, інших СП, посередників (сутенер, «мамочка» тощо)	192	27,8	496	71,9	2	0,3	
	<i>Інше</i>	131	37,3	219	62,1	2	0,7	

Медіана стажу отримання послуг у ВІЛ-сервісних організаціях становить п'ять місяців, 25% респондентів мали картку клієнта таких організацій менше місяця. Стаж отримання послуг суттєво відрізняється залежно від основного сайту пошуку клієнтів (рис. 30). «Вуличні» СП та СП, які шукають клієнтів через посередників, мали зазвичай більший стаж (медіани: 6 та 5 міс. відповідно). Найменший стаж спостерігався серед тих СП, які працюють у розважальних закладах: 50% осіб цієї групи, які були клієнтами ВІЛ-сервісних організацій, отримували профілактичні послуги менше місяця.

Рисунок 30. Розподіл відповідей на запитання: «Як давно Ви є клієнтом ВІЛ-сервісної громадської організації?», місяців

Майже всі СП, які були клієнтами ВІЛ-сервісної громадської організації (95,5%), отримували чоловічі презервативи від співробітників таких організацій впродовж останніх півроку (**табл. 24**). Частка СП, які отримували чоловічі презервативи, була нижчою серед СП, які навчалися або були офіційно зареєстровані як безробітні (83,8%). Отримання жіночих презервативів було менш поширене. Серед СП, які були клієнтами ВІЛ-сервісної громадської організації, лише 14,5% отримували презервативи від таких організацій. Про отримання жіночих презервативів частіше повідомляли СП з низьким рівнем освіти (20,9% у групі з неповною середньою або нижчою освітою), ті, хто не мав утриманців (18%), мав високий стаж роботи у секс-бізнесі (18,5% у групі зі стажем ≥ 11 років), серед СП з досвідом вживання ін'єкційних наркотиків (27,2%), а також тих, хто працює у готелях (20,8%) або через клієнтів, інших СП чи посередників (19,6%).

Таблиця 24. Частка СП, які отримували презервативи від представників ВІЛ-сервісної організації впродовж останніх 6 міс. (серед клієнтів ВІЛ-сервісних організації)

	Упродовж останніх 6 міс. отримували чоловічі презервативи				Упродовж останніх 6 міс. отримували жіночі презервативи			
	так		ні		так		ні	
	N	%	N	%	N	%	N	%
	1792	95,5	85	4,5	272	14,5	1606	85,5
				p				p
Загалом								
Вік								
≤19 років	29	97,0	1	3,0	3	10,5	27	89,5
20–24 роки	184	94,7	10	5,3	24	12,2	170	87,8
25–34 роки	960	95,8	42	4,2	153	15,3	849	84,7
≥35 років	620	95,1	32	4,9	92	14,1	560	85,9
Жінки	1738	95,6	81	4,4	270	14,8	1548	85,2
Чоловіки чи трансгендери	55	92,4	5	7,6	2	2,8	58	97,2
Неповна середня або нижче	276	94,7	16	5,3	61	20,9	231	79,1
Повна середня	560	93,6	39	6,4	93	15,5	505	84,5
Середня спеціальна	577	97,6	14	2,4	79	13,3	513	86,7
Вища (<i>бакалавр, магістр</i>)	380	95,8	17	4,2	39	9,9	357	90,1
Відсутня інша зайнятість, крім секс-бізнесу	1102	94,9	59	5,1	170	14,7	990	85,3
Зайнятість								
Постійна робота або випадкові заробітки	677	96,6	24	3,4	97	13,8	604	86,2
Інше (<i>навчання, офіційно безробітні тощо</i>)	14	83,8	3	16,2	5	27,6	12	72,4
Особистий місячний дохід, грн								
≤6500	464	92,1	40	7,9	81	16,1	423	83,9
6501 – 10 000	433	96,5	16	3,5	80	17,9	368	82,1
10 001 – 15 000	273	95,6	13	4,4	51	18,0	234	82,0
≥15 001	394	98,0	8	2,0	38	9,5	364	90,5

	Упродовж останніх 6 міс. отримували чоловічі презервативи						Упродовж останніх 6 міс. отримували жіночі презервативи					
	так			ні			так			ні		
	N	%	p	N	%	p	N	%	p	N	%	p
Утримують дітей, партнера або батьків за рахунок секс-бізнесу	965	95,9	0,282	41	4,1		114	11,4		892	88,6	<0,001
	816	94,9		44	5,1		154	18,0		706	82,0	
Сімейний стан	528	94,4	0,166	31	5,6		93	16,6		466	83,4	0,084
Живуть разом з чоловіком/дружиною або постійним партнером	1265	95,9		54	4,1		179	13,5		1140	86,5	
Не мають чоловіка/дружини або постійного партнера	117	95,7	0,81	5	4,3		15	12,6		107	87,4	0,492
Міграція за межі міста проживання з метою надання сексуальних послуг за останні 12 міс.	1672	95,4		80	4,6		255	14,5		1497	85,5	
Стаж роботи у секс-бізнесі, роки	321	97,2	0,279	9	2,8		31	9,4		299	90,6	0,001
	391	95,3		19	4,7		52	12,8		358	87,2	
	468	95,6		21	4,4		69	14,0		421	86,0	
	588	94,5		34	5,5		115	18,5		507	81,5	
Досвід вживання ін'єкційних наркотиків упродовж життя	282	91,3	<0,001	27	8,7		84	27,2		225	72,8	<0,001
	1481	96,3		57	3,7		184	12,0		1353	88,0	
Основний спосіб пошуку клієнтів	582	96,5	<0,001	21	3,5		87	14,5		515	85,5	0,014
	179	96,3		7	3,7		15	8,3		170	91,7	
	82	100,0		0	0,0		17	20,8		65	79,2	
	635	92,7		50	7,3		92	13,4		593	86,6	
	188	98,0		4	2,0		38	19,6		154	80,4	
	128	97,2		4	2,8		22	16,9		109	83,1	

ОХОПЛЕННЯ ТЕСТУВАННЯМ НА ВІЛ-ІНФЕКЦІЮ

Серед загалу опитаних, які взяли участь у дослідженні, більшість знали, куди звертатися для проходження тесту на ВІЛ (89,6%), та вважали, що змогли б безперешкодно це зробити найближчим часом (89,5%) (рис. 31). Серед тих, хто знав про місця тестування та вважав їх доступними, 85,2% проходили тестування на ВІЛ-інфекцію впродовж життя – це 76,3% від загалу опитаних. Приблизно чотири із п'яти СП, які мали досвід тестування на ВІЛ упродовж життя, проходили тест за останні 12 міс. Загалом 59,8% опитаних проходили тест на ВІЛ-інфекцію та отримували його результат за останній рік.

У порівнянні з попередньою хвилею дослідження, у 2017–2018 роках зменшилася частка СП, які мали досвід тестування на ВІЛ-інфекцію впродовж життя (з 85,9% до 76,3%); разом з тим, збільшилася частка тих, хто проходив тест за останній рік (з 55,9% до 59,8%) (рис. 32).

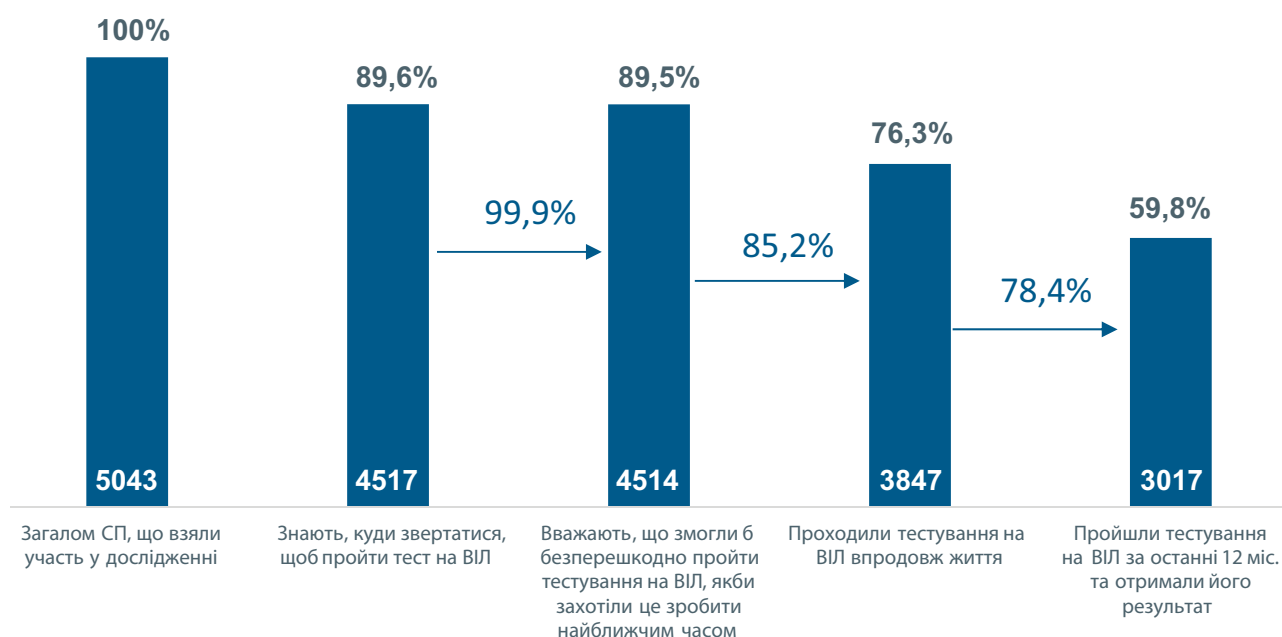

Рисунок 31. Каскад тестування на ВІЛ, %

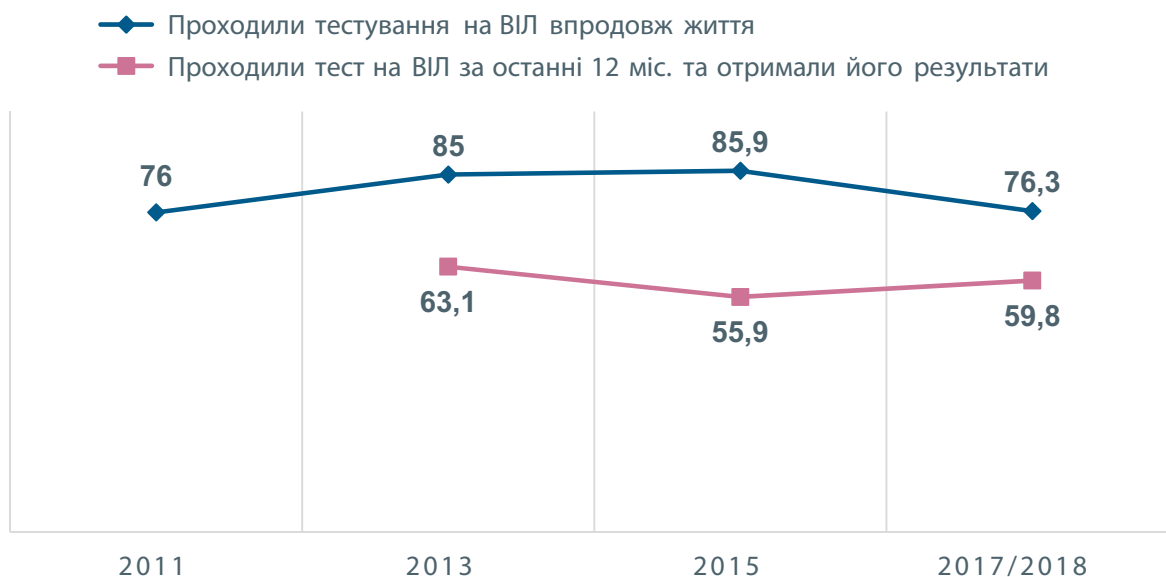

Рисунок 32. Охоплення тестуванням на ВІЛ упродовж 2011–2018 рр.

Найнижчий рівень тестування на ВІЛ-інфекцію спостерігався серед СП-підлітків (37,1% мали тест та отримали його результат за останній рік) та тих, хто не отримував послуги ВІЛ-сервісних громадських організацій (45,4%) (*табл. 25*). Також є статистично значущі відмінності у рівні тестування за зайнятістю, рівнем доходу, наявністю утриманців, стажем роботи у секс-бізнесі, досвідом вживання ін'єкційних наркотиків та основним способом пошуку клієнтів.

Ключова причина непроходження тестування на ВІЛ-інфекцію – впевненість у безпечності своєї поведінки та відсутності ризиків. Майже кожний третій серед тих, хто ніколи не проходив тест на ВІЛ (29,5%), вважає, що не робив цього саме з цієї причини (*рис. 33*). Ще чверть (25,7%) не мали часу на тестування, а кожен п'ятий (20%) повідомив, що не мав бажання робити це.

Таблиця 25. Частка СП, які пройшли тестування на ВІЛ за останні 12 міс. та отримали його результат, за соціально-демографічними групами

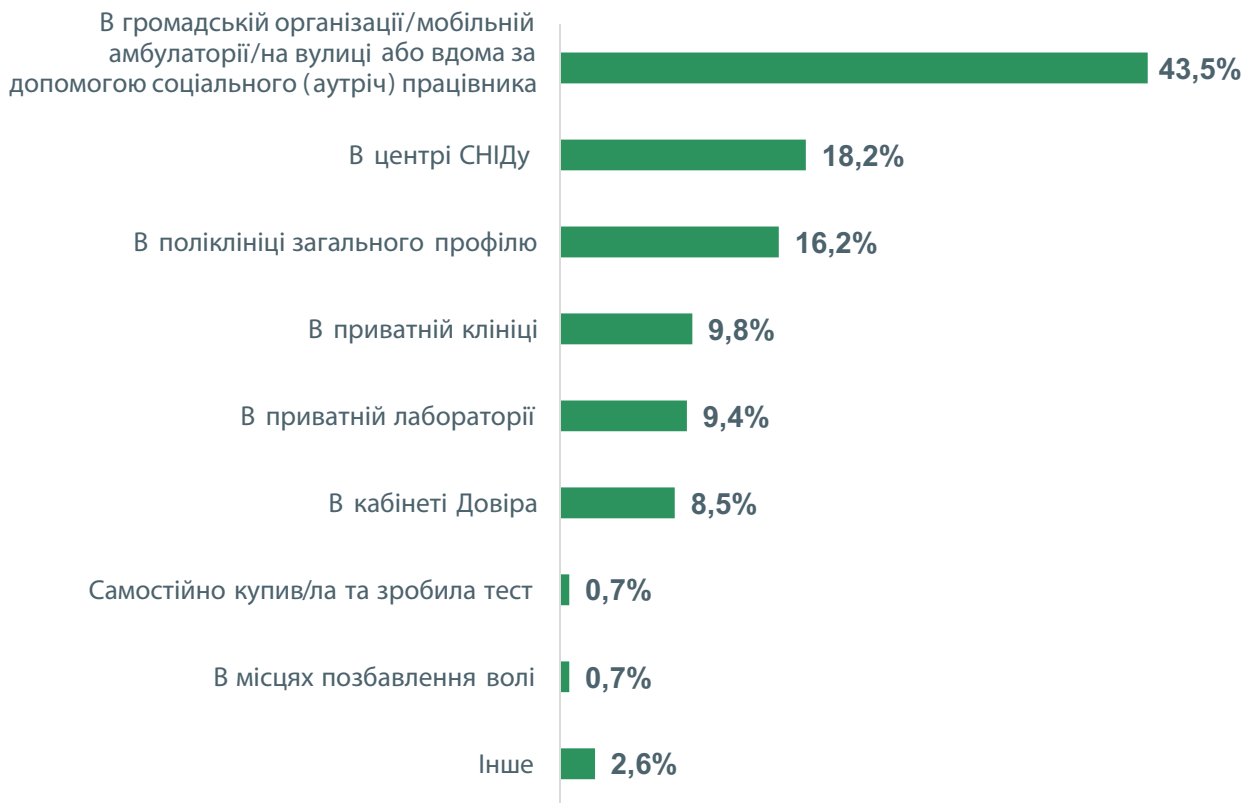
		Пройшли		Не пройшли		p
		N	%	N	%	
<i>Загалом</i>		3017	59,8	2026	40,2	
Вік	≤19 років	105	37,1	179	62,9	<0,001
	20–24 роки	500	54,9	411	45,1	
	25–34 роки	1624	63,5	934	36,5	
	≥35 років	788	61,0	503	39,0	
Стать	Жінки	2931	59,8	1970	40,2	0,856
	Чоловіки чи трансгендери	86	60,6	56	39,4	
Освіта	Неповна середня або нижче	361	57,4	268	42,6	0,362
	Повна середня	925	61,4	582	38,6	
	Середня спеціальна	915	59,4	626	40,6	
	Вища (<i>бакалавр, магістр</i>)	817	59,9	546	40,1	
Зайнятість	Відсутня інша зайнятість, крім секс-бізнесу	1675	63,3	973	36,7	<0,001
	Постійна робота або випадкові заробітки	1228	57,9	892	42,1	
	Інше (<i>навчання, офіційно безробітні тощо</i>)	114	41,3	161	58,7	
Особистий місячний дохід, грн	≤6500	597	53,8	513	46,2	<0,001
	6501 – 10 000	778	55,7	618	44,3	
	10 001 – 15 000	526	62,9	310	37,1	
	≥15 001	677	67,7	323	32,3	
Утримують дітей, партнера або батьків за рахунок секс-бізнесу	Так	1455	64,1	816	35,9	<0,001
	Ні	1548	56,4	1197	43,6	
Сімейний стан	Живуть разом з чоловіком/дружиною або постійним партнером	849	64,4	469	35,6	<0,001
	Не мають чоловіка/дружини або постійного партнера	2168	58,2	1556	41,8	

		Пройшли		Не пройшли		p
		N	%	N	%	
Міграція за межі міста проживання з метою надання сексуальних послуг за останні 12 міс.	Так	279	61,0	178	39,0	0,595
	Ні	2734	59,8	1840	40,2	
Стаж роботи у секс-бізнесі, роки	≤3 роки	766	55,4	616	44,6	<0,001
	4–6 років	759	62,1	463	37,9	
	7–10 років	739	63,4	427	36,6	
	≥11 років	707	59,7	478	40,3	
Досвід вживання ін'єкційних наркотиків упродовж життя	Так	360	64,4	199	35,6	0,025
	Ні	2608	59,5	1777	40,5	
Клієнт програм зменшення шкоди	Так	1584	84,4	293	15,6	<0,001
	Ні	1423	45,4	1712	54,6	
Основний спосіб пошуку клієнтів	Інтернет / телефон у друкованих виданнях / ТВ-реклама	960	58,7	676	41,3	<0,001
	Розважальні заклади / заходи	450	50,0	450	50,0	
	Готель / мотель	161	57,0	122	43,0	
	Вулиця, траса, автошляхи	768	65,0	414	35,0	
	Через клієнтів, інших СП, посередників (сутенер, «мамочка» тощо)	448	64,9	242	35,1	
	<i>Інше</i>	230	65,4	122	34,6	

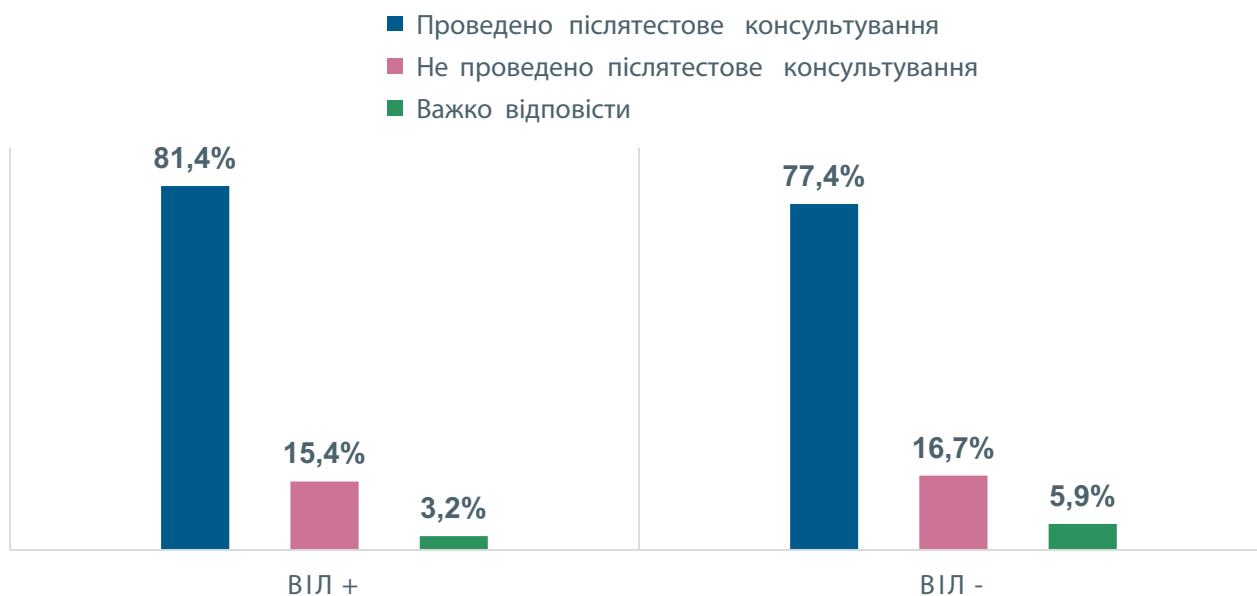
Рисунок 33. Причини непроходження тестування на ВІЛ, %

Майже половина СП, які проходили тестування на ВІЛ-інфекцію (43,5%), робили це за допомогою швидких тестів поза межами закладів охорони здоров'я: в громадській організації, мобільній амбулаторії, на вулиці або вдома за допомогою соціального (аутріч) працівника (рис. 34). Приблизно однакові частки опитаних, які проходили тестування на ВІЛ-інфекцію, робили це у центрі СНІДу (18,2%) та поліклініці загального профілю (16,2%). Самостійне тестування без допомоги медичних чи соціальних працівників не є поширеним, менше відсотка СП, які проходили тестування на ВІЛ-інфекцію, мали такий досвід.

Рисунок 34. Типологія закладів, де СП проходили тестування на ВІЛ, %

Серед СП, які мали досвід тестування на ВІЛ-інфекцію, 16,6% повідомили, що не мали післятестового консультування, а 5,7% вагалися з відповіддю, чи було таке консультування взагалі (табл. 26). Слід зазначити, що наявність післятестового консультування не залежала від ВІЛ-статусу респондента, відмінності не були статистично значущими (рис. 35, $p=0,189$). Разом з тим, є суттєві відмінності щодо післятестового консультування залежно від місця проведення тесту (рис. 36). Серед опитаних, які проходили тестування на ВІЛ-інфекцію у місцях позбавлення волі, тільки 40% отримали післятестове консультування. Низький рівень наявності післятестового консультування також серед СП, які проходили тестування у поліклініці загального профілю (50%) та у приватних закладах охорони здоров'я (55,9% – у приватних лабораторіях та 61,6% – у приватних клініках). Про наявність післятестового консультування частіше повідомляли СП-підлітки (63,3%), СП, які мали досвід міграції поза межі міста проживання з метою надання сексуальних послуг за винагороду (68,4%), ті, хто мав невеликий стаж роботи у секс-бізнесі (69,9% у групі зі стажем ≤ 3 роки), та ті, хто не отримував послуг ВІЛ-сервісних громадських організацій (64,8%).

Рисунок 35. Наявність досвіду післятестового консультування залежно від ВІЛ-статусу СП за результатом швидкого тесту в межах дослідження, % ($p=0,189$) (серед СП, які проходили тестування на ВІЛ-інфекцію до дослідження, $N=3848$)

Рисунок 36. Наявність досвіду післятестового консультування залежно від місця проходження тесту на ВІЛ-інфекцію, % ($p=0,189$) (серед СП, які проходили тестування на ВІЛ-інфекцію до дослідження, $N=3848$)

Таблиця 26. Розподіл відповідей на запитання: «Чи було з Вами проведено післятестове консультування?»

		Так		Ні		Важко відповісти		p
		N	%	N	%	N	%	
	<i>Загалом</i>	2987	77,6	640	16,6	220	5,7	
Вік	≤19 років	80	63,3	32	25,4	14	11,3	<0,001
	20–24 роки	421	73,0	109	18,9	46	8,1	
	25–34 роки	1621	77,9	338	16,2	121	5,8	
	≥35 років	865	81,3	161	15,2	38	3,6	
Стать	Жінки	2896	77,4	625	16,7	218	5,8	0,061
	Чоловіки чи трансгендери	91	84,7	15	14,0	1	1,3	
Освіта	Неповна середня або нижче	370	83,4	52	11,7	22	4,9	0,025
	Повна середня	889	77,4	189	16,5	69	6,1	
	Середня спеціальна	947	77,9	198	16,3	70	5,7	
	Вища (<i>бакалавр, магістр</i>)	781	75,0	201	19,3	59	5,7	
Зайнятість	Відсутня інша зайнятість, крім секс-бізнесу	1637	78,5	328	15,7	120	5,8	<0,001
	Постійна робота або випадкові заробітки	1265	77,8	279	17,2	83	5,1	
	Інше (<i>навчання, офіційно безробітні тощо</i>)	85	63,0	33	24,6	17	12,4	
Особистий місячний дохід, <i>грн</i>	≤6500	652	80,7	134	16,6	22	2,7	0,001
	6501 – 10 000	821	77,5	190	18,0	48	4,5	
	10 001 – 15 000	497	76,9	116	17,9	34	5,2	
	≥15 001	592	74,9	137	17,3	61	7,8	
Утримують дітей, партнера або батьків за рахунок секс-бізнесу	Так	1448	76,7	325	17,2	115	6,1	0,32
	Ні	1527	78,6	314	16,2	102	5,2	
Сімейний стан	Живуть разом з чоловіком/дружиною або постійним партнером	874	79,6	173	15,8	51	4,6	0,102
	Не мають чоловіка/дружини або постійного партнера	2113	76,9	467	17,0	169	6,1	
Міграція за межі міста проживання з метою надання сексуальних послуг за останні 12 міс.	Так	236	68,4	84	24,4	25	7,3	<0,001
	Ні	2748	78,6	555	15,9	193	5,5	
Стаж роботи у секс-бізнесі, <i>роки</i>	≤3 роки	637	69,9	206	22,6	69	7,6	<0,001
	4–6 років	733	77,4	155	16,4	59	6,2	
	7–10 років	776	81,3	134	14,0	44	4,6	
	≥11 років	805	82,8	135	13,9	33	3,4	

		Так		Ні		Важко відповісти		p
		N	%	N	%	N	%	
Досвід вживання ін'єкційних наркотиків упродовж життя	Так	395	81,9	57	11,7	31	6,3	0,007
	Ні	2551	77,2	577	17,5	178	5,4	
Клієнт програм зменшення шкоди	Так	1646	92,4	108	6,0	27	1,5	<0,001
	Ні	1329	64,8	532	26,0	190	9,3	
Основний спосіб пошуку клієнтів	Інтернет / телефон у друкованих виданнях / ТВ-реклама	914	77,2	202	17,0	69	5,8	<0,001
	Розважальні заклади / заходи	436	70,6	139	22,6	42	6,8	
	Готель / мотель	158	74,9	34	16,1	19	8,9	
	Вулиця, траса, автошляхи	815	83,3	120	12,2	44	4,5	
	Через клієнтів, інших СП, посередників (сутенер, «мамочка» тощо)	429	75,5	102	18,0	37	6,5	
	<i>Інше</i>	235	81,8	43	15,1	9	3,1	

ПОШИРЕНІСТЬ ВІЛ-ІНФЕКЦІЇ ТА НЕЩОДАВНЬОГО ІНФІКУВАННЯ ВІЛ

За результатами дослідження 2017–2018 років, поширеність ВІЛ серед СП становить 5,2% (*табл. 27*). Серед загалу опитаних з ВІЛ-позитивним результатом тесту 48,3% вже знали про свій статус до тестування у межах дослідження; 17,7% вважали, що вони ВІЛ-негативні, а 34% не проходили раніше тест на ВІЛ чи відмовилися повідомляти про свій статус. Сім осіб зазначили, що вони ВІЛ-позитивні, проте отримали негативний результат тесту на ВІЛ у межах дослідження. Такі розбіжності можуть бути наслідком обмеженої чутливості та специфічності швидких тестів на ВІЛ, які ніколи не дають 100%-ної точності; також окремі СП могли помилково вважати себе ВІЛ-позитивними.

Таблиця 27. Порівняння ВІЛ-статусу за результатами інтерв'ю та швидкого тестування

Повідомлений ВІЛ-статус:	Результати швидкого тесту на ВІЛ у межах дослідження						Загалом	
	позитивний			негативний				
	N	% по рядку	% по стовпчику	N	% по рядку	% по стовпчику	N	% по стовпчику
ВІЛ-позитивний	127	94,6	48,3	7	5,4	0,2	135	2,7
ВІЛ-негативний	47	1,4	17,7	3339	98,6	69,9	3386	67,1
Не проходили тест / відмова від відповіді	89	5,9	34,0	1433	94,1	30,0	1523	30,2
<i>Загалом</i>	263	5,2	100	4780	94,8	100	5043	100

Поширеність ВІЛ серед СП зростає з віком. У групі підлітків-СП 0,3% отримали позитивний результат тесту на ВІЛ. Серед 35-річних та старших СП питома вага ВІЛ-інфікованих збільшується до 12,6% (**табл. 28**). СП-чоловіки та трансгендери мають більші ризики ВІЛ-інфекції, серед цієї групи 11,5% отримали позитивний результат тесту на ВІЛ. Висока частка ВІЛ-позитивних СП, за результатами тестування, спостерігається серед осіб з низьким рівнем освіти (8,8% у групі з неповною середньою або нижчим рівнем освіти) та СП з низьким рівнем доходу (11,3% у групі з доходом ≤ 6500 грн). Серед СП, які працюють на вулиці, 9,5% отримали позитивний результат тесту на ВІЛ – це найвищий рівень поширеності ВІЛ-інфекції, якщо порівнювати СП з інших робочих точок.

Загалом найбільша частка позитивних результатів тесту на ВІЛ спостерігалася у групі, яка мала досвід вживання наркотиків ін'єкційним шляхом (29,1%) коли-небудь протягом життя, що у 15 разів вище за показник у групі без такого досвіду. Група СП-ОВНІ має високий ризик ВІЛ-інфекції як серед молоді, так і старших СП (**рис. 37**). Серед респондентів у віці до 25 років, які вживали наркотики ін'єкційно, 17,8% отримали позитивний результат тесту на ВІЛ, а серед старших з досвідом ін'єкційного вживання наркотиків – 30%.

Таблиця 28. Поширеність ВІЛ серед СП за соціально-демографічними характеристиками

		Позитивний		Негативний		p
		N	%	N	%	
	<i>Загалом</i>	263	5,2	4780	94,8	
Вік	≤19 років	1	0,3	284	99,7	<0,001
	20–24 роки	16	1,7	895	98,3	
	25–34 роки	84	3,3	2473	96,7	
	≥35 років	163	12,6	1127	87,4	
Стать	Жінки	247	5,0	4654	95,0	0,001
	Чоловіки чи трансгендери	16	11,5	126	88,5	
Освіта	Неповна середня або нижче	55	8,8	573	91,2	<0,001
	Повна середня	79	5,3	1427	94,7	
	Середня спеціальна	87	5,6	1454	94,4	
	Вища (<i>бакалавр, магістр</i>)	42	3,1	1320	96,9	
Зайнятість	Відсутня інша зайнятість, крім секс-бізнесу	143	5,4	2505	94,6	0,007
	Постійна робота або випадкові заробітки	117	5,5	2003	94,5	
	Інше (<i>навчання, офіційно безробітні тощо</i>)	3	1,2	272	98,8	
Особистий місячний дохід, грн	≤6500	125	11,3	986	88,7	<0,001
	6501 – 10 000	58	4,1	1338	95,9	
	10 001 – 15 000	21	2,5	816	97,5	
	≥15 001	18	1,8	982	98,2	

		Позитивний		Негативний		p
		N	%	N	%	
Утримують дітей, партнера або батьків за рахунок секс-бізнесу	Так	127	5,6	2144	94,4	0,259
	Ні	134	4,9	2611	95,1	
Сімейний стан	Живуть разом з чоловіком/дружиною або постійним партнером	91	6,9	1227	93,1	0,001
	Не мають чоловіка/дружини або постійного партнера	172	4,6	3552	95,4	
Міграція за межі міста проживання з метою надання сексуальних послуг за останні 12 міс.	Так	8	1,9	449	98,1	<0,001
	Ні	255	5,6	4319	94,4	
Стаж роботи у секс-бізнесі, роки	≤3 роки	26	1,9	1356	98,1	<0,001
	4–6 років	51	4,1	1171	95,9	
	7–10 років	56	4,8	1109	95,2	
	≥11 років	121	10,2	1064	89,8	
Досвід вживання ін'єкційних наркотиків впродовж життя	Так	162	29,1	396	70,9	<0,001
	Ні	98	2,2	4288	97,8	
Клієнт програм зменшення шкоди	Так	149	7,9	1729	92,1	<0,001
	Ні	113	3,6	3022	96,4	
Основний спосіб пошуку клієнтів	Інтернет / телефон у друкованих виданнях / ТВ-реклама	49	3,0	1588	97,0	<0,001
	Розважальні заклади / заходи	30	3,3	869	96,7	
	Готель / мотель	8	3,0	275	97,0	
	Вулиця, траса, автошляхи	112	9,5	1070	90,5	
	Через клієнтів, інших СП, посередників (сутенер, «мамочка» тощо)	48	6,9	642	93,1	
	<i>Інше</i>	16	4,6	336	95,4	

Рисунок 37. Поширеність ВІЛ серед СП-ОВНІ та не ОВНІ за віковою групою, %

Поширеність ВІЛ серед СП з кожним роком зменшується. У порівнянні з 2016 роком у дослідженні 2017–2018 років вперше зафіксовано зростання частки осіб з позитивним результатом тесту на ВІЛ серед СП у віці до 25 років: різниця у відсотках +0,7% (95% ДІ: -0,1; +1,6); разом з тим, такі відмінності не є статистично значущими.

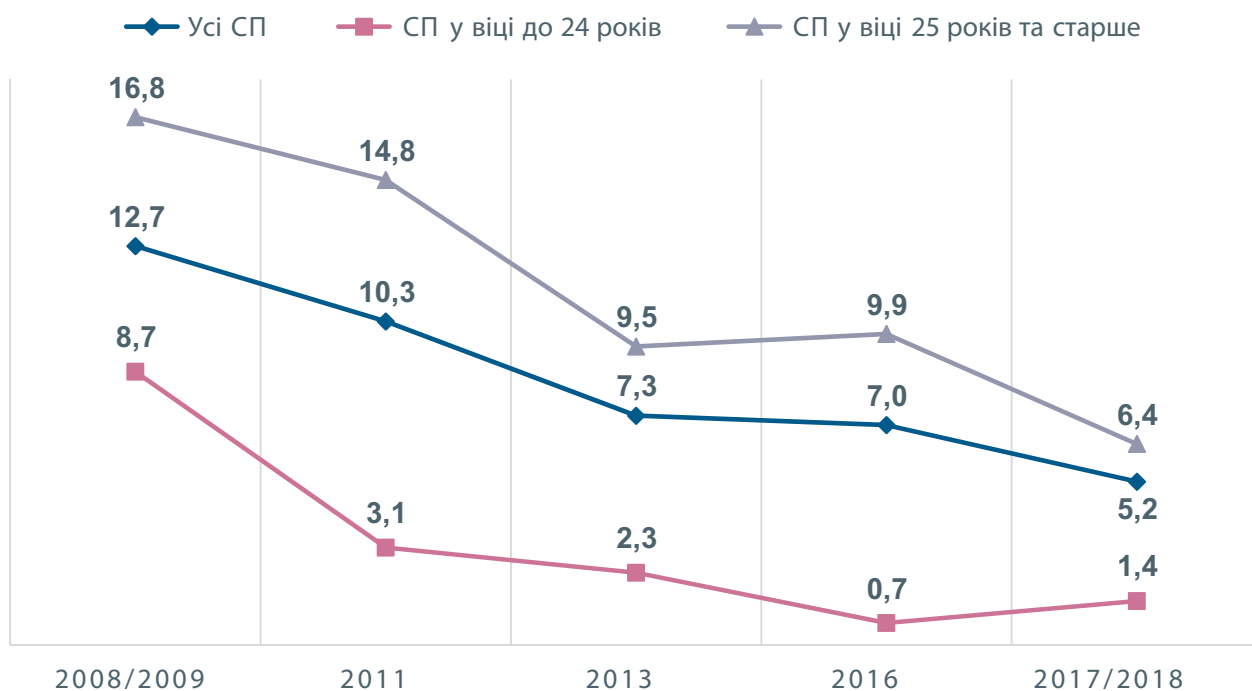
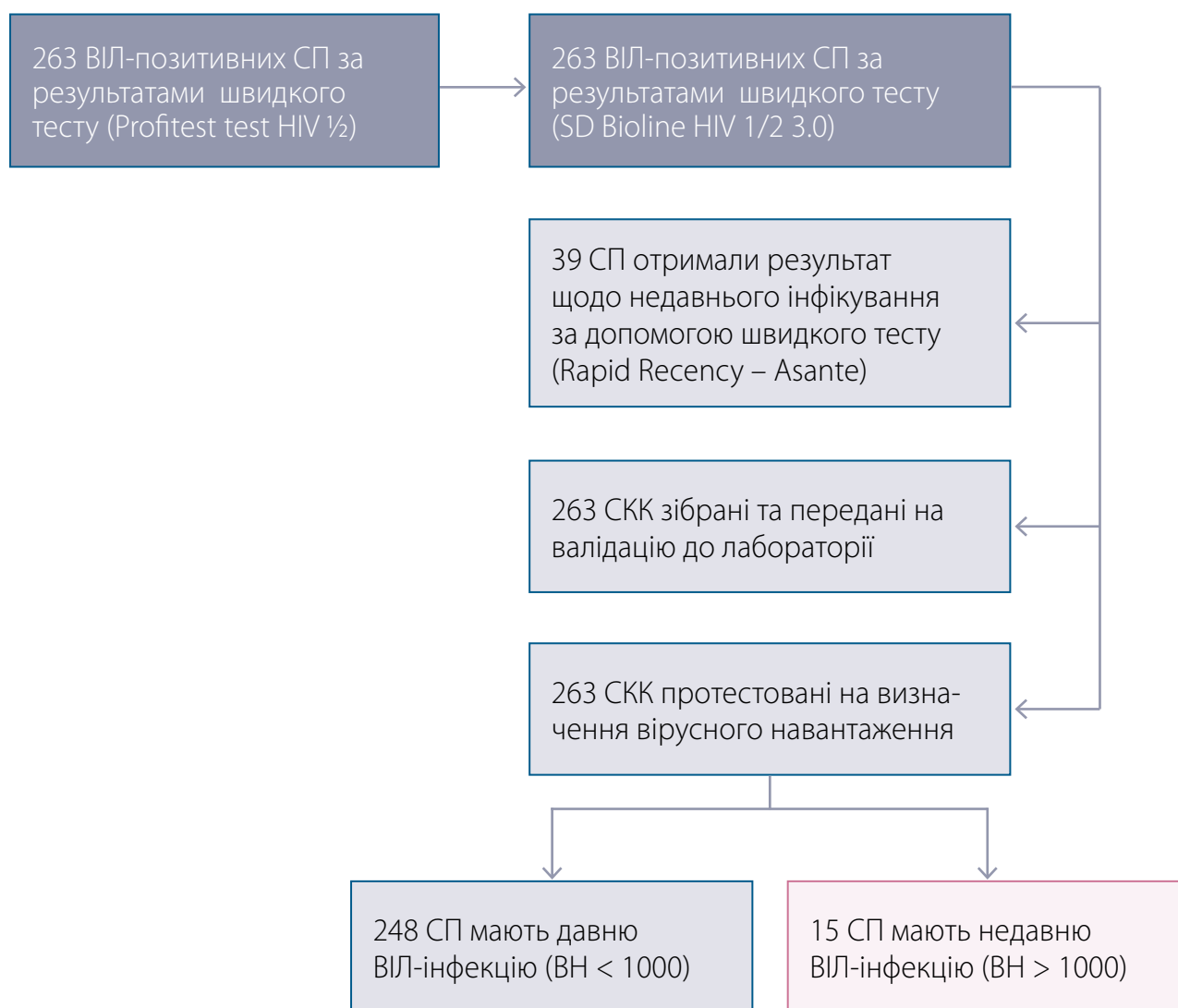

Рисунок 38. Динаміка поширеності ВІЛ серед СП упродовж 2008–2018 рр., %

У рамках дослідження всім СП, які отримали ВІЛ-позитивний результат тестування, запропонували пройти тест на визначення нещодавнього інфікування ВІЛ (швидкий тест). Пізніше, вже в лабораторних умовах, всі зразки від ВІЛ-позитивних респондентів були протестовані для визначення рівня вірусного навантаження, який і засвідчив фінальний результат щодо недавнього інфікування. Етапи тестування на нещодавню інфекцію представлено на **схемі 1**.

Схема 1. Етапи тестування для визначення нещодавнього інфікування ВІЛ

Нещодавнім інфікуванням ВІЛ вважається таке, що відбулося за останні 180 днів. Річна захворюваність на ВІЛ (Ia) була розрахована за формулою, рекомендованою ВООЗ у керівництві від 2011 року⁵:

5 When and how to use assays for recent infection to estimate HIV incidence at a population level / UNAIDS, WHO, 2011. – Available at: https://www.who.int/diagnostics_laboratory/hiv_incidence_may13_final.pdf

$$I_a = 1 - \exp\left(-\frac{R - \varepsilon P}{(1 - \varepsilon)\omega N}\right),$$

де:

N – кількість ВІЛ-негативних результатів,

P – кількість ВІЛ-позитивних результатів,

R – кількість нещодавніх ВІЛ-позитивних результатів,

ω – середня тривалість інфікування ВІЛ, вказана у роках (130 днів, або 0,36 року),

ε – коефіцієнт частоти хибних нещодавніх випадків (FRR) при розрахунку захворюваності (2%).

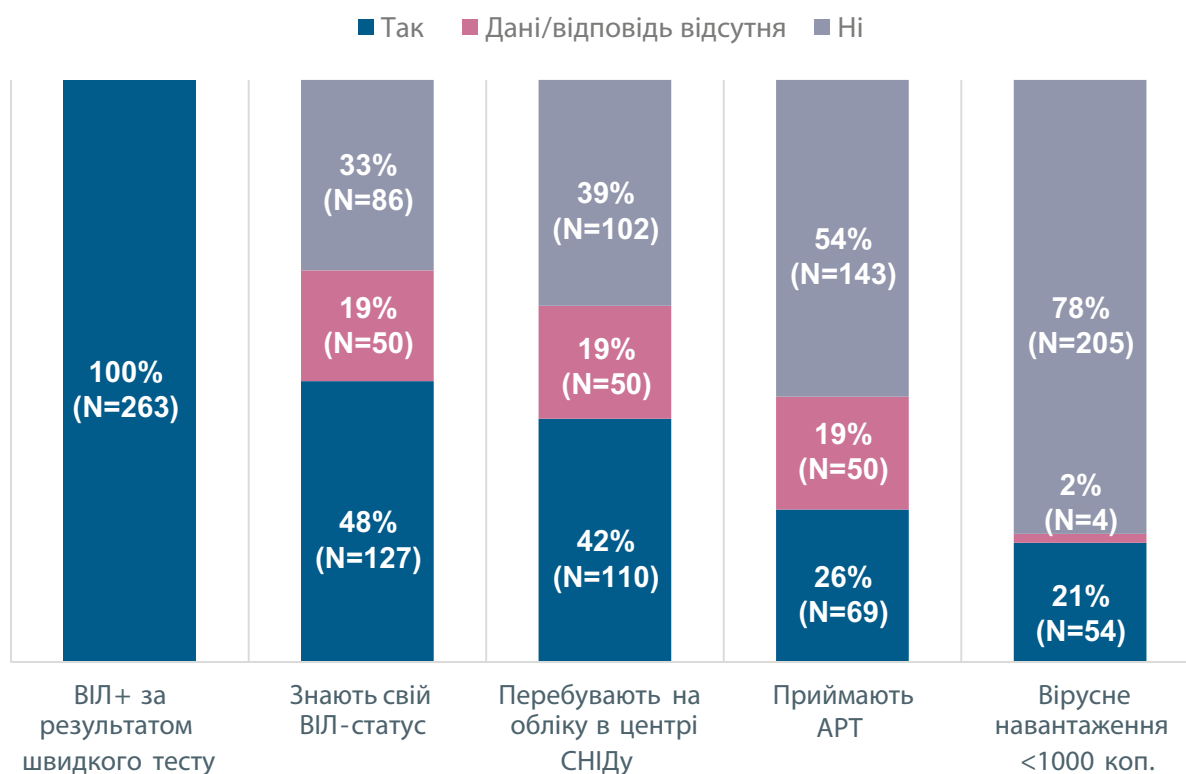
Результати обчислення річної захворюваності на ВІЛ серед СП представлено в **табл. 29**.

Таблиця 29. Річна захворюваність на ВІЛ серед СП в цілому та за окремими підгрупами

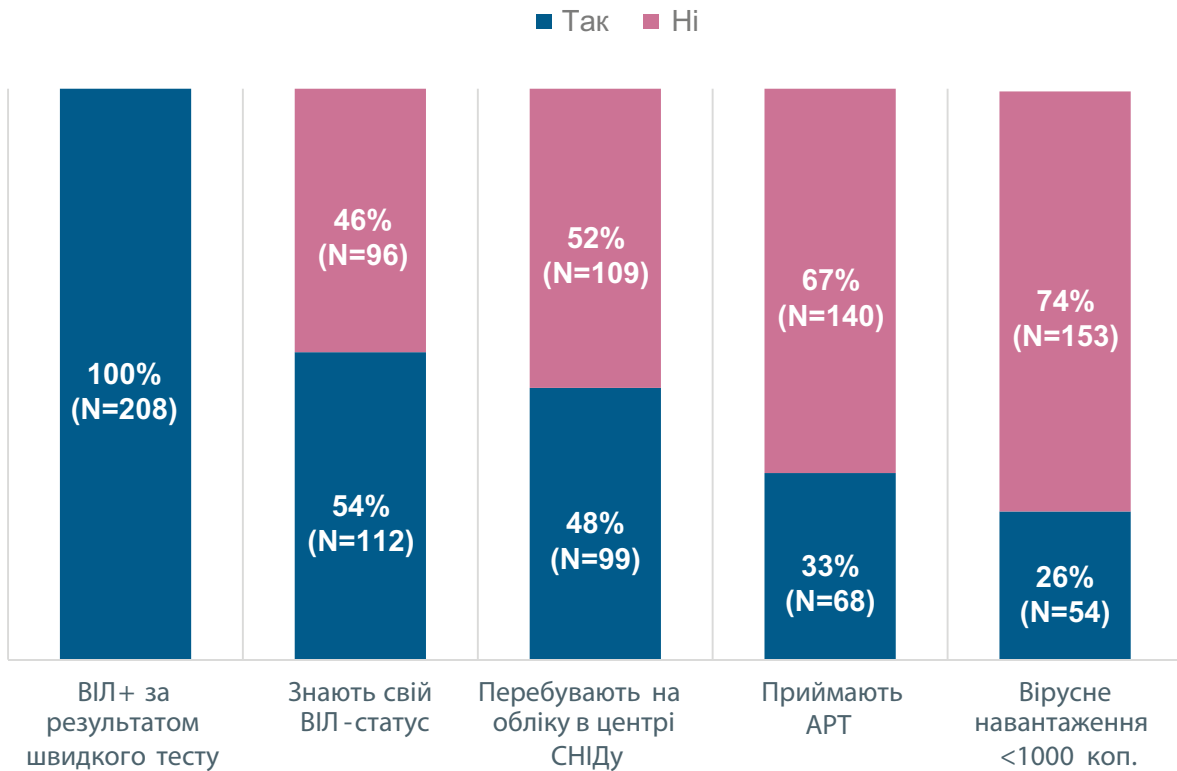
	n	Річна захворюваність	95% ДІ
<i>Загалом</i>	12	0,56	0,0–1,13
Вікові групи			
до 25 років	1	0,18	0,0–0,67
25–34 роки	7	0,63	0,0–1,28
35–44 роки	4	0,99	0,0–2,31
45 років і старше	0	0,0	–
Стать			
Чоловіки	3	6,84	0,0–16,68
Жінки	9	0,43	0,04–0,82
Досвід вживання ін'єкційних наркотиків			
Так	9	9,84	0,84–18,02
Ні	3	0,15	0,0–0,38
Види точок, де шукають партнерів			
Вуличні	5	1,03	0,0–2,27
Бордель/квартира	0	0,0	–
Готель	0	0,0	–
Сауна	1	0,73	0,0–2,67
Розважальні заклади	4	1,1	0,0–2,67
Інтернет	0	0,0	–
Інші	1	2,63	0,0–9,4
Досвід тестування на ВІЛ			
Упродовж життя	11	0,68	0,13–1,23
Упродовж останніх 12 міс.	11	0,83	0,16–1,51

КАСКАД ЛІКУВАННЯ ВІЛ

Серед загалу опитаних, які отримали позитивний результат тесту на ВІЛ, 48% повідомили, що вони ВІЛ-позитивні під час опитування, ще до тестування (рис. 39). Іншими словами, принаймні половина СП знали про свій ВІЛ-позитивний статус. Ще третина (34%) не відповіли на запитання про свій ВІЛ-статус через те, що ніколи не проходили тестування чи вирішили не розкривати свій ВІЛ-статус під час опитування. Менше половини респондентів (42%), які отримали позитивний результат тесту на ВІЛ, повідомили, що перебувають на обліку в центрі СНІДу. Це 87% від загалу осіб, які знали про свій ВІЛ-статус. Серед СП, які перебувають на обліку в центрі СНІДу, 63% отримували лікування (26% від загалу опитаних, які отримали позитивний результат тесту на ВІЛ). Три чверті респондентів на АРТ (76%), за результатами лабораторного тестування зразків СКК, отримали невизначуване вірусне навантаження. На рис. 39 та 40 представлено два варіанти каскаду: (1) розраховані показники каскаду серед усіх СП, які отримали позитивний результат тесту на ВІЛ; (2) розраховані показники каскаду серед СП, які отримали позитивний результат та погодилися розкрити свій ВІЛ-статус під час опитування.

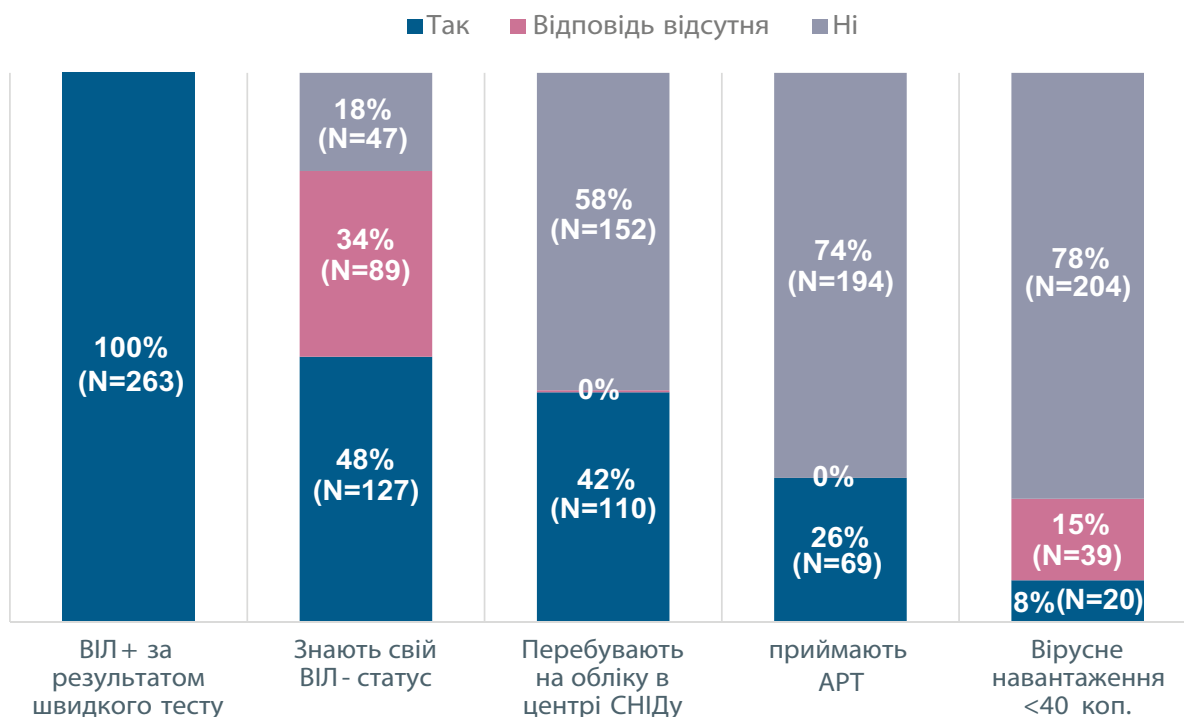

Рисунок 39. Каскад лікування серед ВІЛ-позитивних СП за результатами інтерв'ю та лабораторного тестування на ВІЛ серед всіх ВІЛ-позитивних (N=263)

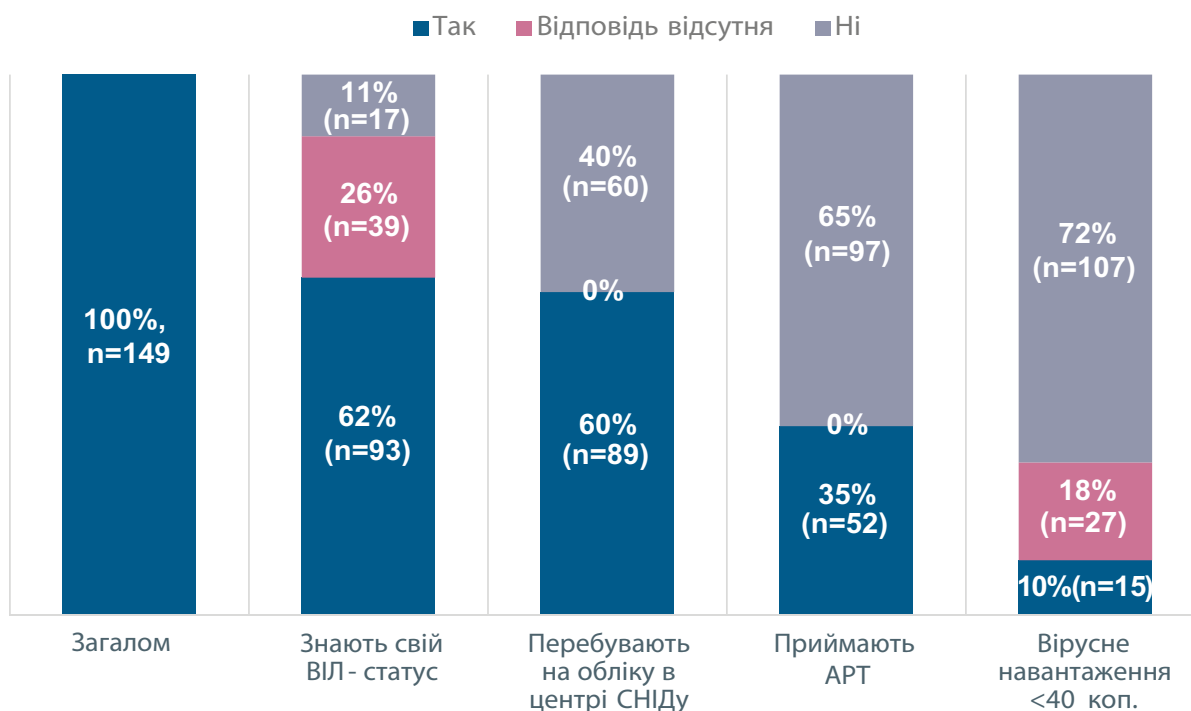
Рисунок 40. Каскад лікування за результатами інтерв'ю та лабораторного тестування на ВІЛ серед ВІЛ-позитивних СП, які погодились розкрити свій ВІЛ-статус під час інтерв'ю або ніколи не мали досвіду тестування (N=208)

Серед загалу СП, які отримали позитивний результат тесту на ВІЛ, 48% СП повідомили, що вони ВІЛ-позитивні під час опитування, ще до тестування (рис. 41). Іншими словами, принаймні половина СП знали про свій ВІЛ-позитивний статус. Ще третина СП (34%) не відповіли на питання про ВІЛ-статус через те, що ніколи не проходили тестування чи вирішили не відповідати. Менше половини СП (42%), які отримали позитивний результат тесту на ВІЛ, повідомили, що перебувають на обліку в центрі СНІДу. Це 87% від загалу осіб, які знали про свій ВІЛ-статус. Серед СП, які перебувають на обліку в центрі СНІДу, 63% отримували лікування (26% від загалу СП, які отримали позитивний результат тесту на ВІЛ). Менше третини СП на АРТ (29%) повідомили, що мають невизначене вірусне навантаження, а ще 15% вагалися з відповіддю на це запитання. Загалом 8% СП від загалу ВІЛ-позитивних мали невизначене вірусне навантаження.

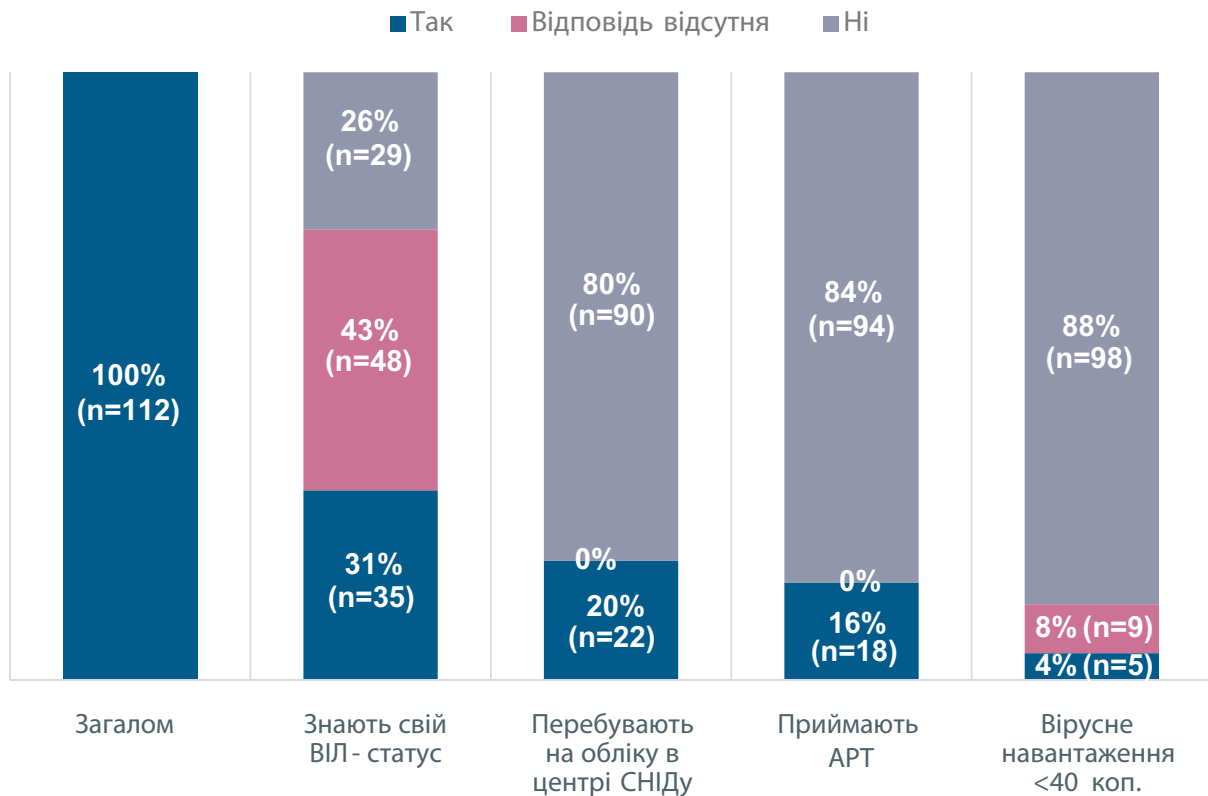

Рисунок 41. Каскад лікування серед ВІЛ-позитивних СП за результатами інтерв'ю

Серед 263 РКС, які отримали позитивний результат тесту на ВІЛ, 149 були клієнтами ВІЛ-сервісних громадських організацій, а 112 не отримували послуг таких організацій; ще 2 РКС відмовилися від відповіді на запитання про громадські організації. Каскад лікування серед клієнтів громадських організацій демонструє, що вони більше знають про свій позитивний статус та охоплені медичним наглядом і АРТ, ніж РКС, які не є клієнтами таких організацій.

Рисунок 41.1. Каскад лікування серед ВІЛ-позитивних СП, які є клієнтами ВІЛ-сервісних громадських організацій, за результатами інтерв'ю

Рисунок 41.2. Каскад лікування серед ВІЛ-позитивних СП, які НЕ є клієнтами ВІЛ-сервісних громадських організацій, за результатами інтерв'ю

ПОШИРЕНІСТЬ ГЕПАТИТУ С

Серед загалу учасників дослідження 2017–2018 років 11,8% СП отримали позитивний результат тесту на ВІЛ (**табл. 30**). Тільки третина респондентів (32,4%), які мали позитивний результат тесту на ВІЛ, знали про свій статус. Серед СП, які вважали, що не хворіють на гепатит С, 7,3% отримали позитивний результат тесту.

Поширеність гепатиту С є вищою серед СП старшого віку (23,1% серед 35-річних і старше), СП-чоловіків і трансгендерів (25,4%), осіб з низьким рівнем освіти (16,1% у групі з неповною середньою освітою), низьким рівнем місячного доходу (20,2% у групі з доходом ≥ 6500 грн), а також зростає зі стажем роботи у секс-бізнесі (21,1% у групі зі стажем ≥ 11 років) (**табл. 31**). Щодо основного способу пошуку клієнтів, то найвищий рівень поширеності гепатиту С спостерігається серед «вуличних» СП (18,2%).

Таблиця 30. Порівняння ВГС-статусу за результатами інтерв'ю та швидкого тестування

чи хворіли/ хворієте Ви на гепатит С?	Позитивний			Негативний			Загалом	
	N	% по рядку	% по стовпчику	N	% по рядку	% по стовпчику	N	% по стовпчику
Так	193	78,7	32,4	52	21,3	1,2	245	4,9
Ні	331	7,3	55,6	4188	92,7	94,2	4519	89,6
Не знаю	71	25,6	12,0	207	74,4	4,7	278	5,5
<i>Загалом</i>	<i>595</i>	<i>11,8</i>	<i>100</i>	<i>4448</i>	<i>88,2</i>	<i>100</i>	<i>5043</i>	<i>100</i>

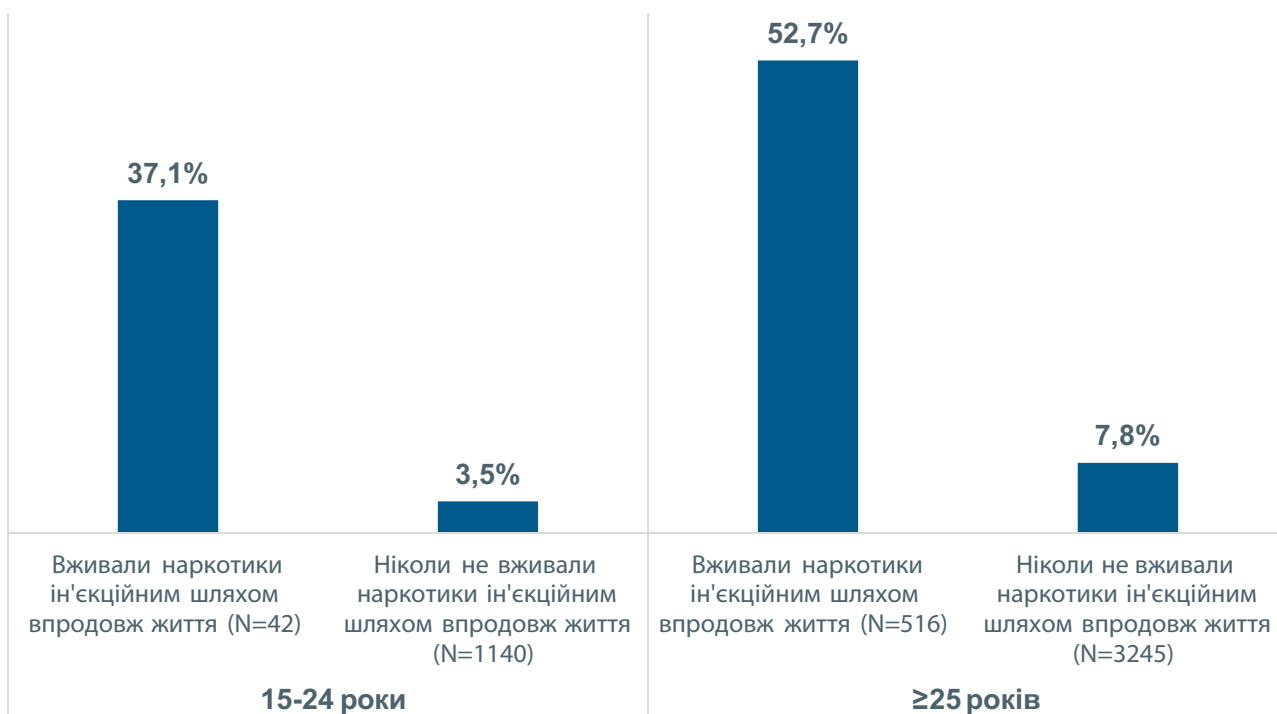
Таблиця 31. Поширеність гепатиту С за результатами тестування залежно від соціально-демографічних характеристик

		Позитивний		Негативний		p
		N	%	N	%	
	<i>Загалом</i>	<i>595</i>	<i>11,8</i>	<i>4448</i>	<i>88,2</i>	
Вік	≤19 років	12	4,2	272	95,8	<0,001
	20–24 роки	45	5,0	865	95,0	
	25–34 роки	240	9,4	2317	90,6	
	≥35 років	298	23,1	993	76,9	
Стать	Жінки	559	11,4	4342	88,6	<0,001
	Чоловіки чи трансгендери	36	25,4	106	74,6	
Освіта	Неповна середня або нижче	101	16,1	527	83,9	<0,001
	Повна середня	199	13,2	1307	86,8	
	Середня спеціальна	178	11,6	1363	88,4	
	Вища (бакалавр, магістр)	117	8,6	1246	91,4	
Зайнятість	Відсутня інша зайнятість, крім секс-бізнесу	341	12,9	2307	87,1	<0,001
	Постійна робота або випадкові заробітки	240	11,3	1880	88,7	
	Інше (навчання, офіційно безробітні тощо)	14	5,2	261	94,8	
Особистий місячний дохід, грн	≤6500	224	20,2	887	79,8	<0,001
	6501 – 10 000	150	10,8	1245	89,2	
	10 001 – 15 000	67	8,0	770	92,0	
	≥15 001	72	7,2	928	92,8	

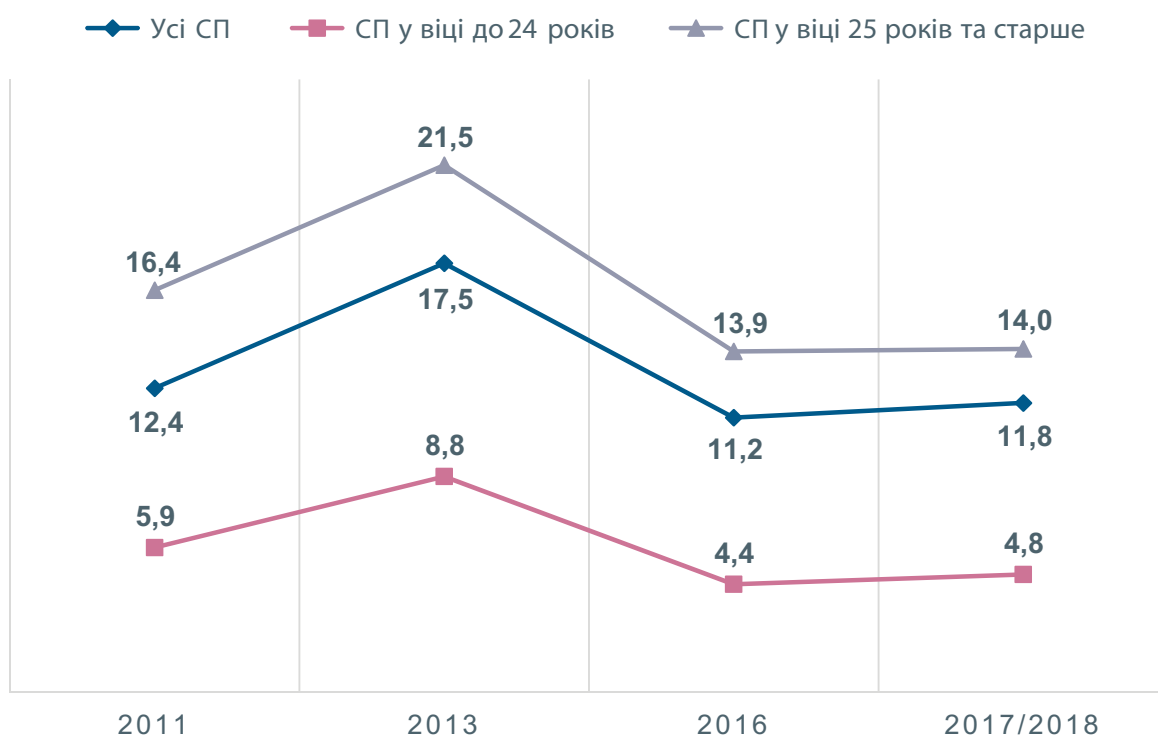
		Позитивний		Негативний		p
		N	%	N	%	
Утримують дітей, партнера або батьків за рахунок секс-бізнесу	Так	297	13,1	1973	86,9	0,012
	Ні	296	10,8	2449	89,2	
Сімейний стан	Живуть разом з чоловіком/дружиною або постійним партнером	189	14,3	1130	85,7	0,001
	Не мають чоловіка/дружини або постійного партнера	406	10,9	3318	89,1	
Міграція за межі міста проживання з метою надання сексуальних послуг за останні 12 міс.	Так	43	9,4	414	90,6	0,096
	Ні	551	12,0	4023	88,0	
Стаж роботи у секс-бізнесі, роки	≤3 роки	104	7,5	1278	92,5	<0,001
	4–6 років	123	10,1	1099	89,9	
	7–10 років	110	9,4	1055	90,6	
	≥11 років	250	21,1	935	78,9	
Досвід вживання ін'єкційних наркотиків упродовж життя	Так	288	51,5	271	48,5	<0,001
	Ні	292	6,6	4094	93,4	
Клієнт програм зменшення шкоди	Так	308	16,4	1570	83,6	<0,001
	Ні	286	9,1	2849	90,9	
Основний спосіб пошуку клієнтів	Інтернет / телефон у друкованих виданнях / ТВ-реклама	167	10,2	1470	89,8	<0,001
	Розважальні заклади / заходи	78	8,6	822	91,4	
	Готель / мотель	21	7,3	262	92,7	
	Вулиця, траса, автошляхи	215	18,2	967	81,8	
	Через клієнтів, інших СП, посередників (сутенер, «мамочка» тощо)	73	10,6	617	89,4	
	Інше	42	12,0	310	88,0	

Подібно до результатів щодо ВІЛ-інфекції, найбільша частка позитивних результатів тесту на гепатит С спостерігалася у групі СП, які мали досвід вживання наркотиків ін'єкційним шляхом (51,5%), що у сім разів перевищує показник у групі СП без такого досвіду. Група СП-ОВНІ має високий ризик ВІЛ-інфекції як серед молоді, так і старших СП (рис. 41). Серед респондентів у віці до 25 років, які вживали наркотики ін'єкційно, понад третина (37,1%) отримала позитивний результат тесту на ВІЛ, а серед старших СП з досвідом ін'єкційного вживання наркотиків – половина (52,7%) учасників дослідження.

Рисунок 42. Поширеність гепатиту С залежно від віку та досвіду вживання наркотиків ін'єкційним шляхом

У порівнянні з попередньою хвилею дослідження, поширеність гепатиту С серед СП суттєво не змінюється (рис. 42). Серед респондентів у віці до 25 років частка осіб з позитивним результатом тесту на гепатит С становила близько 4% у 2016 році та 5% у 2017–2018 роках. Поширеність гепатиту С серед 25-річних та старших СП – 14% в обох хвилях дослідження.

Рисунок 43. Динаміка поширеності гепатиту С серед СП упродовж 2011–2018 рр., %

Більшість опитаних, які отримали позитивний результат тесту на ВІЛ, були інфіковані також гепатитом С: поширеність ко-інфекції ВІЛ/ВГС становить 4% (рис. 43). Серед загалу СП, які брали участь у дослідженні, 1% респондентів отримали позитивний результат тесту тільки на ВІЛ, а 8% – тільки на гепатит С. Поширеність подвійної інфекції суттєво не змінюється у порівнянні з попередньою хвилею дослідження (рис. 44).

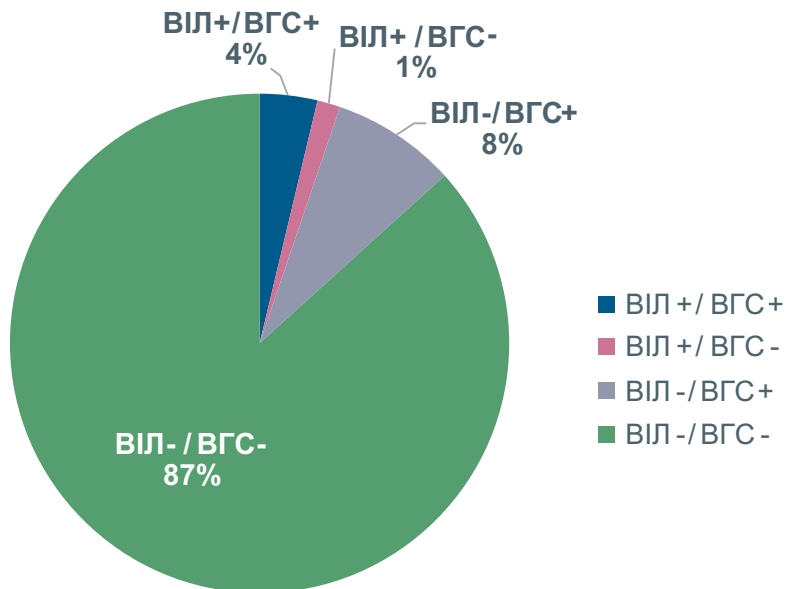

Рисунок 44. Поширеність подвійної інфекції ВІЛ та ВГС, %

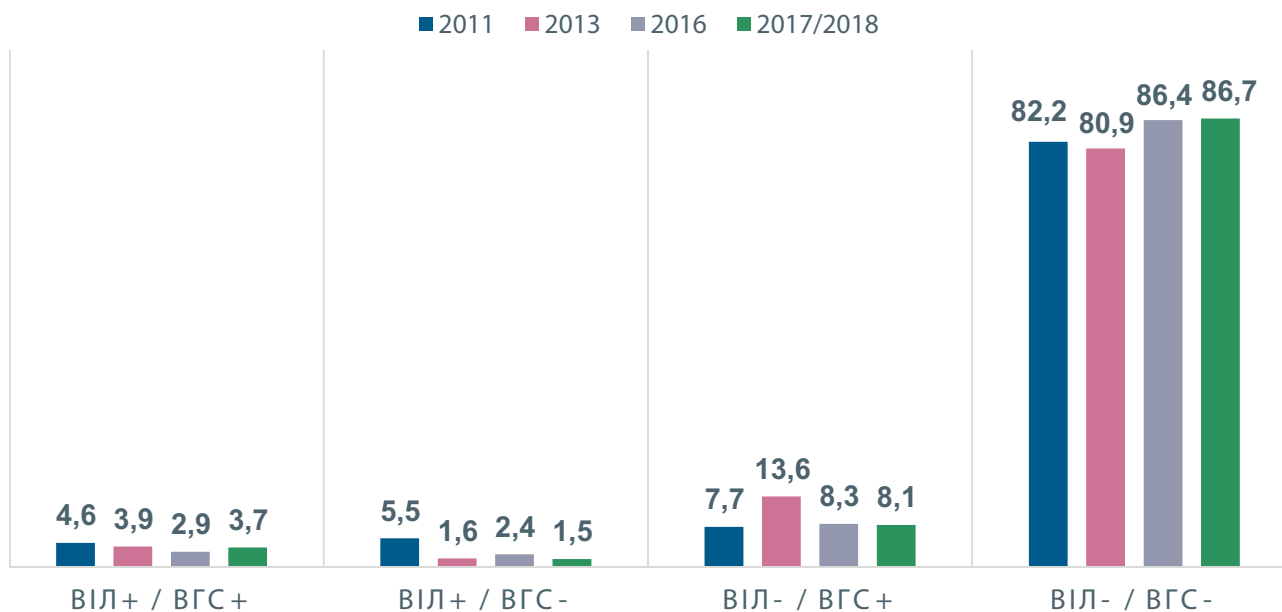

Рисунок 45. Динаміка поширеності подвійної інфекції ВІЛ та ВГС упродовж 2011–2018 рр., %

ДОСВІД НАСИЛЬСТВА

Дві з п'яти СП (40,4%) зазнавали насильства під час надання сексуальних послуг за винагороду (**табл. 32**). Такий результат є подібним до оцінок попередньої хвилі дослідження: у 2015 році 46,6% СП повідомили, що зазнавали насильства.

Великі частки респондентів з досвідом насильства спостерігаються серед СП у віці від 35 років (47,8%), з низьким рівнем освіти (неповна середня освіта або нижче – 47,1%), респонденти, які не мають іншої зайнятості, крім секс-бізнесу (45,9%), а також ті, хто має високий дохід (45,7% у групі з доходом $\geq 15\ 000$ грн). Насильство більшою мірою поширене серед СП-ОВНІ (57,5%) та «вуличних» СП (49,5%). Серед опитаних, які мали досвід тимчасової міграції з метою надання сексуальних послуг, половина (49,6%) стикалася з насильством під час надання секс-послуг. Більший відсоток СП з досвідом насильства серед клієнтів громадських організацій (44,6%) можна пояснити тим, що такі жінки та чоловіки могли шукати допомоги у таких організаціях.

Таблиця 32. Розподіл відповідей на запитання: «Чи доводилося Вам зазнавати насильства (наприклад, побиття, ґвалтування, словесні приниження, вимагання грошей тощо) під час надання секс-послуг?»

		Так		Ні		p
		N	%	N	%	
	<i>Загалом</i>	2035	40,4	3008	59,6	
Вік	≤19 років	83	29,4	201	70,6	<0,001
	20–24 роки	322	35,4	589	64,6	
	25–34 роки	1013	39,6	1545	60,4	
	≥35 років	617	47,8	673	52,2	
Стать	Жінки	2013	41,1	2888	58,9	<0,001
	Чоловіки чи трансгендери	22	15,6	120	84,4	
Освіта	Неповна середня або нижче	296	47,1	332	52,9	0,001
	Повна середня	567	37,6	940	62,4	
	Середня спеціальна	627	40,7	913	59,3	
	Вища (<i>бакалавр, магістр</i>)	544	40,0	818	60,0	
Зайнятість	Відсутня інша зайнятість, крім секс-бізнесу	1217	45,9	1431	54,1	<0,001
	Постійна робота або випадкові заробітки	754	35,6	1366	64,4	
	Інше (<i>навчання, офіційно безробітні тощо</i>)	64	23,5	210	76,5	
Особистий місячний дохід, грн	≤6500	450	40,5	661	59,5	0,007
	6501 – 10 000	564	40,4	831	59,6	
	10 001 – 15 000	319	38,1	518	61,9	
	≥15 001	457	45,7	543	54,3	

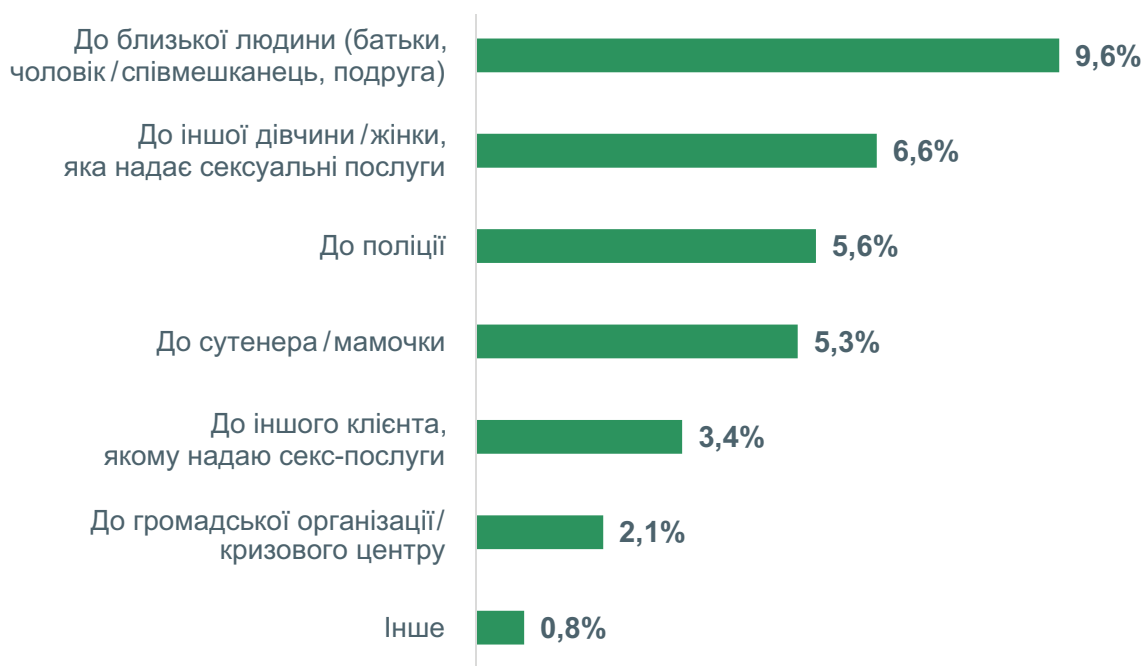
		Так		Ні		p
		N	%	N	%	
Утримують дітей, партнера або батьків за рахунок секс-бізнесу	Так	1035	45,6	1235	54,4	<0,001
	Ні	985	35,9	1760	64,1	
Сімейний стан	Живуть разом з чоловіком/дружиною або постійним партнером	561	42,6	757	57,4	
	Не мають чоловіка/дружини або постійного партнера	1474	39,6	2250	60,4	
Міграція за межі міста проживання з метою надання сексуальних послуг за останні 12 міс.	Так	227	49,6	230	50,4	<0,001
	Ні	1801	39,4	2773	60,6	
Стаж роботи у секс-бізнесі, роки	≤3 роки	440	31,8	942	68,2	<0,001
	4–6 років	486	39,8	736	60,2	
	7–10 років	501	43,0	665	57,0	
	≥11 років	577	48,7	608	51,3	
Досвід вживання ін'єкційних наркотиків упродовж життя	Так	321	57,5	237	42,5	<0,001
	Ні	1669	38,1	2716	61,9	
Клієнт програм зменшення шкоди	Так	837	44,6	1040	55,4	<0,001
	Ні	1178	37,6	1957	62,4	
Основний спосіб пошуку клієнтів	Інтернет / телефон у друкованих виданнях / ТВ-реклама	576	35,2	1061	64,8	<0,001
	Розважальні заклади / заходи	338	37,6	561	62,4	
	Готель / мотель	116	41,0	167	59,0	
	Вулиця, траса, автошляхи	585	49,5	597	50,5	
	Через клієнтів, інших СП, посередників (<i>сутенер, «мамочка» тощо</i>)	271	39,3	419	60,7	
	<i>Інше</i>	150	42,6	202	57,4	

Більшість СП, які зазнавали насильства під час надання сексуальних послуг за винагороду, стикалися зі словесним приниженням (76,7%), погрозами (57,6%), примусом до безкоштовного надання послуг (39%) та побиттям (37,3%) (**рис. 45**). Переважна більшість (78,1%) зазнавала насильства з боку клієнтів. Майже кожний п'ятий респондент (17,6%) повідомляв про випадки насильства з боку працівників правоохоронних органів.

Із загалу СП, які зазнавали насильства, близько чверті (27,1%) зверталися по допомогу після такого випадку. Значна частка опитаних не зверталися до спеціалістів після того, як зазнавали насильства, натомість шукали допомоги у родичів чи друзів або інших дівчат чи жінок, залучених до секс-бізнесу (**рис. 46**). Тільки 7,5% СП, які зазнавали насильства, зверталися по допомогу до громадської організації, кризового центру чи поліції (**табл. 33**). У вибірці СП-підлітків з досвідом насильства ніхто не звертався до спеціалістів у громадських організаціях чи поліції.

Рисунок 46. Способи насильства, динаміка впродовж 2015–2018 рр., % (серед СП, які зазнавали насильства, N=2035)

Рисунок 47. Розподіл відповідей на запитання: «До кого Ви зверталися після того, як зазнавали насильства?», % (серед СП, які зазнавали насильства, N=2035)

Таблиця 33. Частка СП, які зверталися до громадської організації, кризового центру або поліції по допомогу після випадку насильства, залежно від соціально-демографічних характеристик (серед СП, які зазнавали насильства, N=2035)

		Не зверталися		Зверталися		p
		N	%	N	%	
	<i>Загалом</i>	1883	92,5	153	7,5	
Вік	≤19 років	83	100,0	0	0,0	0,001
	20–24 роки	306	95,1	16	4,9	
	25–34 роки	939	92,7	74	7,3	
	≥35 років	554	89,7	63	10,3	
Стать	Жінки	1863	92,5	150	7,5	0,771
	Чоловіки чи трансгендери	20	88,7	2	11,3	
Освіта	Неповна середня або нижче	271	91,6	25	8,4	0,941
	Повна середня	525	92,7	42	7,3	
	Середня спеціальна	581	92,6	47	7,4	
	Вища (<i>бакалавр, магістр</i>)	505	92,7	40	7,3	
Зайнятість	Відсутня інша зайнятість, крім секс-бізнесу	1126	92,5	91	7,5	0,057
	Постійна робота або випадкові заробітки	693	91,8	62	8,2	
	Інше (<i>навчання, офіційно безробітні тощо</i>)	64	100,0	0	0,0	
Особистий місячний дохід, грн	≤6500	412	91,6	38	8,4	0,729
	6501 – 10 000	527	93,4	37	6,6	
	10 001 – 15 000	294	92,4	24	7,6	
	≥15 001	423	92,6	34	7,4	
Утримують дітей, партнера або батьків за рахунок секс-бізнесу	Так	938	90,6	97	9,4	<0,001
	Ні	934	94,8	52	5,2	
Сімейний стан	Живуть разом з чоловіком/дружиною або постійним партнером	502	89,5	59	10,5	0,002
	Не мають чоловіка/дружини або постійного партнера	1380	93,6	94	6,4	
Міграція за межі міста проживання з метою надання сексуальних послуг за останні 12 міс.	Так	211	92,9	16	7,1	0,856
	Ні	1669	92,6	133	7,4	

		Не зверталися		Зверталися		p
		N	%	N	%	
Стаж роботи у секс-бізнесі, роки	≤3 роки	420	95,3	21	4,7	<0,001
	4–6 років	462	95,1	24	4,9	
	7–10 років	460	91,8	41	8,2	
	≥11 років	510	88,4	67	11,6	
Досвід вживання ін'єкційних наркотиків упродовж життя	Так	298	92,7	23	7,3	0,841
	Ні	1545	92,5	125	7,5	
Клієнт програм зменшення шкоди	Так	734	87,7	103	12,3	<0,001
	Ні	1130	95,9	48	4,1	
Основний спосіб пошуку клієнтів	Інтернет / телефон у друкованих виданнях / ТВ-реклама	548	95,1	28	4,9	<0,001
	Розважальні заклади / заходи	313	92,7	25	7,3	
	Готель / мотель	111	95,3	5	4,7	
	Вулиця, траса, автошляхи	514	87,9	71	12,1	
	Через клієнтів, інших СП, посередників (сутенер, «мамочка» тощо)	260	96,0	11	4,0	
	<i>Інше</i>	137	91,3	13	8,7	

Висновки

СОЦІАЛЬНО-ДЕМОГРАФІЧНИЙ ПРОФІЛЬ

У вибірці учасників дослідження три чверті СП були у віці до 35 років, включаючи 6% підлітків до 19 років. Частка СП чоловічої статі та трансгендерів подібна до попередньої хвилі дослідження: 3%. Двоє з трьох СП не одружені та не мають постійного сексуального партнера. Більшість не мають вищої освіти (73%), займаються виключно секс-бізнесом або мають додаткові випадкові заробітки (83%) та отримують медіанний дохід у розмірі 10 000 грн на місяць. Майже половина опитаних утримують інших людей за рахунок власного доходу, здебільшого дітей. Десята частина СП мають досвід тимчасової міграції з метою надання секс-послуг за винагороду, переважно в інші регіони країни. Тимчасова міграція за кордон є менш поширеною (2%).

СЕКСУАЛЬНИЙ ДЕБЮТ

Більшість СП мали перший сексуальний досвід у підлітковому віці, в середньому у 16 років. Різниця між середнім віком сексуального дебюту та першим сексуальним контактом за винагороду – 6 років.

ПРОФІЛЬ КЛІЄНТІВ

З кожною хвилиною дослідження скорочується кількість СП, які надають сексуальні послуги на вуличних точках за рахунок кращого охоплення СП з віртуальних точок чи квартир, а також розважальних закладів. Загалом кожен четвертий опитаний шукає клієнтів за допомогою Інтернет, наприклад: соціальних мереж, свій сайт, контакти на спеціальних сайтах. Більшість СП ідентифікує своїх клієнтів як бізнесменів; єдине виключення – «вуличні» СП, де основна група клієнтів є далеkobійниками. Десята частина респондентів повідомила, що надавала сексуальні послуги клієнтам з груп ризику щодо інфікування ВІЛ: бісексуалам чи гомосексуалам або особам, які вживають наркотики ін'єкційно. Майже кожен другий СП повідомляв про надання сексуальних послуг іноземцям. Медіанна кількість клієнтів за місяць становить 15 осіб, за робочу добу – 2 особи.

Частка СП з некомерційними сексуальними партнерами має низхідний тренд. За останні чотири хвили дослідження, з 2011 по 2018 рік, відсоток СП, що мали постійного партнера, якому не надавали винагороду за секс-послуги, скоротилася понад вдвічі (з 47 до 21%). Подібною є ситуація з некомерційними випадковими сексуальними партнерами: з 27 до 9% впродовж зазначеного періоду.

ВИКОРИСТАННЯ ПРЕЗЕРВАТИВІВ

Подібно до попередніх хвиль дослідження, рівень використання презерватива під час останнього сексуального контакту є високим. Майже всі респонденти повідомляють про використання презерватива під час останнього вагінального сексу з клієнтом (98%), дещо менше – під час останнього анального сексу (93%) та орального сексу (86%). Разом з тим, рівень використання презервативів з некомерційними партнерами є нижчим. У випадку останнього сексу з постійним некомерційним партнером не використовували презерватив вже більше половини СП, а у випадку некомерційного випадкового партнера – чверть СП.

Поширеним є нерегулярне використання презервативів. Приблизно один із трьох СП не постійно використовував презервативи з клієнтами під час орального сексу впродовж останнього місяця, один із десяти – під час вагінального сексу та один із семи – під час анального сексу. Лише третина опитаних, які мають постійного некомерційного партнера, завжди використовували з ним презервативи впродовж останнього місяця.

Приблизно 20% СП практикували груповий секс впродовж останнього місяця; серед них більшість (87%) зазначали, що завжди використовували презервативи під час таких контактів.

Хоча більшість респондентів повідомляють, що використовують презервативи з клієнтами, неправильне їх використання під час сексуальних контактів може бути ризиком інфікування ВІЛ. Упродовж останнього місяця більше третини СП мали випадки, коли презерватив порвався чи зісковзнув під час надання сексуальних послуг, десята частина СП – випадки, коли секс починався без презерватива чи коли секс продовжувався після його зняття. Загалом майже половина СП повідомляла про випадки неправильного використання презерватива з клієнтами за останні 30 днів.

Подібно до попередніх хвиль дослідження, ключова причина невикористання презерватива – це бажання партнера. Майже ніхто з опитаних не говорив, що не використовував презервативи через те, що це дорого чи недоступно. Значна частка СП отримують безкоштовні презервативи від представників громадських організацій.

ДОСВІД НАСИЛЬСТВА

40% респондентів повідомляли, що зазнавали насильства під час надання сексуальних послуг за винагороду, і тільки чверть з них зверталися по допомогу, переважно до родичів чи друзів або інших дівчат чи жінок, залучених до секс-бізнесу. Лише 7,5% СП, які зазнавали насильства, зверталися по допомогу до спеціалістів: громадської організації, кризового центру чи поліції.

ВЖИВАННЯ АЛКОГОЛЮ ТА НАРКОТИЧНИХ РЕЧОВИН

Понад 90% опитаних повідомляли, що вживали алкогольні напої впродовж останнього місяця, включаючи чверть респондентів, які робили це більш ніж 15 разів. Третина СП мають досвід вживання наркотиків неін'єкційним шляхом, а десята частина – досвід вживання наркотиків ін'єкційним шляхом. Частка групи поєданого ризику щодо інфікування ВІЛ – СП, які є активними споживачами наркотиків ін'єкційним шляхом (вживання за останні 30 днів), становить 5%.

Із загалу респондентів, які вживали алкоголь або наркотичні речовини, більш ніж половина робили це перед наданням сексуальних послуг впродовж останнього місяця, що може впливати на прийняття рішення щодо невикористання презервативів чи їх неправильне використання.

ОТРИМАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ

Менше половини СП (42%) зверталися до медичних закладів, переважно до поліклінік загального профілю або приватних клінік. Рівень задоволеності від отриманих послуг є високим. Медіанні оцінки задоволеності від ставлення персоналу та якості наданих послуг – 8 із 10 балів.

ОТРИМАННЯ ПОСЛУГ ВІЛ-СЕРВІСНИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Близько третини опитаних СП були клієнтами організацій, що займаються профілактикою ВІЛ-інфекції. Це найнижчий показник за всі роки проведення дослідження. Разом з тим, не можна стверджувати, що рівень охоплення послугами ВІЛ-сервісних громадських організацій зменшується. Зміни у цьому показнику скоріше відображають зміни у профілі СП за способом пошуку клієнтів, зокрема розширення вибірки СП з віртуальних точок, які традиційно менше користуються послугами таких організацій.

ОХОПЛЕННЯ ТЕСТУВАННЯМ НА ВІЛ-ІНФЕКЦІЮ

Майже всі респонденти знають, де можна пройти тестування на ВІЛ-інфекцію та вважають це доступним для себе. Разом з тим, чверть СП ніколи у житті не проходили таке тестування; 60% з них проходили тест на ВІЛ за останні 12 міс. та отримали його результати. Приблизно чверть СП, які проходили тест на ВІЛ, вважають, що не отримали післятестове консультування або не могли визначитися, чи було таке консультування взагалі. Про це здебільшого повідомляли СП, які проходили тест у місцях позбавлення волі чи приватних закладах.

РІВЕНЬ ЗНАНЬ ПРО ВІЛ

Половина СП мають прогалини у знаннях щодо передачі та профілактики ВІЛ-інфекції. Нижчим є рівень знань щодо ризиків передачі ВІЛ при вживанні наркотиків і побутових ризиків. Разом з тим, обізнаність щодо сексуальних ризиків передачі ВІЛ є високою.

ПОШИРЕНІСТЬ ВІЛ І ГЕПАТИТУ С

У порівнянні з попередньою хвилею дослідження, поширеність ВІЛ серед СП продовжує зменшуватися, а поширеність гепатиту С залишається майже на тому самому рівні. У 2017–2018 роках поширеність ВІЛ становила 5%, гепатиту С – 12%. Основна група, у якій сконцентровано випадки ВІЛ та гепатиту С, це СП, які мали досвід вживання наркотиків ін'єкційним шляхом; серед них поширеність ВІЛ – 29%, гепатиту С – 52%. Поширеність ко-інфекції ВІЛ/ВГС становить 4%. Річна захворюваність на ВІЛ-інфекцію серед СП залишається на досить низькому рівні – 0,56 (0,0–1,13).

КАСКАД ЛІКУВАННЯ ВІЛ

Існують суттєві прогалини на всіх стадіях каскаду лікування ВІЛ-інфекції. Серед загалу СП, які отримали позитивний результат тесту на ВІЛ та не приховували свій ВІЛ-позитивний статус, половина (54%) повідомили, що вони ВІЛ-позитивні під час опитування, ще до тестування. На наступному кроці каскаду 48% СП повідомили, що перебувають на обліку в центрі СНІДу, та 33% приймали АРТ на період дослідження. Серед тих, хто приймає АРТ, 79% мали невизначуваний рівень вірусного навантаження.

Обговорення результатів та рекомендації

Ключові групи СП, які потребують додаткової уваги:

- 1) СП-підлітки;
- 2) СП, які працюють у розважальних закладах чи готелях або на вуличних точках;
- 3) СП, які вживають наркотики ін'єкційним шляхом.

Серед цих груп у більшій мірі поширена ризикована статева поведінка та вони менше схильні звертатися за медичною допомогою, а також менше охоплені профілактичними послугами ВІЛ-сервісних громадських організацій.

Використання презерватива залежить від типу сексуального контакту та виду партнера. СП схильні у меншій мірі використовувати презервативи, коли мають не вагінальний секс, а також під час сексуальних контактів з постійними чи випадковими некомерційними партнерами. Упродовж всіх хвиль дослідження бажання клієнта не використовувати презерватив є основною причиною сексу без презерватива. Це актуалізує впровадження інтервенцій, які навчають СП комунікації з клієнтами щодо використання презервативів під час різних типів контактів.

Медичні та профілактичні послуги сприймаються як доступні, проте не завжди прийнятні. Хоча більшість опитаних вважають тестування на ВІЛ доступним, чотири із десяти не робили такий тест впродовж останнього року, що є рекомендованою практикою за керівництвами ВООЗ. Ключові бар'єри тестування, на думку СП – неусвідомлення ризику, тобто наявність думки, що тестування не є необхідним через відсутність ризикованої поведінки, а також брак часу. Це свідчить про попит на інтервенції, спрямовані на побудову автономії та внутрішньої мотивації через релевантність, інтереси і контроль. Такі інтервенції також мають супроводжуватися низькопороговими послугами, наприклад тестуванням на ВІЛ швидкими тестами у межах послуг громадських організацій. Разом з тим, СП, які працюють переважно на віртуальних точках або у межах розважальних закладів, мають низький доступ до таких послуг.

Насильство може бути фактором ризику щодо ВІЛ, отже, необхідними є втручання з попередження насильства та робота з жертвами насильства у партнерстві з ВІЛ-сервісними організаціями. Насильство з боку клієнтів є найбільш поширеним у сфері надання секс-послуг за винагороду. У більшості випадків це не реєструється, а жертви не звертаються по допомогу. СП з досвідом насильства, які звертаються по допомогу, шукають її переважно серед близьких людей, менше звертаються до спеціалістів, які можуть надати кваліфіковану допомогу. Важливо впроваджувати структурні інтервенції, такі як

розширення можливостей громад, спрямованих на зменшення вразливості СП, які можуть дозволити мати більший контроль над своїми умовами роботи.

Основна частка виявлених випадків ВІЛ та гепатиту С спостерігається серед СП, які вживають або раніше вживали наркотики ін'єкційним шляхом, незалежно від вікової групи. Разом з тим, ключові прогалини у знаннях СП щодо ВІЛ спостерігаються відносно ризиків під час використання наркотиків ін'єкційним шляхом, зокрема спільного посуду. Підвищує ризик інфікування не тільки вживання наркотичних речовин ін'єкційним шляхом, а й наявність ОВНІ серед клієнтів або інших сексуальних партнерів: десята частина СП мають такий досвід. Необхідними є спеціальні втручання для груп перехресного ризику (СП-ОВНІ, СП з клієнтами ОВНІ), а також розширення доступу СП-ОВНІ до ЗПТ.

Існують суттєві прогалини у каскаді лікування ВІЛ-позитивних СП на всіх етапах: виявлення, охоплення лікуванням та отримання вірусної супресії. Слід розуміти, що оцінки каскаду ВІЛ-інфекції базуються на відповідях СП, а не об'єктивних джерелах інформації. Так, значна частина опитаних вирішили не надавати відповідь, чи знали вони про свій ВІЛ-статус. Відповіді про постановку на облік у центрі СНІДу та на АРТ можуть бути соціально схвальними. Такі оцінки слід вважати мінімальними. Разом з тим, рутинний моніторинг на базі даних центру СНІДу не дозволяє відслідковувати каскад лікування серед СП, і дані ІБПД є єдиним джерелом цієї стратегічної інформації.

ДОДАТОК А:

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ
У РЕГІОНАЛЬНОМУ ВИМІРІ

А1. СОЦІАЛЬНО-ДЕМОГРАФІЧНИЙ ПРОФІЛЬ

Таблиця 34. Віковий розподіл СП за регіонами

	Середній вік (ст. відх.)		Вікова група									
			≤19		20-24		25-34		35-44		≥45	
			N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Біла Церква	34	(5)	4	2,5	13	8,5	63	41,8	48	31,7	23	15,4
Вінниця	31	(7)	7	3,6	27	13,6	102	51,2	45	22,6	18	8,9
Дніпро	25	(5)	20	10,2	89	44,4	73	36,6	18	8,8	0	0,0
Житомир	28	(5)	10	5,0	52	25,9	103	51,7	33	16,7	1	0,7
Запоріжжя	28	(6)	16	8,1	56	28,1	90	44,8	33	16,3	5	2,7
Івано-Франківськ	31	(7)	8	4,1	35	17,4	96	47,9	48	24,0	13	6,7
Київ	31	(7)	4	1,2	55	18,3	161	53,5	67	22,2	14	4,8
Кропивницький	33	(8)	4	2,9	18	12,3	62	41,1	56	37,5	9	6,3
Луцьк	27	(8)	15	7,6	48	24,2	118	59,2	18	8,9	0	0,0
Львів	31	(7)	7	3,5	26	13,2	112	56,0	45	22,5	9	4,7
Маріуполь	30	(8)	8	4,0	38	19,2	104	52,1	44	22,2	5	2,4
Миколаїв	31	(7)	8	2,7	34	11,3	174	57,8	81	27,1	3	1,1
Одеса	27	(6)	15	7,	62	31,0	98	49,0	19	9,6	6	3,1
Полтава	32	(7)	4	2,1	31	15,7	96	47,8	53	26,4	16	8,0
Рівне	29	(8)	8	4,4	38	19,6	105	54,3	38	19,7	4	2,1
Сімферополь	30	(6)	0	0,0	25	12,3	139	69,7	33	16,7	3	1,3
Суми	22	(5)	71	35,5	77	38,5	51	25,4	1	0,6	0	0,0
Тернопіль	33	(7)	3	1,5	12	5,9	98	48,9	73	36,4	15	7,4
Ужгород	29	(7)	17	8,7	40	20,0	99	49,5	34	17,1	9	4,7
Харків	32	(6)	6	2,0	31	10,2	159	53,1	87	28,9	17	5,8
Херсон	31	(6)	9	4,6	11	5,6	120	59,8	52	25,9	8	4,0
Хмельницький	32	(8)	6	3,0	11	5,7	130	64,9	47	23,4	6	3,0
Черкаси	32	(8)	12	7,9	17	11,7	64	42,7	45	30,2	11	7,6
Чернівці	31	(6)	3	1,6	29	14,7	102	50,8	60	29,8	6	3,1
Чернігів	26	(7)	17	17,0	34	33,7	40	40,3	9	9,0	0	0,0
Загалом	30	(7)	284	5,6	911	18,1	2557	50,7	1086	21,5	204	4,1

Таблиця 35. Статевий розподіл СП за регіонами

	Жінки		Чоловіки чи трансгендери	
	N	%	N	%
Біла Церква	149	99,1	1	0,9
Вінниця	196	98,1	4	1,9
Дніпро	200	100	0	0,0
Житомир	196	97,9	4	2,1
Запоріжжя	198	98,8	2	1,2
Івано-Франківськ	200	100	0	0,0
Київ	281	93,8	19	6,2
Кропивницький	127	84,5	23	15,5
Луцьк	198	98,9	2	1,1
Львів	200	100	0	0,0
Маріуполь	188	94,6	11	5,4
Миколаїв	299	99,8	1	0,2
Одеса	192	96,1	8	3,9
Полтава	199	99,7	1	0,3
Рівне	190	97,7	4	2,3
Сімферополь	199	99,7	1	0,3
Суми	200	100	0	0,0
Тернопіль	195	97,3	5	2,7
Ужгород	192	96,2	8	3,8
Харків	299	99,6	1	0,4
Херсон	196	98,2	4	1,8
Хмельницький	197	98,6	3	1,4
Черкаси	144	96,0	6	4,0
Чернівці	173	86,4	27	13,6
Чернігів	92	92,5	8	7,5
Загалом	4901	97,2	142	2,8

Таблиця 36. Розподіл СП за рівнем освіти та зайнятістю, за регіонами

	Освіта						Зайнятість						Сукупний особистий дохід за останні 30 днів				
	неповна середня або нижче		повна середня		середня спеціальна		вагіща (бакалавр, магістр)		відсутня інша зайнятість, крім секс-бізнесу		постійна робота або випадкові заробітки		інше (навчання, офіційно безробітні тощо)		медіана	25-й перцентиль	75-й перцентиль
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%			
Біла Церква	27	18,0	56	37,3	45	30,3	22	14,4	72	47,9	75	50,1	3	2,0	6000	4800	8000
Вінниця	36	17,9	55	27,6	58	28,9	51	25,6	119	59,7	77	38,4	4	1,9	9000	8000	11000
Дніпро	54	27,0	82	40,8	50	24,9	15	7,3	151	75,5	14	6,8	35	17,7	15000	10000	20000
Житомир	7	3,7	70	35,2	58	29,0	64	32,1	106	52,9	71	35,5	23	11,5	7000	5000	10000
Запоріжжя	49	24,6	45	22,6	46	23,0	60	29,8	158	78,9	22	11,1	20	10,0	20000	10000	30000
Івано-Франківськ	4	1,9	51	25,5	61	30,3	85	42,3	26	12,9	160	80,1	14	6,9	9000	7000	11000
Київ	33	11,1	96	32,0	72	23,9	99	33,0	199	66,3	91	30,3	10	3,5	15000	9000	20000
Кропивницький	24	15,9	31	20,9	49	32,6	46	30,6	70	46,7	78	51,9	2	1,4	6000	4000	8000
Луцьк	52	25,9	47	23,5	55	27,4	47	23,3	122	61,1	77	38,5	1	0,4	10000	9000	11000
Львів	14	7,1	38	18,8	71	35,7	77	38,4	139	69,4	60	30,0	1	0,6	26000	15000	35000
Маріуполь	17	8,7	61	31,1	84	42,8	34	17,4	98	49,3	88	44,1	13	6,6	8000	5000	11000
Миколаїв	32	10,7	109	36,3	101	33,7	58	19,4	166	55,4	129	43,0	5	1,6	14000	10000	20000
Одеса	7	3,4	91	45,7	38	19,2	63	31,7	196	98,1	3	1,5	1	0,4	19000	14000	25000
Полтава	12	5,8	48	23,9	110	55,2	30	15,2	84	41,9	107	53,6	9	4,5	10000	6000	15000
Рівне	13	7,0	24	12,3	72	37,0	85	43,7	52	26,6	133	68,5	10	5,0	15000	10000	18000
Сімферополь	80	39,8	87	43,5	12	6,2	21	10,5	104	51,9	95	47,6	1	0,5	19160	24	23950
Суми	14	7,1	96	47,9	28	14,1	62	30,9	51	25,7	87	43,6	61	30,7	10000	7000	15000
Тернопіль	12	6,1	33	16,6	79	39,7	75	37,6	99	49,4	99	49,7	2	0,9	10000	7000	12000
Ужгород	8	4,1	38	18,8	45	22,4	109	54,6	43	21,7	136	68,0	21	10,4	14000	10000	18000
Харків	41	13,8	87	29,0	90	30,0	82	27,2	264	87,9	34	11,5	2	0,7	9000	5000	15000
Херсон	17	8,4	66	33,1	59	29,6	58	28,8	117	58,5	80	40,2	3	1,3	8000	5000	11000
Хмельницький	2	0,8	39	19,6	115	57,3	45	22,3	19	9,5	169	84,7	11	5,7	8000	7000	9500
Черкаси	22	14,6	49	32,7	58	38,8	21	13,9	72	48,3	74	49,6	3	2,1	6000	4000	9000
Чернівці	47	23,5	95	47,6	51	25,6	7	3,3	96	47,8	103	51,4	1	0,7	5000	4000	6000
Чернігів	4	4,3	13	12,7	33	33,3	50	49,7	25	25,1	56	56,4	18	18,5	8000	6000	10000
Загалом	628	12,5	1507	29,9	1541	30,6	1363	27,0	2648	52,5	2120	42,0	275	5,5	10000	6500	15000

Таблиця 37. Сімейний стан СП, за регіонами

	Живуть разом з чоловіком/ дружиною або постійним партнером		Не мають чоловіка/дружини або постійного партнера	
	N	%	N	%
Біла Церква	25	16,7	125	83,3
Вінниця	71	35,3	129	64,7
Дніпро	56	28,1	144	71,9
Житомир	31	15,4	169	84,6
Запоріжжя	57	28,4	143	71,6
Івано-Франківськ	74	36,9	126	63,1
Київ	83	27,8	217	72,2
Кропивницький	44	29,5	106	70,5
Луцьк	27	13,7	173	86,3
Львів	31	15,4	169	84,6
Маріуполь	43	21,4	156	78,6
Миколаїв	56	18,8	244	81,2
Одеса	61	30,3	139	69,7
Полтава	45	22,3	155	77,7
Рівне	52	26,6	142	73,4
Сімферополь	23	11,4	177	88,6
Суми	29	14,3	171	85,7
Тернопіль	94	47,2	106	52,8
Ужгород	60	30,0	140	70,0
Харків	85	28,4	215	71,6
Херсон	49	24,4	151	75,6
Хмельницький	74	37,1	126	62,9
Черкаси	64	42,8	86	57,2
Чернівці	58	29,1	142	70,9
Чернігів	28	27,6	72	72,4
<i>Загалом</i>	<i>1319</i>	<i>26,2</i>	<i>3724</i>	<i>73,8</i>

Таблиця 38. Наявність досвіду міграції з метою надання сексуальних послуг, за регіонами

	Виїжджали більше ніж на 1 міс. упродовж останнього року з метою надання сексуальних послуг						Виїжджали до іншого міста України				Виїжджали до іншої країни			
	так		ні		важко відповісти / не пам'ятаю		так		ні		так		ні	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Біла Церква	8	5,2	141	94,3	1	0,5	8	5,3	142	94,7	1	0,7	149	99,3
Вінниця	15	7,4	185	92,3	1	0,3	14	7,0	187	93,0	0	0	201	100
Дніпро	40	19,9	160	80,1	0	0	40	20,0	160	80,0	3	1,5	197	98,5
Житомир	57	28,6	143	71,4	0	0	54	27,0	146	73,0	3	1,5	197	98,5
Запоріжжя	29	14,3	168	84,1	3	1,5	29	14,5	171	85,5	0	0	200	100
Івано-Франківськ	12	5,9	188	94,1	0	0	12	6,0	188	94,0	0	0	200	100
Київ	7	2,4	293	97,6	0	0	2	0,7	298	99,3	5	1,7	295	98,3
Кропивницький	7	4,5	143	95,5	0	0	7	4,7	143	95,3	1	0,7	149	99,3
Луцьк	11	5,7	189	94,3	0	0	9	4,5	191	95,5	4	2,0	196	98,0
Львів	39	19,5	156	77,8	5	2,6	35	17,5	165	82,5	10	5,0	190	95,0
Маріуполь	18	9,0	181	90,9	0	0,1	15	7,5	184	92,5	3	1,5	196	98,5
Миколаїв	35	11,7	264	88,1	1	0,2	17	5,7	283	94,3	19	6,3	281	93,7
Одеса	32	15,8	168	84,2	0	0	23	11,5	177	88,5	9	4,5	191	95,5
Полтава	3	1,7	197	98,3	0	0	3	1,5	197	98,5	0	0	200	100
Рівне	13	6,8	181	93,2	0	0	11	5,7	183	94,3	4	2,1	190	97,9
Сімферополь	10	5,0	189	94,4	1	0,5	10	5,0	190	95,0	0	0	200	100
Суми	24	11,8	176	88,2	0	0	12	6,0	188	94,0	16	8,0	184	92,0
Тернопіль	3	1,5	197	98,5	0	0	3	1,5	197	98,5	0	0	200	100
Ужгород	22	10,9	178	89,1	0	0	16	8,0	184	92,0	11	5,5	189	94,5
Харків	23	7,7	277	92,3	0	0	20	6,7	280	93,3	5	1,7	295	98,3
Херсон	12	5,8	188	94,2	0	0	7	3,5	193	96,5	5	2,5	195	97,5
Хмельницький	2	1,0	198	99,0	0	0	1	0,5	199	99,5	1	0,5	199	99,5
Черкаси	10	6,6	140	93,4	0	0	9	6,0	141	94,0	1	0,7	149	99,3
Чернівці	1	0,4	199	99,6	0	0	1	0,5	199	99,5	0	0	200	100
Чернігів	26	26,3	74	73,7	0	0	13	13,0	87	87,0	15	15,0	85	85,0
Загалом	459	9,1	4573	90,7	12	0	371	7,4	4673	92,6	116	2,3	4928	97,7

Таблиця 39. Стаж роботи у секс-бізнесі та основний спосіб пошуку клієнтів, за регіонами

	Стаж роботи у секс-бізнесі, роки			Основний спосіб пошуку клієнтів											
	Медіана	25- ^{ти} процентиль	75- ^{ти} процентиль	Інтернет / телефон у друкованих виданнях / ТВ-реклама		розважальні заклади / заходи		готель / мотель		вулиця, траса, автошляхи		через клієнтів, інших СП, посередників (сутенер, «мамочка» тощо)		інше	
				N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Біла Церква	9	5	17	28	18,8	31	20,5	5	3,6	54	35,9	15	10,0	17	11,2
Вінниця	5	3	10	32	16,0	92	46,2	11	5,4	28	13,9	30	14,8	7	3,7
Дніпро	3	1	6	63	31,3	26	12,9	5	2,7	23	11,4	66	32,9	18	8,8
Житомир	8	5	12	25	12,4	77	38,6	18	8,8	39	19,6	23	11,3	19	9,3
Запоріжжя	7	3	12	124	62,2	8	3,9	6	2,8	42	20,9	14	7,1	6	3,1
Івано-Франківськ	5	3	8	141	70,6	5	2,7	0	0,0	50	25,2	0	0,0	3	1,5
Київ	4	2	7	168	56,1	5	1,7	0	0,0	90	29,9	32	10,6	5	1,7
Кропивницький	6	3	12	76	50,8	35	23,0	5	3,3	14	9,5	1	0,6	19	12,7
Луцьк	6	3	9	99	49,6	15	7,5	7	3,5	40	20,1	35	17,3	4	1,9
Львів	8	4	13	15	7,5	39	19,5	79	39,5	23	11,3	16	8,1	28	14,0
Маріуполь	6	3	10	90	45,2	8	4,3	4	2,1	35	17,6	47	23,5	15	7,3
Миколаїв	8	5	11	149	49,8	64	21,4	7	2,3	23	7,7	29	9,8	27	9,1
Одеса	4	2	8	93	46,4	15	7,4	23	11,5	28	13,8	40	19,9	2	0,9
Полтава	7	4	10	25	12,7	20	9,8	14	6,8	38	19,2	76	38,1	27	13,5
Рівне	7	4	11	17	8,7	31	16,0	16	8,5	65	33,7	24	12,4	40	20,8
Сімферополь	7	4	9	2	0,8	22	11,1	3	1,7	119	59,3	36	18,0	18	9,1
Суми	3	1	5	0	0,0	143	71,7	3	1,3	34	17,2	15	7,6	5	2,3
Тернопіль	7	5	11	5	2,6	82	41,0	10	4,8	35	17,6	38	19,0	30	14,9
Ужгород	4	3	9	97	48,3	51	25,6	35	17,6	10	5,0	1	0,6	6	2,9
Харків	7	4	12	142	47,2	4	1,4	1	0,5	133	44,4	14	4,7	5	1,8
Херсон	7	5	12	64	32,0	35	17,5	1	0,6	67	33,7	8	3,8	25	12,4
Хмельницький	7	5	11	72	35,8	27	13,4	7	3,7	28	13,8	56	27,8	11	5,4
Черкаси	6	3	11	50	33,5	19	12,9	1	0,6	14	9,3	61	40,5	5	3,2
Чернівці	8	5	15	44	21,8	9	4,6	5	2,4	135	67,7	4	2,2	2	1,2
Чернігів	5	2	9	16	16,4	35	34,6	16	16,3	14	13,5	10	9,9	9	9,2
Загалом	6	3	10	1637	32,5	899	17,8	283	5,6	1182	23,4	690	13,7	352	7,0

A2. ОСОБЛИВОСТІ СЕКСУАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ

Таблиця 40. Вік сексуального дебюту та першого досвіду надання сексуальних послуг за винагороду, за регіонами

	Скільки Вам було років, коли Ви вперше вступили в сексуальні стосунки?		Скільки Вам було років, коли Ви вперше надали сексуальні послуги за винагороду (отримали за це гроші чи інше)?	
	середнє	ст. відхилення	середнє	ст. відхилення
Біла Церква	17,0	2,7	23,7	6,6
Вінниця	16,3	1,6	24,0	4,9
Дніпро	15,2	1,1	20,9	3,4
Житомир	15,7	1,8	19,5	3,3
Запоріжжя	15,0	2,2	20,2	4,2
Івано-Франківськ	16,8	2,1	25,1	6,0
Київ	17,1	2,1	25,6	6,8
Кропивницький	16,4	1,9	25,2	6,1
Луцьк	16,1	1,0	21,1	3,3
Львів	16,6	2,0	21,9	4,6
Маріуполь	16,1	2,0	22,8	5,0
Миколаїв	16,4	1,4	22,8	4,5
Одеса	15,7	1,2	21,4	3,9
Полтава	15,9	1,6	23,6	5,5
Рівне	16,4	1,3	21,5	3,7
Сімферополь	16,6	1,6	22,5	4,0
Суми	15,7	1,4	18,6	2,8
Тернопіль	16,1	1,6	24,8	4,4
Ужгород	16,4	1,8	22,8	5,1
Харків	16,8	1,7	24,0	6,1
Херсон	16,6	1,8	22,9	4,2
Хмельницький	16,5	1,1	22,9	3,2
Черкаси	16,1	2,0	23,6	5,4
Чернівці	16,7	1,9	21,0	3,3
Чернігів	16,2	1,6	19,4	3,4
Загалом	16,3	1,8	22,6	5,1

Таблиця 41. Наявність досвіду надання сексуальних послуг за винагороду клієнтам з груп ризику та уразливих груп, за регіонами

	Бісексуалам і (або) гомосексуалам						Споживачам ін'єкційних наркотиків						Іноземцям					
	так		ні		не знаю		так		ні		не знаю		так		ні		не знаю	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Біла Церква	5	3,0	141	93,9	5	3,1	14	9,3	108	71,9	28	18,8	13	8,6	131	87,2	6	4,1
Вінниця	3	1,7	190	95,2	6	3,1	15	7,6	163	81,5	22	10,9	76	37,8	124	62,2	0	0,0
Дніпро	36	18,0	154	77,0	10	5,0	23	11,7	153	76,7	23	11,5	116	58,1	84	41,9	0	0,0
Житомир	11	5,4	185	92,4	4	2,2	6	3,1	184	91,9	10	5,0	32	15,9	167	83,7	1	0,4
Запоріжжя	36	17,8	141	70,7	23	11,5	53	26,7	122	61,1	24	12,2	128	64,2	69	34,7	2	1,1
Івано-Франківськ	6	3,2	191	95,7	2	1,1	7	3,4	183	91,4	10	5,2	92	45,9	108	54,1	0	0,0
Київ	54	17,9	243	81,0	3	1,1	39	13,0	235	78,3	26	8,8	161	53,8	137	45,8	1	0,4
Кропивницький	17	11,2	127	84,7	6	4,1	27	18,3	79	52,7	43	29,0	32	21,5	116	77,1	2	1,4
Луцьк	8	4,2	146	72,9	46	22,9	31	15,5	127	63,3	42	21,2	99	49,3	99	49,7	2	1,0
Львів	73	36,3	101	50,5	26	13,2	16	7,9	138	69,2	46	22,9	156	78,2	36	18,0	8	3,8
Маріуполь	6	3,0	174	87,5	19	9,5	29	14,4	127	63,8	43	21,8	41	20,5	157	78,8	1	0,7
Миколаїв	39	13,0	260	86,8	1	0,2	14	4,8	277	92,3	9	2,9	193	64,3	107	35,7	0	0,0
Одеса	27	13,4	151	75,3	23	11,3	35	17,6	135	67,7	29	14,6	155	77,5	44	22,1	1	0,4
Полтава	11	5,4	151	75,4	38	19,2	23	11,6	109	54,4	68	33,9	92	45,9	104	51,8	5	2,4
Рівне	14	7,2	156	80,2	24	12,6	14	7,0	144	74,1	37	18,8	62	32,0	132	68,0	0	0,0
Сімферополь	1	0,5	167	83,7	32	15,8	23	11,7	109	54,7	67	33,6	40	20,1	142	71,1	18	8,8
Суми	12	6,2	152	76,2	35	17,5	7	3,5	164	81,9	29	14,6	167	83,3	30	14,9	4	1,9
Тернопіль	17	8,6	166	82,8	17	8,7	13	6,7	164	81,8	23	11,5	45	22,6	151	75,7	4	1,8
Ужгород	16	7,9	157	78,4	27	13,6	26	12,8	156	78,0	18	9,2	97	48,3	101	50,4	3	1,3
Харків	64	21,2	216	72,2	20	6,6	79	26,5	192	64,0	29	9,5	182	60,8	114	38,0	4	1,3
Херсон	10	4,9	171	85,5	19	9,6	14	6,8	164	82,2	22	11,0	68	33,9	109	54,3	24	11,9
Черкаси	12	7,8	132	87,7	7	4,5	41	27,6	90	60,1	18	12,3	40	26,5	109	72,9	1	0,6
Чернівці	35	17,7	165	82,3	0	0,0	5	2,5	194	96,9	1	0,6	78	38,8	122	61,2	0	0,0
Чернігів	24	23,9	75	74,6	2	1,5	2	2,4	98	97,6	0	0,0	41	40,7	57	57,4	2	1,9
Загалом	536	10,6	4111	81,5	397	7,9	588	11,7	3786	75,1	670	13,3	2265	44,9	2690	53,3	88	1,7

Таблиця 42. Наявність постійних і непостійних клієнтів та їх кількість, за регіонами

	Частка СП, які мали постійних клієнтів за останні 30 днів		Кількість постійних клієнтів за останні 30 днів			Частка СП, які мали непостійних клієнтів за останні 30 днів		Кількість непостійних клієнтів за останні 30 днів			Кількість клієнтів за останню робочу добу		
	N	%	медіана	25-й процентиль	75-й процентиль	N	%	медіана	25-й процентиль	75-й процентиль	медіана	25-й процентиль	75-й процентиль
Біла Церква	127	84,7	4	2	6	111	73,8	5	0	10	2	2	3
Вінниця	186	92,9	3	2	5	197	98,7	8	5	10	1	0	1
Дніпро	163	81,3	3	1	8	195	97,7	24	18	30	3	2	4
Житомир	129	64,6	1	0	2	188	94,1	15	9	20	1	1	2
Запоріжжя	186	92,8	6	3	12	177	88,4	20	10	30	2	1	3
Івано-Франківськ	173	86,6	2	1	4	172	86,2	8	4	15	2	1	3
Київ	236	78,6	4	1	6	257	85,6	15	5	25	1	0	2
Кропивницький	133	88,6	2	1	4	127	84,9	4	1	6	1	0	2
Луцьк	159	79,3	5	1	13	195	97,7	14	9	20	1	1	2
Львів	161	80,3	3	1	5	183	91,6	20	15	30	3	2	4
Маріуполь	158	79,3	2	1	4	176	88,2	10	4	15	2	1	3
Миколаїв	284	94,8	4	3	7	288	96,0	11	8	15	2	1	2
Одеса	195	97,3	5	4	6	195	97,7	16	12	20	3	2	3
Полтава	125	62,4	2	0	5	99	49,7	0	0	9	2	1	2
Рівне	188	97,2	6	3	8	190	97,8	10	6	15	3	2	4
Сімферополь	144	72,1	2	0	4	104	52,0	5	0	20	2	2	3
Суми	138	68,9	3	0	6	177	88,6	15	6	18	2	1	2
Тернопіль	176	88,1	4	2	5	160	80,2	7	1	11	2	1	2
Ужгород	140	69,9	2	0	3	191	95,4	8	5	14	1	1	2
Харків	266	88,7	5	2	7	269	89,5	15	5	25	2	2	3
Херсон	185	92,3	3	2	5	187	93,5	8	4	18	2	1	3
Хмельницький	128	64,1	2	0	3	196	97,9	10	7	12	2	1	2
Черкаси	145	96,7	5	3	10	122	81,7	4	1	8	2	1	3
Чернівці	192	95,9	5	3	6	192	96,2	6	3	10	2	1	3
Чернігів	88	88,4	3	2	5	87	87,1	3	1	6	1	1	2
Загалом	4204	83,4	3	2	5	4437	88,0	10	5	18	2	1	3

Таблиця 43. Наявність постійних та випадкових сексуальних партнерів, від яких не отримували винагороду, за регіонами

	Наявність постійних партнерів за останні 30 днів, від яких не отримували винагороду						Наявність випадкових партнерів за останні 30 днів, від яких не отримували винагороду					
	не було партнерів		1 партнер		≥2 партнери		не було партнерів		1 партнер		≥2 партнери	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Біла Церква	116	77,4	18	11,8	16	10,8	114	76,1	9	5,8	27	18,1
Вінниця	127	63,5	68	34,1	5	2,5	168	84,6	19	9,5	12	6,0
Дніпро	144	72,2	54	27,2	1	0,6	178	89,0	12	6,1	10	4,9
Житомир	176	87,9	23	11,4	1	0,7	183	91,3	12	5,8	6	2,9
Запоріжжя	161	80,3	27	13,4	13	6,3	191	95,6	4	2,1	5	2,3
Івано-Франківськ	152	76,0	45	22,6	3	1,5	181	90,6	13	6,3	6	3,1
Київ	247	82,3	45	15,0	8	2,7	274	91,5	16	5,3	10	3,2
Кропивницький	87	57,7	51	34,2	12	8,1	133	88,5	8	5,3	9	6,2
Луцьк	189	94,6	10	5,1	1	0,3	196	97,8	4	2,2	0	0,0
Львів	181	90,6	11	5,3	8	4,1	186	93,0	8	4,0	6	3,0
Маріуполь	162	81,5	37	18,5	0	0,0	175	87,7	14	6,8	11	5,5
Миколаїв	247	82,4	48	15,9	5	1,7	288	95,9	12	3,9	1	0,2
Одеса	189	95,1	2	1,2	7	3,7	191	95,6	0	0,0	9	4,4
Полтава	165	82,6	33	16,6	2	0,8	186	93,1	12	6,1	2	0,8
Рівне	152	78,1	37	19,1	5	2,8	169	87,3	16	8,2	9	4,5
Сімферополь	172	85,8	24	12,2	4	2,1	189	94,7	3	1,7	7	3,6
Суми	181	90,3	18	9,1	1	0,6	194	97,1	4	2,2	1	0,7
Тернопіль	170	84,9	30	14,9	1	0,3	188	93,8	6	3,1	6	3,0
Ужгород	143	71,3	56	27,9	2	0,8	166	83,1	25	12,6	9	4,4
Харків	224	74,7	69	22,9	7	2,3	246	82,1	27	9,1	26	8,8
Херсон	174	86,8	25	12,6	1	0,5	196	97,9	3	1,5	1	0,7
Хмельницький	111	55,4	89	44,3	1	0,4	189	94,3	5	2,5	6	3,2
Черкаси	85	56,8	39	26,1	26	17,2	124	82,5	4	2,8	22	14,7
Чернівці	178	89,7	9	4,7	11	5,6	200	100,0	0	0,0	0	0,0
Чернігів	61	61,5	37	37,5	1	1,1	81	81,3	10	10,3	8	8,4
Загалом	3993	79,2	906	18,0	142	2,8	4586	91,0	246	4,9	209	4,1

Таблиця 44. Використання презерватива під час останнього сексуального контакту з різними типами сексуальних партнерів, за регіонами

	Частка СП, які використовували презерватив з клієнтом під час останнього сексуального контакту		Частка СП, які використовували презерватив з постійним партнером, від якого не отримували винагороду, під час останнього сексуального контакту		Частка СП, які використовували презерватив з випадковим партнером, від якого не отримували винагороду, під час останнього сексуального контакту	
	N	%	N	%	N	%
Біла Церква	120	79,8	13	37,4	16	45,9
Вінниця	188	94,2	27	37,5	28	87,5
Дніпро	193	96,5	20	35,5	22	100,0
Житомир	175	87,7	11	44,4	13	74,6
Запоріжжя	190	94,9	10	26,1	5	57,4
Івано-Франківськ	182	90,9	21	43,4	17	88,7
Київ	295	98,3	25	47,6	20	79,3
Кропивницький	119	79,6	24	38,6	15	85,1
Луцьк	188	93,9	1	5,3	2	54,2
Львів	184	92,0	3	15,5	6	43,5
Маріуполь	186	93,6	20	54,1	18	75,5
Миколаїв	294	98,0	21	39,3	9	75,9
Одеса	200	100,0	9	85,8	8	88,4
Полтава	193	96,6	13	36,6	10	74,8
Рівне	182	93,9	24	55,6	19	78,2
Сімферополь	200	100,0	11	40,1	4	38,6
Суми	187	93,4	8	43,3	5	87,7
Тернопіль	192	95,9	10	33,5	12	100,0
Ужгород	172	85,8	22	38,1	27	79,1
Харків	293	97,8	25	33,1	42	77,7
Херсон	197	98,5	11	42,3	4	87,3
Хмельницький	187	93,4	59	66,2	8	65,8
Черкаси	139	92,7	43	65,7	21	81,7
Чернівці	198	98,9	9	43,0	0	0,0
Чернігів	82	82,4	20	50,7	18	95,4
Загалом	4736	93,9	460	43,8	350	76,7

Таблиця 45. Постійне використання презервативів за останні 30 днів з різними типами сексуальних партнерів, за регіонами

	Частка СП, які завжди використовували презервативи за останні 30 днів з клієнтами під час...						Частка СП, які завжди використовували презервативи за останні 30 днів		Частка СП, які завжди використовували презервативи за останні 30 днів	
	орального сексу			вагінального сексу			N	%	N	%
	N	%	N	%	N	%				
Біла Церква	35	26,3	118	78,5	31	78,8	10	32,8	13	42,0
Вінниця	122	62,1	168	83,8	98	74,6	13	17,2	14	44,8
Дніпро	159	79,5	173	86,6	116	99,6	5	9,9	21	96,7
Житомир	131	66,9	187	94,1	140	97,1	10	40,4	11	62,0
Запоріжжя	147	74,4	153	77,8	104	74,8	12	31,5	6	69,1
Івано-Франківськ	106	58,2	190	95,1	110	88,5	15	31,5	8	44,0
Київ	212	72,4	282	99,0	64	94,6	20	37,2	18	78,7
Кропивницький	80	54,4	118	79,5	43	67,4	27	43,3	14	82,6
Луцьк	95	47,5	134	66,8	109	80,9	2	20,8	2	54,2
Львів	122	61,6	172	86,5	137	86,0	10	54,4	6	52,6
Маріуполь	126	69,8	180	90,6	107	91,2	15	40,6	17	77,6
Миколаїв	211	74,0	297	99,8	115	95,3	19	36,7	11	87,9
Одеса	105	55,4	195	97,6	44	84,8	9	83,4	9	100,0
Полтава	133	66,4	190	94,8	148	96,3	16	46,3	12	87,4
Рівне	140	72,6	178	91,9	87	88,6	18	42,4	17	79,5
Сімферополь	124	62,0	174	86,8	109	86,4	4	15,4	5	68,4
Суми	66	33,2	176	87,8	73	83,9	4	19,8	5	87,7
Тернопіль	78	39,4	180	92,2	92	90,0	5	15,1	9	74,2
Ужгород	96	49,4	180	91,3	126	75,3	9	15,7	28	83,3
Харків	230	76,5	294	98,3	171	95,7	19	25,1	51	95,5
Херсон	197	99,2	198	98,8	111	96,1	20	76,4	4	100,0
Хмельницький	84	49,6	193	96,3	117	96,6	47	52,3	8	65,8
Черкаси	67	47,3	131	88,2	70	69,0	36	55,2	13	48,8
Чернівці	180	98,5	177	100,0	75	95,0	18	82,0	0	0,0
Чернігів	11	10,8	45	47,7	23	35,7	17	42,9	14	77,0
Загалом	3057	62,7	4481	90,0	2421	86,3	379	36,4	317	72,5

Таблиця 46. Досвід вживання алкоголю та наркотиків, за регіонами

	Частота вживання алкоголю протягом останнього місяця						Вживання наркотиків неін'єкційним шляхом за останні 12 міс.				Вживання наркотиків ін'єкційним шляхом за останні 12 міс.			
	не вживали		1-7 разів (менше медіани)		≥8 разів (медіана чи вище)		вживали		не вживали		вживали		не вживали	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Біла Церква	3	2,5	40	37,8	64	59,7	22	14,6	128	85,4	21	13,9	129	86,1
Вінниця	12	5,9	75	37,5	113	56,6	20	9,9	180	90,1	4	2,2	196	97,8
Дніпро	15	7,8	61	32,1	115	60,1	54	26,8	146	73,2	25	12,5	175	87,5
Житомир	6	3,3	55	32,3	110	64,4	36	18,1	164	81,9	0	0,0	200	100,0
Запоріжжя	23	11,7	48	24,5	124	63,9	29	14,3	171	85,7	28	14,1	172	85,9
Івано-Франківськ	20	9,9	116	58,1	64	32,0	7	3,5	193	96,5	0	0,0	200	100,0
Київ	59	19,6	139	46,3	102	34,1	50	16,7	250	83,3	29	9,6	271	90,4
Кропивницький	21	16,0	54	41,3	56	42,7	39	26,1	111	73,9	48	31,7	102	68,3
Луцьк	2	1,3	65	45,8	75	52,9	31	15,7	169	84,3	22	11,0	178	89,0
Львів	16	10,3	40	25,8	100	64,0	22	1	178	88,9	1	0,6	199	99,4
Маріуполь	10	5,6	96	52,4	77	42,1	87	43,5	112	56,5	20	9,9	179	90,1
Миколаїв	31	10,4	169	56,9	97	32,6	4	1,5	296	98,5	0	0,1	300	99,9
Одеса	6	2,9	27	14,2	155	82,8	18	8,9	182	91,1	8	4,0	192	96,0
Полтава	12	13,1	43	47,7	35	39,2	46	23,1	154	76,9	20	10,1	180	89,9
Рівне	2	1,9	37	31,0	80	67,1	50	25,6	144	74,4	11	5,8	183	94,2
Сімферополь	1	0,8	59	61,3	37	37,8	16	8,1	184	91,9	0	0,0	200	100,0
Суми	6	4,1	63	43,1	77	52,7	22	11,2	178	88,8	4	2,1	196	97,9
Тернопіль	23	12,6	49	26,3	114	61,2	12	5,8	188	94,2	0	0,0	200	100,0
Ужгород	6	3,6	46	27,0	119	69,3	53	26,7	147	73,3	0	0,0	200	100,0
Харків	37	12,7	122	42,0	132	45,3	17	5,8	283	94,2	4	1,4	296	98,6
Херсон	32	17,0	90	47,0	69	36,0	23	11,4	177	88,6	23	11,5	177	88,5
Хмельницький	2	1,0	96	50,8	91	48,2	5	2,4	195	97,6	2	0,9	198	99,1
Черкаси	24	15,9	51	34,4	74	49,7	75	49,9	75	50,1	56	37,7	94	62,3
Чернівці	7	3,7	70	36,3	116	60,0	4	2,2	196	97,8	1	0,4	199	99,6
Загалом	375	8,6	1784	40,7	2223	50,7	759	15,1	4284	84,9	329	6,5	4714	93,5

А3. ОХОПЛЕННЯ ТЕСТУВАННЯМ НА ВІЛ-ІНФЕКЦІЮ ТА ПРОФІЛАКТИЧНИМИ ПРОГРАМАМИ

Таблиця 47. Досвід отримання послуг ВІЛ-сервісних громадських організацій, за регіонами

	Частка СП, які є клієнтами організації, що займається профілактикою ВІЛ-інфекції серед секс-працівників		Частка СП, які отримували впродовж останніх 6 міс. чоловічі презервативи від представника організації (серед клієнтів ВІЛ-сервісних громадських організацій)		Частка СП, які отримували впродовж останніх 6 міс. жіночі презервативи від представника організації (серед клієнтів ВІЛ-сервісних громадських організацій)	
	N	%	N	%	N	%
Біла Церква	21	14,3	19	90,5	0	0,0
Вінниця	23	11,3	23	100,0	0	0,0
Дніпро	20	10,0	18	90,0	2	10,0
Житомир	8	4,0	6	75,0	4	50,0
Запоріжжя	76	38,0	75	98,7	6	7,9
Івано-Франківськ	6	2,9	5	83,3	5	83,3
Київ	228	75,9	217	95,2	19	8,3
Кропивницький	50	33,1	46	92,0	0	0,0
Луцьк	101	50,4	100	99,0	81	80,2
Львів	109	54,3	108	99,1	29	26,6
Маріуполь	39	19,8	39	100,0	10	25,6
Миколаїв	209	69,8	205	98,1	15	7,2
Одеса	67	33,3	65	97,0	6	9,0
Полтава	24	11,8	14	58,3	10	41,7
Рівне	115	59,2	113	98,3	2	1,7
Сімферополь	62	31,0	60	96,8	2	3,2
Суми	7	3,6	6	85,7	0	0,0
Тернопіль	30	15,2	30	100,0	17	56,7
Ужгород	20	10,1	19	95,0	4	20,0
Харків	256	85,4	239	93,4	8	3,1
Херсон	68	34,2	53	77,9	13	19,1
Хмельницький	110	55,0	110	100,0	11	10,0
Черкаси	51	34,2	50	98,0	25	49,0
Чернівці	177	88,6	173	97,7	2	1,1
Чернігів	0	0,0	–	–	–	–
Загалом	1878	37,2	1792	95,4	272	14,5

Таблиця 48. Охоплення тестуванням на ВІЛ-інфекцію, за регіонами: знання про місця тестування, проходження тесту впродовж життя та за останні 12 міс.

	Знають, куди звертатися для проходження тесту на ВІЛ		Проходили тестування на ВІЛ впродовж життя		Пройшли тестування на ВІЛ за останні 12 міс. та отримали його результат	
	N	%	N	%	N	%
Біла Церква	110	73,3	66	44,2	22	14,4
Вінниця	186	93,0	134	67,0	62	31,0
Дніпро	171	85,5	161	80,3	151	75,6
Житомир	189	94,4	137	68,5	55	27,6
Запоріжжя	175	87,3	95	47,5	70	35,1
Івано-Франківськ	190	95,1	146	72,9	118	59,1
Київ	268	89,3	269	89,5	244	81,3
Кропивницький	107	71,5	101	67,6	76	51,0
Луцьк	160	79,8	155	77,4	143	71,7
Львів	194	97,1	155	77,4	123	61,7
Маріуполь	151	75,7	107	53,9	80	40,0
Миколаїв	293	97,7	260	86,8	241	80,3
Одеса	198	99,1	195	97,3	181	90,7
Полтава	190	95,0	151	75,5	119	59,3
Рівне	180	92,9	172	88,8	148	76,2
Сімферополь	177	88,3	170	84,8	142	71,2
Суми	169	84,3	122	60,9	118	59,1
Тернопіль	196	97,9	183	91,6	146	72,9
Ужгород	137	68,4	104	52,0	63	31,5
Харків	286	95,4	283	94,2	233	77,5
Херсон	192	95,8	186	93,1	112	56,2
Хмельницький	199	99,4	182	91,0	124	62,1
Черкаси	127	84,6	93	62,0	56	37,2
Чернівці	196	98,2	166	82,8	162	80,9
Чернігів	78	78,1	56	55,7	27	27,3
Загалом	4517	89,6	3847	76,3	3017	59,8

A4. ПОШИРЕНІСТЬ ВІЛ-ІНФЕКЦІЇ

Таблиця 49. Поширеність ВІЛ-інфекції, за віком та регіонами

	15-24 роки				≥25 років				Загалом			
	позитивний		негативний		позитивний		негативний		позитивний		негативний	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Біла Церква	3	17,0	14	83,0	18	13,6	115	86,4	21	14,0	129	86,0
Васильків	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Вінниця	0	0	35	100	12	7,0	154	93,0	12	5,8	188	94,2
Дніпро	1	0,7	108	99,3	4	4,9	86	95,1	5	2,6	195	97,4
Донецьк	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Житомир	0	0	62	100	0	0	138	100	0	0	200	100
Запоріжжя	0	0	72	100	3	2,6	124	97,4	3	1,6	197	98,4
Івано-Франківськ	3	5,9	40	94,1	6	3,6	152	96,4	8	4,1	192	95,9
Київ	4	7,0	55	93,0	17	6,9	225	93,1	21	6,9	279	93,1
Кривий Ріг	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Кропивницький	2	9,6	21	90,4	14	11,2	113	88,8	16	10,9	134	89,1
Луцьк	1	1,9	62	98,1	6	4,3	130	95,7	7	3,6	193	96,4
Львів	0	0	34	100	1	0,7	165	99,3	1	0,	199	99,4
Маріуполь	0	0	46	100	36	23,8	116	76,2	36	18,3	163	81,7
Мелітополь	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Миколаїв	0	0	42	100	9	3,5	249	96,5	9	3,0	291	97,0
Одеса	0	0	77	100	6	4,6	118	95,4	6	2,9	194	97,1
Полтава	2	4,3	34	95,7	17	10,3	147	89,7	19	9,3	181	90,7
Рівне	0	0	47	100	6	4,3	141	95,7	6	3,3	188	96,7
Севастополь	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Сєвєродонецьк	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Сімферополь	0	0	25	100	10	5,9	165	94,1	10	5,1	190	94,9
Суми	0	0	148	100	2	3,7	50	96,3	2	1,0	198	99,0
Тернопіль	0	0	15	100	4	2,0	182	98,0	4	1,8	196	98,2
Ужгород	0	0	57	100	1	0,5	142	99,5	1	0,3	199	99,7
Фастів	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Харків	0	0	37	100	0	0	263	100,0	0	0	300	100
Херсон	1	5,7	19	94,3	22	12,4	157	87,6	23	11,7	177	88,3
Хмельницький	0	0	17	100	9	5,1	173	94,9	9	4,7	191	95,3
Черкаси	0	0	29	100	40	33,1	81	66,9	40	26,7	110	73,3
Чернівці	0	0	33	100	1	0,9	166	99,1	1	0,7	199	99,3
Чернігів	0	0	51	100	2	4,1	47	95,9	2	2,0	98	98,0
Загалом	16	1,4	1179	98,6	247	6,4	3601	93,6	263	5,2	4780	94,8

Таблиця 50. Поширеність ВІЛ-інфекції, за досвідом вживання ін'єкційних наркотиків та за регіонами

	Мають досвід вживання наркотиків упродовж життя				Не мають досвіду вживання наркотиків упродовж життя				Загалом			
	позитивний		негативний		позитивний		негативний		позитивний		негативний	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Біла Церква	19	71	8	29	2	1	113	99	20	14	121	86
Васильків	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Вінниця	2	10	14	90	10	5	175	95	12	6	188	94
Дніпро	4	11,2	29	88,8	2	0,9	166	99,1	5	2,6	194	97,4
Донецьк	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Житомир	0	0	3	100	0	0	197	100,0	0	0	200	100
Запоріжжя	2	6,0	33	94,0	1	0,4	159	99,6	3	1,4	193	98,6
Івано-Франківськ	0	0,0	1	100,0	8	4,1	191	95,9	8	4,1	192	95,9
Київ	16	48,1	17	51,9	5	1,9	262	98,1	21	7,0	279	93,0
Кривий Ріг	0	0	0	0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Кропивницький	10	17,0	51	83,0	6	6,8	81	93,2	16	11,0	133	89,0
Луцьк	5	21	21	79	2	1,0	171	99,0	7	3,6	192	96,4
Львів	1	32	2	68	0	0,0	188	100,0	1	0,6	190	99,4
Маріуполь	23	41	34	59	13	10,6	107	89,4	36	20,4	141	79,6
Мелітополь	0	0	0	0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Миколаїв	0	0	1	100	9	3	290	97	9	3	291	97
Одеса	1	9	11	91	5	2,5	182	97,5	6	2,9	192	97,1
Полтава	13	26	38	74	5	4,0	132	96,0	19	9,8	170	90,2
Рівне	6	44,5	8	55,5	0	0,0	178	100,0	6	3,3	186	96,7
Севастополь	0	0	0	0	0	0	0	0,0	0	0	0	0
Сєверодонецьк	0	0	0	0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Сімферополь	2	43,5	2	56,5	7	3,8	180	96,2	9	4,5	182	95,5
Суми	0	0	5	100	2	1,0	189	99,0	2	1,0	194	99,0
Тернопіль	2	14	16	87	1	1	172	99	4	2	187	98
Ужгород	1	4	16	96	0	0,0	179	100,0	1	0,4	194	99,6
Фастів	0	0	0	0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Харків	0	0	16	100	0	0	277	100	0	0	293	100
Херсон	14	53	13	47	9	5,2	163	94,8	23	11,7	176	88,3
Хмельницький	6	24	18	76	4	2,1	173	97,9	9	4,7	191	95,3
Черкаси	34	46	39	54	6	8,4	71	91,6	40	26,7	110	73,3
Чернівці	1	100	0	0	0	0,0	198	100,0	1	0,7	198	99,3
Чернігів	0	0	1	100	2	2	96	98	2	2	98	98
Загалом	162	29,1	396	70,9	98	2,2	4288	97,8	260	5,3	4684	94,7

A5. ПОШИРЕНІСТЬ ГЕПАТИТУ С

Таблиця 51. Поширеність гепатиту С, за віком та регіонами

	15-24 роки				≥25 років				Загалом			
	позитивний		негативний		позитивний		негативний		позитивний		негативний	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Біла Церква	4	25	12	75	25	19	109	81	29	19	121	81
Васильків	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Вінниця	0	0	35	100	26	16	140	84	26	13	174	87
Дніпро	3	3,1	106	96,9	9	10,3	81	89,7	13	6,4	187	93,6
Донецьк	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Житомир	0	0	62	100	4	3	134	97,2	4	2	196	98
Запоріжжя	4	5,1	69	94,9	50	39,4	77	60,6	54	27,0	146	73,0
Івано-Франківськ	3	5,9	40	94,1	26	16,3	132	83,7	28	14,0	172	86,0
Київ	5	9,1	53	90,9	42	17,4	199	82,6	47	15,8	253	84,2
Кривий Ріг	0	0	0	0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Кропивницький	4	19,5	18	80,5	54	42,7	73	57,3	59	39,2	91	60,8
Луцьк	3	4	61	96	16	11,6	121	88,4	19	9,3	181	90,7
Львів	1	2	33	98	8	4,7	159	95,3	8	4,2	192	95,8
Маріуполь	4	8	43	92	45	29,4	108	70,6	49	24,4	150	75,6
Мелітополь	0	0	0	0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Миколаїв	0	0	42	100	15	6	243	94	15	5	285	95
Одеса	0	0	77	100	4	2,9	120	97,1	4	1,8	196	98,2
Полтава	0	0	36	100	23	13,8	142	86,2	23	11,3	177	88,7
Рівне	1	1,9	46	98,1	15	10,1	133	89,9	16	8,1	178	91,9
Севастополь	0	0	0	0	0	0	0	0,0	0	0	0	0
Сєвєродонецьк	0	0	0	0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Сімферополь	2	7,1	23	92,9	15	8,5	160	91,5	17	8,3	183	91,7
Суми	4	3	144	97	5	9,4	47	90,6	9	4,4	191	95,6
Тернопіль	0	0	15	100	20	11	165	89	20	10	180	90
Ужгород	12	21	45	79	21	14,9	121	85,1	34	16,8	166	83,2
Фастів	0	0	0	0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Харків	0	0	37	100	1	0	262	100	1	0	299	100
Херсон	4	17	17	83	32	18,0	147	82,0	36	18,0	164	82,0
Хмельницький	0	0	17	100	14	7,8	168	92,2	14	7,1	186	92,9
Черкаси	3	10	27	90	52	43,1	69	56,9	55	36,6	95	63,4
Чернівці	0	0	33	100	14	8,2	154	91,8	14	6,9	186	93,1
Чернігів	2	3	49	97	3	5	47	95	4	4	96	96
Загалом	57	4,8	1138	95,2	538	14,0	3310	86,0	595	11,8	4448	88,2

Таблиця 52. Поширеність гепатиту С, за досвідом вживання ін'єкційних наркотиків та регіонами

	Мають досвід вживання наркотиків упродовж життя				Не мають досвіду вживання наркотиків упродовж життя				Загалом			
	позитивний		негативний		позитивний		негативний		позитивний		негативний	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Біла Церква	22	83	5	17	6	6	108	94	28	20	113	80
Васильків	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Вінниця	3	18	13	82	23	13	162	88	26	13	174	87
Дніпро	8	25,9	24	74,1	4	2,6	163	97,4	13	6,4	187	93,6
Донецьк	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Житомир	0	0	3	100	4	2	193	98,0	4	2	196	98
Запоріжжя	31	88,3	4	11,7	21	13,1	139	86,9	52	26,7	143	73,3
Івано-Франківськ	0	0,0	1	100,0	28	14,1	171	85,9	28	14,0	172	86,0
Київ	27	81,4	6	18,6	21	7,7	246	92,3	47	15,8	252	84,2
Кривий Ріг	0	0	0	0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Кропивницький	40	64,3	22	35,7	18	20,5	69	79,5	58	38,7	91	61,3
Луцьк	11	41	15	59	8	4,5	165	95,5	19	9,4	180	90,6
Львів	0	0	3	100	7	3,6	181	96,4	7	3,5	185	96,5
Маріуполь	35	60	23	40	8	6,4	112	93,6	42	23,9	134	76,1
Мелітополь	0	0	0	0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Миколаїв	0	30	1	70	15	5	284	95	15	5	285	95
Одеса	0	0	12	100	4	1,9	183	98,1	4	1,8	194	98,2
Полтава	16	32	35	69	5	3,7	133	96,3	21	11,2	168	88,8
Рівне	10	73,0	4	27,0	5	3,0	173	97,0	16	8,2	177	91,8
Севастополь	0	0	0	0	0	0	0	0,0	0	0	0	0
Сєвєродонецьк	0	0	0	0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Сімферополь	0	0,0	4	100,0	16	8,4	171	91,6	16	8,2	175	91,8
Суми	3	60	2	40	6	3,0	185	97,0	9	4,5	187	95,5
Тернопіль	5	29	13	71	15	9	158	91	20	11	171	89
Ужгород	2	13	14	87	30	16,6	149	83,4	32	16,3	163	83,7
Фастів	0	0	0	0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Харків	1	6	15	94	0	0	277	100	1	0	292	100
Херсон	19	69	8	31	17	10,1	155	89,9	36	18,0	163	82,0
Хмельницький	9	38	15	63	5	3,1	171	96,9	14	7,1	186	92,9
Черкаси	44	60	30	40	11	14,7	66	85,3	55	36,6	95	63,4
Чернівці	1	100	0	0	12	6,2	185	93,8	14	6,9	185	93,1
Чернігів	1	100	0	0	3	3	95	97	4	4	95	96
Загалом	288	51,5	271	48,5	292	6,6	4094	93,4	579	11,7	4365	88,3

КИЇВ - 2019